

VOJENSKÝ TEORETICKÝ ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY

Vojenská mysl

5

ČTYŘICÁTÝ PRVNÍ ROČNÍK

Veškeré články uveřejněné v časopisu Vojenská mysl vyjadřují výhradně názor autora k dané otázce. Nejsou oficiálním názorem velení Československé armády.

Redakce časopisu Vojenská mysl

BUDÚCNOSŤ PROFESIONALIZÁCIE ČESKOSLOVENSKEJ ARMÁDY

Historické zmeny vnútropolitického situácie v stredoeurópskych a východoeurópskych štátoch na konci 90. rokov vyvolávajú potrebu zásadných zmien aj v chápaní celej oblasti obrany a obranyschopnosti štátu. ČSFR intenzívne hľadá novú politickú a štátnu identitu. Štátnici, politici, ale aj radoví občania vrátane príslušníkov veliteľského zboru vo svetle politických premien a novovzniknutej situácie formujú svoj vzťah k vlasti, nášmu demokratickému štátu aj prejavujú starosť a obavy o zachovanie štátnej suverenity.

Agresia Iraku voči Kuvajtu, aj keď spojenecké ozbrojené sily v relatívne krátkom čase ju zlikvidovali, ale aj ďalšie ohniská regionálnych nepokojov, túto starosť umocňujú.

Sme svedkami toho, že politické, štátne a vojenské vedenie trpezlivo hodnotí vznikajúcu situáciu v Európe, ale aj v ostatnom svete, prijíma kroky na upevnenie demokratického štátu a jeho suverenity. Verbálne naša občianska verejnosť, až na niektoré výnimky, túto snahu politického a štátneho vedenia podporuje, ale reálne kroky verejnosti nie sú s týmto prejavom totožné. Skôr sme svedkami toho, že v rôznych regiónoch sa niektorým ľuďom darí organizovať akcie, ktoré vzťah k obrane štátu ohrozujú, ozbrojeným silám splnenie zamýšľaných úloh sťažujú, alebo sa snažia zmať.

Ozbrojené sily vrátane Československej armády nepoživajú takú povest u občanov, aká je v každom štáte objektívne nutná. Vyčleňovné prostriedky na existenciu a rozvoj ozbrojených síl, vrátane vytvárania podmienok pre výkon služby, nie sú predmetom zlepšovania, ale sa zhoršujú.

Zjednodušené by sa dalo povedať, že sme v očiach verejnosti najmenej tam, kde bola Československá armáda v roku 1919.

Obnova plnej štátnej suverenity ČSFR a rozpustenie vojenských štruktúr Varšavskej zmluvy, aj skoré rozpustenie jej politického mechanizmu, nám nielen umožnilo, ale aj núti vykonať v oblasti vojenstva celý rad praktických opatrení. Z týchto úloh nie je zanedbateľná **profesionalizácia Československej armády.**

Myšlienka profesionalizácie nie je nová a historicky bola rôzne riešená. Vždy však v konkrétnych historických podmienkach a za určitých ekonomických možností. Na našom území pri existencii vojenskej doktríny Varšavskej zmluvy bola jej realizácia nereálna pre veľký rozsah (povinnosť) vyčleňovania ozbrojených síl do koalícieho zastupenia a jeho útočný charakter.

Dnes otázka vytvorenia malej profesionálnej Československej armády vyvstala spontánne ako prejav suverenity štátu, všeobecnej mienky obyvateľstva aj zmeny politickej a politickovo vojenskej reality v Európe a vo svete. Významnú úlohu tu zohráva aj všeobecný názor, že malá, aj keď profesionálna armáda, nebude takou ekonomickou záťažou ako doteraz.

Najmä v poslednom období používaný termín "sily rozumnej dostatočnosti" zavádzajú k myšlienke, že na zabezpečenie obrany suverenity stačí len "rozumne dostatočná" malá profesionálna armáda, bez jej rozvíjania pri ohrození štátnej suverenity.

Nie je to tak. Kto dôkladne preštuduje Londýnsku deklaráciu o premene Severoatlantického paktu, ktorú vydali šéfovia štátov a vlád na schôdzke Rady NATO, konanej v Londýne v dňoch 5.-6. júna 1990, ten zistí, že skúsení štátnici a politici otázky obrany a obranyschopnosti považujú za veľmi dôležité, aby ich podceňovali a považovali na základe posledných udalostí v strednej Európe za vyriešené, ako to robí rad ľudí u nás v ČSFR.

V článku 2 uvedenej Londýnskej deklarácie zdôrazňujú, že bezpečnosť a stabilita nemajú iba vojenský rozmer.

Nepostavil som si za cieľ v tomto článku sa podrobne zaoberať otázkou bezpečnosti v celom komplexe, preto uvediem len krátku úvahu. Bezpečnosť nie je len politickou, vojenskou a medzinárodnoprávnou kategóriou, ale aj ekonomickou, humanitárnou a v posledných desaťročiach aj ekologickou kategóriou.

Bezpečnosť môže byť náhle ohrozená alebo výrazne ovplyvnená existujúcimi, alebo novo sa vytvorenými zásadnými rozdielmi v ekonomike štátov (s vážnymi sociálnymi dôsledkami), nenapraviteľným ohrozením životného prostredia v určitej oblasti, narušovaním alebo nerešpektovaním ľudských práv a základných slobôd občanov. Bezpečnosť každého štátu je natoľko spoľahlivá, nakoľko sa cítiť spoľahliví jeho susedia. Môže byť plne zabezpečená vzájomne len medzi štátmi, v ktorých ľudia majú potrebnú sumu politických, sociálnych, ekonomických a humanitárnych práv a tiež aj nevyhnutný počet ľudí odborne a morálne pripravených tieto práva brániť aj za cenu sebaobetovania.

Je pravda, že predovšetkým v Európe sa darí presadzovať zásada, že riešenie všetkých sporov patrí do rúk politikov a diplomatov. Že postačujú politické prostriedky riešenia konfliktov a netreba využívať prostriedky vojenské. Proti tejto zásade európskeho spolunažívania sa v posledných desaťročiach nevyslovil žiadny európsky politik. Na druhej strane v Európe nejestvuje žiadny štát, ktorý by hoci len deklaroval úmysel rozpustiť ozbrojené sily a ponechal si v ruke len prostriedky politické.

Dôvodom preto je aj napriek prebiehajúcemu procesu uvoľnenia vzťahov stále ideologicky rozdelený svet, nevyjasnená bezpečnostná situácia v samej Európe, jestvuje obava z jej vyhrotenia a rastu napätia pri riešení sporných problémov.

Dodnes nemôže nikto vylúčiť aj v Európe výbuch nekontrolovateľných nacionálnych sporov, sociálnych otrasov a ďalších aj mimoeurópskych (napríklad náboženských) vplyvov.

Účinný a spoľahlivý systém európskej bezpečnosti, napriek intenzívnej snahe ešte nie je dokončený a iba časť európskych štátov je členom NATO. V Európe

jestvuje popri sebe rad štátov, ktorých vzťahy nie sú kodifikované, nie je medzinárodne právny a uznaný kódex mierového riešenia sporov a nie sú ani žiadne záruky a vzájomné bezpečnostné záväzky štátov.

Viac ako 70ročná história nášho Česko-slovenského štátu nás poučila, ako málo spoľahlivé a niekedy nevýhodné je viazať sa na jedného, alebo diametrálne odlišných niekoľko málo spojencov. Preto naše politické a štátne vedenie podporuje myšlienku postupného vytvorenia celého systému KBSE.

Ako najideálnejšie sa javí vytvoriť celoeurópsky bezpečnostný systém, ktorý by komplexne riešil bezpečnostnú politiku štátov a skupín štátov. Než to Európa dosiahne, musí každý štát podľa svojich možností riešiť bezpečnosť v doteraz vytvorených vzťahoch.

Ako riešenie tejto situácie je vypracovaná nová Česko-slovenská doktrína. Tento prejav plnej štátnej a vojenskej suverenity má výhradne obranný charakter. Potvrďuje, že ČSFR nemá v úmysle nikoho napadnúť vojensky, nemá voči nikomu územné požiadavky, nepovažuje nikoho za potenciálneho nepriateľa a stanovuje vytvoriť takú armádu, ktorá ochráni suverenitu štátu a ubráni jeho výsostné územie.

Zo znenia Česko-slovenskej vojenskej doktríny vyplýva povinnosť ozbrojených síl byť pripravení na "obranu zo všetkých azimutov". Je teda zrejmé, že ČSFR musí mať armádu, armádu schopnú ubrániť demokraciu a slobodu občanov celého štátu. Z dôvodu, že musí zabezpečovať **všetkým obyvateľom** spoľahlivú obranu, jej dislokácia, organizačná štruktúra, výzbroj, výstroj, vybavenie a početný stav musia zodpovedať tejto potrebe.

Skutočnosť, že došlo k otepleniu medzinárodnej politickej situácie v Európe a je pripravená zmluva na zníženie počtov ozbrojených síl, umožňuje podstatne znížiť početný stav osôb a výzbroje aj našej armády. Táto skutočnosť je pre nás osobitne dôležitá teraz, keď hospodárstvo štátu je v etape prerodu na trhový spôsob jeho fungovania.

Novú štruktúru armády bude limitovať:

- vnútropolitická situácia a vzťah orgánov zo štátneho rozpočtu,
- geografická poloha ČSFR a jej štátnej správy,
- demografické možnosti štátu,
- výrobné možnosti ekonomiky (špeciálnej),
- existencia objektov vyčlenených pre armádu (letiská, sklady, kasárne, cvičiská, atd.),
- vybavenosť, výzbrojenie armády prostriedkami,
- pripravenosť veliteľského zboru.

Je prirodzené, že nová štruktúra armády musí zodpovedať aj úlohám, ktoré sa budú na armádu klást'. Stručne by sa dali formulovať ako úlohy:

- demonštrácia štátnej suverenity,
- jestvujúca vôľa a schopnosť obrany teritória štátu,
- schopnosť pomôcť obyvateľstvu pri veľkých priemyselných katastrofách a živelných pohromách,
- schopnosť a vôľa splniť medzinárodne prijaté záväzky.

Vychádzajúc z uvedeného, velenie armády predložilo na prerokovanie v Rade obrany štátu rad závažných koncepčných a realizačných návrhov. Napríklad

Základné úlohy Československej armády pri zabezpečení obrany a Koncepciu výstavby Československej armády...

V priebehu roka 1991 sa budú ďalej prerokovať v ROŠ:

- Komplexný program profesionalizácie Československej armády...
- Komplexná stratégia obrany krajiny a ďalšie závažné dokumenty.

V oblasti riešenia otázky profesionalizácie Československej armády bol vypracovaný rad výskumných a prognostických prác. Intenzívne sa skúmajú skúsenosti armád vyspelých krajín pri prechode na úplnú, respektíve čiastočnú profesionalizáciu, vypracúvajú sa prognózy ekonomického vývoja v ČSFR a ich dopad na uvažovaný postup a model profesionalizácie.

Je prirodzené, že prechod na profesionalizáciu nie je len vnútroarmádnou záležitosťou. Velenie armády pripraví príslušné dokumenty a návrhy, rozhodnutie ovplyvňujú štátne orgány, ale **rozhodnutie prijíma** najvyšší zákonodárny zbor - Federálne zhromaždenie ČSFR.

Postupný prechod na profesionálnu armádu prinesie rad kvalitatívne nových problémov, ktoré sa v Československej armáde doteraz neriešili. Predpokladom ich úspešného zvládnutia je analýza potrieb, zdrojov ich pokrytia a možností vytvoriť zodpovedajúce spoločenské a sociálne podmienky.

Treba veľmi podrobne prehodnotiť potreby mierového a vojnového doplňovania, vypracovať novú koncepciu vzdelávania sa, výcviku, riešiť vytvorenie stimulačných sociálnych podmienok a potrieb.

Z uvedeného je zrejmé, že nejde o jednoduchý proces vydania rozkazu a stanovenia lehoty, dokedy rozkaz splniť.

Len pre názornosť uvediem dva problémy, ktoré musia byť veľmi konkrétne vyriešené do začatia realizácie programu profesionalizácie:

1. PLATOVÉ PODMIENKY

Jednou zo stimulačných otázok pre výber profesionálov je stanovenie platu.

Profesionálny vojak - **vodič** (napr. T-72, bojového vozidla, špeciálneho vozidla) vezme na seba záväzok služby v armáde pri vytvorení podmienok v komplexe atraktívnejších než je **vodič** v civile (autobusu, žeriavnik, buldozérista), to znamená pri platových reláciách roku 1990 na úrovni veliteľa roty až štábu práporu, inak ho nezískame. Aby sme nemali v armáde **len vodičov, ale aj** veliteľov tankov, družstiev, obslúh, čiat a rôt - musíme posúdiť celú škálu funkčného ohodnotenia a podmienok služby, aby boli ľudia ochotní aj tieto veliteľské funkcie zastávať.

2. UBYTOVANIE

Otázka úzko súvisí s pridelením bytov a dĺžkou záväzku pre službu profesionála. Treba zhodnotiť a rozhodnúť, či Československá armáda bude na základe záväzku (je možnosť od záväzku odstúpiť) pridelať byty a za akú dobu služby, alebo nebude pridelať a teda ako kompenzovať tento handicap, keď sa profesionál ožení. Okrem toho profesionáli nemôžu bývať v kasárňach, ako teraz vojaci základnej služby, ale v ubytovniach hotelového typu, ktoré zatiaľ nie sú a treba ich vybudovať.

Ak vezmeme do úvahy značné rozšírenie pacifistických názorov a nechť slúžiť v armáde (podriaďovať sa vôli iného) vôbec, iste každý uzná zdĺhavosť aj náročnosť

finančného riešenia tejto otázky. Chcem zdôrazniť, že prechod na profesionalizáciu aj pri súčasnom znižovaní počtov armády bude finančne veľmi náročný. Nedostatok prostriedkov na obdobie prechodu na profesionalizáciu môže jej program oddialiť alebo aj zmariť.

Je absurdná myšlienka, že je reálne napr. profesionalizovať tankový pluk tak, že k jednému termínu zrušíme doplňovanie vojakmi a poddôstojníkmi základnej služby a nastúpia profesionáli. Ešte počas trvajúcej existencie (teda 100 % nákladov pre súčasný pluk) dnešného pluku, treba vytvoriť podmienky pre budúcich profesionálov (teda náklady navyše).

Súhlasím s úvahou, že po skončení profesionalizácie budú náklady na armádu v oblasti vzdelávania, ošatenia, zdravotníckej starostlivosti a slúžneho nižšie než sú dnes. Je pochopiteľné, lebo početný stav osôb bude podstatne nižší.

Vzhľadom na rozsah článku som nezamýšľal robiť podrobný rozbor problémov a otázok, ktoré musíme riešiť v súvislosti s prechodom na profesionalizáciu. Uvedené príklady myslím presvedčivo naznačili, že velenie Československej armády rieši úlohu konkrétne a v potrebnom rozsahu aj s potrebnou rozvahou.

Samotný proces prechodu na profesionalizáciu je rozplánovaný vo fázach:

1. - prípravná fáza
2. - schvaľovacia fáza
3. - realizačná fáza

Realizačná fáza v súlade s Cieľovým modelom výstavby Československej armády je pracovne rozčlenená na:

- I. etapu - do roku 1993
- II. etapu - do roku 1997
- III. etapu - do roku 2005

Dnes zavŕšujeme prvú, to je prípravnú fázu. Do 30. 4. 1991 bude v Kolégiu ministra obrany prerokovaný Program profesionalizácie Československej armády.

Po prerokovaní v ROŠ bude Program predložený Federálnemu zhromaždeniu ČSFR na posúdenie a schválenie. Orientačne by sa to malo skončiť v lete 1991. Tým bude možné začať realizačnú fázu programu - jej prvú etapu.

Pre pochopenie náročnosti tejto etapy uvediem, že súčasťou etapy bude príprava a prerokovanie vo FZ ČSFR:

- Zákona o Československej armáde,
- Zákona o obrane a brannej povinnosti,
- Zákona o vojenských vysokých školách (novelizácia),
- Zákona o civilnej službe (novelizácia),
- Zákona o sociálnom zabezpečení príslušníkov ozbrojených síl.
- Zároveň bude treba zásadne upraviť pripravený návrh základných služobných poriadkov.

Súčasne sa zvažujú prístupy na vytvorenie jednotiek s vojakmi - profesionálmi. V podstate sú dva typy prístupu k tejto otázke.

Úplne profesionálna armáda - napríklad USA - vyžaduje vytvorenie tak výhodných podmienok pre výkon služby, že je možné zrušiť brannú povinnosť v mieri. Takáto armáda vyžaduje veľmi veľké náklady. Viac ako 50 % nákladov sa vynakladá na platy a ostatné výhody. Pritom to musí byť armáda veľmi moderná a

mobilitná, čo tiež vyžaduje vysoké náklady. Preto len skutočne bohaté štáty si aj pri existencii takejto armády môžu dovoliť platiť vlastný výskum, vývoj a výrobu vojenskej techniky.

Čiastočne profesionálna armáda - napríklad SRN, Francúzsko - v jednotkách sú stanovené funkcie, na ktorých môže byť zaradený profesionál alebo poddôstojník (vojak) základnej služby. To znamená, že v štáte platí zákon o brannej povinnosti aj v mieri. Pritom nie je vylúčené mať niektoré útvary alebo jednotky plne (100%) profesionalizované (napr. Francúzsko).

Na profesionálne jednotky sa budú klást' vysoké požiadavky. Samotná príprava osôb, ale aj náklady na platy podmieňujú modernú výbavu a výzbroj. Organizačná štruktúra aj výzbroj a technika musia umožniť vysokú manévrovosť v boji, schopnosť rýchlej prepravy na veľké vzdialenosti, vysokú pohotovosť na nasadenie, veľkú údernú silu, moderné prostriedky spoľahlivého utajeného velenia a vysoké organizačné schopnosti aj pevnú vôľu veliteľského zboru. Útvary musia byť schopné viesť rôzne druhy bojovej činnosti na samostatných smeroch a v horskom teréne.

Vysoké požiadavky sa budú klást' na výber osôb pre službu vojaka - profesionála. Okrem veľmi prísnych požiadaviek na zdravotný stav je možné charakterizovať budúceho profesionála takto:

Poddôstojníci a vojaci - mravná bezúhonnosť, primeraný stupeň vzdelania, telesná zdatnosť, vlastenecké cítenie, záväzok na 5 až 6 rokov. Ubytovanie na ubytovni hotelového typu, slobodný, pri skončení záväzku rekvalifikácia za výhodných podmienok, prednostné právo prechodu do štátnej služby (polícia, žandárstvo, colná správa, poštovníctvo pod dôchodkom a pod.), alebo po preškoľení do zboru rotmajstrov (dôstojníkov).

Rotmajstri (práporčíci) - mravná bezúhonnosť, telesná zdatnosť, vlastenecké cítenie, ukončené stredoškolské alebo odborné vzdelanie, absolvovanie vojenského kurzu alebo školy (niekoľko mesiacov). Zastávanie nižších veliteľských, výcvikových, technických, tylových a správnych funkcií. Záväzok 6 až 10 rokov, možnosť predĺženia do 40 až 42 rokov alebo pri záujme armády prechod do kurzu (školy) pre dôstojníkov. Do veku 40 až 42 rokov rekvalifikácia a uplatnenie ako u poddôstojníkov, po 40. až 42. roku veku nárok na primeraný dôchodok a prednostné umiestnenie v zodpovedajúcej funkcii štátnej správy.

Dôstojníci - mravná bezúhonnosť, zdravotný stav, vlastenectvo, ukončené minimálne stredné vzdelanie, záväzok 10 rokov a možnosť predĺženia až do 50. rokov veku. Mimoriadne predĺženie doby len so súhlasom ministra obrany. Pri odchode nárok na dôchodok s možnosťou voľby zamestnania bez krátenia dôchodku. V priebehu služby každé 2 až 3 roky atestácie na funkciách (nie administratívnych).

Z uvedeného je zrejmé, že tempo profesionalizácie bude ovplyvňovať aj opätovné získanie autority a vážnosti príslušníkov armády u štátnej a verejnej správy.

Profesionalizácia Československej armády nie je jednorázová akcia, ale proces, ktorý bude znamenať výstavbu novej armády a nového systému zabezpečenia obrany štátu. Vstup do procesu profesionalizácie je etapou budovania základov

nového javu v histórii obrany štátu. Znamená to vytvorenie úplne nových podmienok v legislatíve, organizačnej štruktúre, výzbroji a vo výbere a príprave ľudí. Ak bude návrh programu profesionalizácie prijatý vo Federálnom zhromaždení ČSFR, budú sa musieť prehodnotiť všetky doteraz prijaté programy, vydané predpisy a nariadenia a upraviť ich v súlade s PROGRAMOM PROFESIONALIZÁCIE.

Spracovaný harmonogram základných opatrení profesionalizácie na roky 1991 až 1993 vytvára podmienky cieľavedomého a organizovaného začatia praktických krokov profesionalizácie.

Ing. Stanislav Hachran, CSc.
plukovník Dr. Pavel Káčer

HISTORICKÉ PŘEMĚNY SYSTÉMU ŘÍZENÍ ARMÁDY ČSFR

V různých literárních pramenech a normativních aktech řízení je pojem "armáda" nejčastěji definován jako část společnosti, která je ozbrojena, plní významnou úlohu obrany, ochrany a bezpečnosti státních nebo jiných systémových společenských útvarů a tím i vlastních zájmů armády, převážně jinými, než obvyklými mírovými prostředky.

Poslání armády se vykládá jako obrana dostupnými zbraněmi daného státního či systémového společenského útvaru vůči vnějším nepřátelským, jiným společenským systémům. Z historie je však známo, že armáda plnila a plní i v současnosti rovněž úkoly vnitrostátních nebo vnitrosystémových společenských zájmů, zejména za určitých krizových situací a živelných pohrom. Zjednodušené chápání společenského poslání armády však vedlo často vládnoucí mocenské struktury ke zneužívání úlohy armády jak vůči vnějším, tak vnitřním objektivním zájmům společnosti. Každá vyspělá společnost, společenský systém usiluje proto nejen o budování, ale i normativní vymezení poslání armády směrem k obraně jejích racionálních vnitřních i vnějších vztahů a zájmů.

Československá armáda (ČSA) se historicky utvářela spolu s první Československou republikou (ČSR) z rozporů, rozpadu a vojenské porážky koalice Rakousko-Uherské monarchie po první světové válce. Po krátkém, zhruba dvacetiletém, samostatném působení přestává však tato republika i ČSA jako celek, ze známých vnějších příčin anexe a vnitřního rozpadu, plnit své funkce a zaniká již před počátkem druhé světové války.

Ke konci této války vznikají však opět ČSR i ČSA jako součást osvobozených armád spojenců a podílí se dle možností na porážení hitlerovské okupační armády. Po krátkém samostatném utváření hitlerovské okupační armády. Po krátkém samostatném utváření je ČSA vojenskopoliticky začleněna do systému seskupení zemí Varšavské smlouvy. Její činnost je poté podřízena a určena zájmy i úlohou vyššího systému, a to jak vojensky, politicky, technickou i ekonomickou úrovní. Zhodnocení negativních či pozitivních stránek tohoto seskupení je úlohou historie.

V té době i jiné země a jejich armády se z mnoha politických a ekonomických příčin polarizují, dle společenských zájmů se stávají stejně jako ČSA satelitem vojenských seskupení Varšavské smlouvy nebo NATO. V těchto dvou převážně proti sobě stojících makropolitických a vojenských uskupeních, představujících poměrně rozporné společenské zájmy však dochází v posledních letech k poznání některých společenských celosvětových zájmů a řešení rozporů mírovým jednáním s cílem uchovat bytí a další rozvoj celé lidské společnosti na Zemi. Uskutečňuje se jak zprostředkované prostřednictvím politických a ekonomických kontaktů, tak bezprostředními kontakty vojenských seskupení na vojenských cvičeních a jednáních v Ženevě i ve Vídni vedených k vytváření systému vzájemné bezpečnosti. Ústřední myšlenkou se stává "svět bez válek", před nímž není jiná možnost než jednání o mírovém soužití národů i různých společenských formací. Protože mír je jedinou zárukou přežití, nemá-li lidstvo zahynout přímo použitím nahromaděných arzenálů zbraní, a poté i nepřímo na následky války ve zničeném životním prostředí, jehož obnova bude i tak v důsledku dosavadní činnosti společnosti dlouhodobým všestranně náročným úkolem všech států.

Je paradoxem těchto významných racionálních změn celosvětových strategických přístupů řešení světových problémů bytí společenství lidí na Zemi, že sice otevřely prostor demokratizaci života celé společnosti a v armádách zvláště, ale na druhé straně vzniklo nejméně konfliktních společenských a vojenských situací, které mají za následek značné společenské oběti a ztráty. V letech 1988-1989 vzniklo 36 válečných konfliktů, jejichž oběťmi z 80 % bylo civilní obyvatelstvo, v roce 1989 přišlo v důsledku těchto konfliktů 50 tisíc lidí o život. Tato střetnutí však změnila charakter, čtyři byla mezinárodní a 32 bylo vnitrostátními občanskými válkami. Nejrozsáhlejší byla válka proti Iráku vedená spojeneckými vojsky, která bude jistě předmětem různých rozborů a hodnocení i pro příští řešení krizové situace na Středním východě.

Z převratných společenských změn, ke kterým dochází při uskutečňování výsledků jednání mezi představiteli mírových myšlenek a seskupení, zejména SSSR a USA, je rok 1989 významným mezníkem vzniku přeměn v demokratické státnosti ČSFR a ČSA. S řešením naléhavých, prvotních ekonomických, politických, sociálních a dalších úkonů dosud odkládaných, se na pořad dne dostávají v novém státoprávním uspořádání rovnoprávných národů ČSFR zásadní změny hospodářského mechanismu a systému řízení. Tyto změny se odrážejí i v úsilí nového vymezení poslání výkonných, správních orgánů v řízení a organizaci ČSA, zvláště po vystoupení z Varšavské smlouvy (po jejím zrušení).

Nastolování stále nových, bytí aktuálních a neřešených závažných problémů, jako v každé

převratné době, však přináší sebou i rozpory v zájmech skupin lidí, kdy mohou být potlačeny i spolehlivé argumenty zajištění širších objektivních společenských potřeb. Nepochopením bylo odmítnutí návrhu zákona o strategickém plánovitém řízení Federálním shromážděním, který měl mít zásadní význam v armádě. Jak říká Niels Bohr: **"Žádná vědecká pravda však nevíteří triumfálně, jen její odpůrci postupně vymírají."** Některé z racionálních poznatků a demokratických principů nových zásad řízení v ČSA jsou uskutečňovány, a to:

- z armády byla odstraněna bezprostřední působnost a řevnivost zájmů i programů jedné nebo různých politických stran v zájmu celé společnosti ČSFR,

- do čela správní, výkonné moci FMO byla poprvé v poválečné historii postavena civilní osobnost, která má za úkol co nejúčelněji propojovat zájmy společnosti a armády, je stanoveno zařazovat do správních orgánů ČSA i příslušný podíl kvalifikovaných civilních zaměstnanců,

- je vypracována nová vojenská doktrína ČSA, která by měla odrážet zásadní společenské změny i ve vojenské politice a poslání ČSA,

- je nastolována myšlenka propracování principů profesionalizace armády,

- vzniká otázka, k jakým vojenskopolitickým mezinárodním uskupením hledat zapojení ČSFR a ČSA k utváření i upevňování mírového bezpečnostního systému v Evropě a ve světě.

Pokud byla ČSA satelitním článkem Varšavské smlouvy, mnohé z jejích strategických a operativních funkcí byly dány tímto vyšším systémem, jeho makropolitickými a vojenskými zájmy. To snižovalo vlastní vnitřní odpovědnost a zainteresovanost celku i části ČSA na její objektivní funkční úloze.

Současný stav, kvantita a kvalita ČSA je součástí ČSFR, je tudíž předmětem i nástrojem řešení jejích problémů. To vyžaduje další vážné propracování její funkční působnosti.

V současném demokratickém procesu přestavby systému řízení naší společnosti se projevují a prosazují různé názory na úlohu armády i vše, co s ní souvisí.

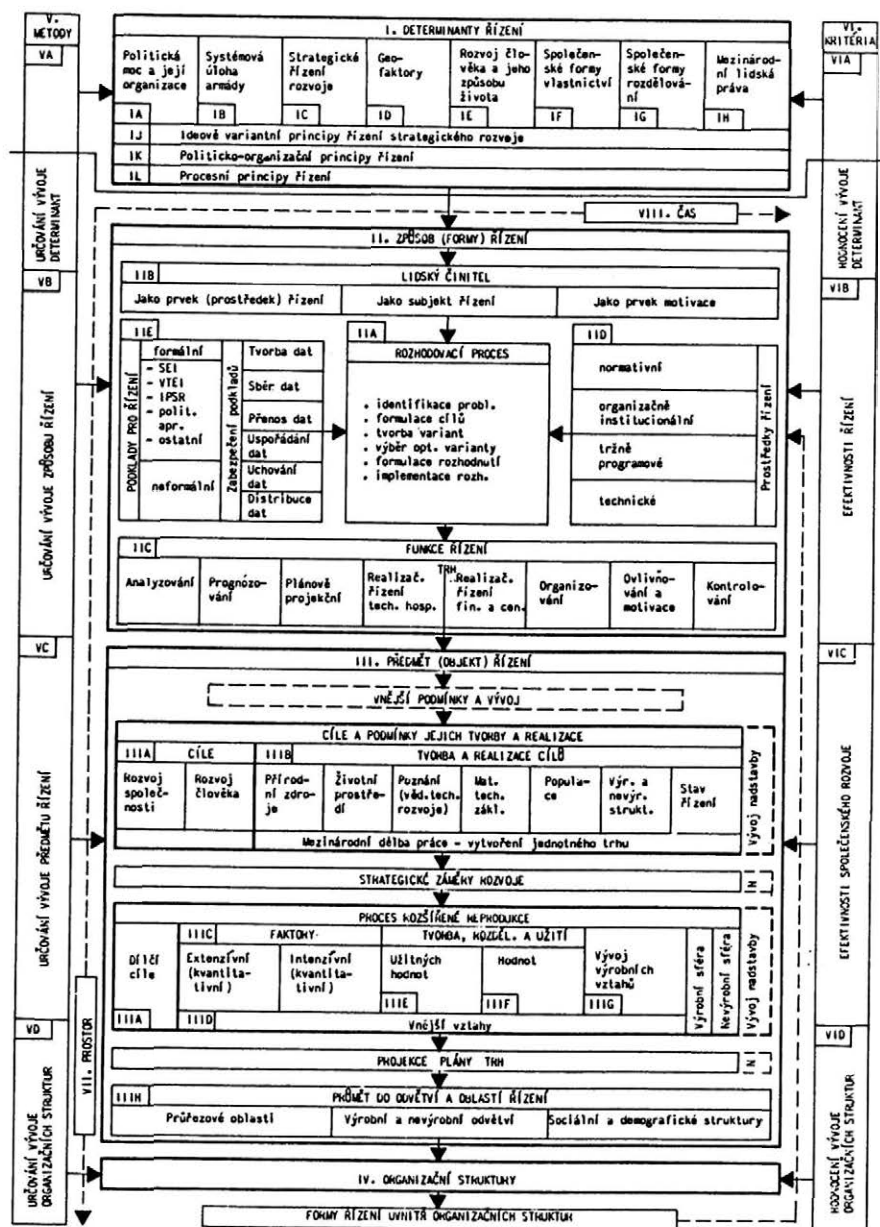
Všechny racionální predikce potřebných a možných, účelných, žádoucích, věcných systémových změn v ČSA, ať již budeme využívat teoretických poznatků starších nebo moderních válečných škol, ale i ze současné praxe, vycházejí z dosaženého stavu či stupně rozvoje materiální základny společnosti, její politické a právní nadstavby forem společenského vědomí, které dovršuje systém řízení a organizace celé společnosti i jejího vnitřního členění. Historické a současné poznatky teorie a praxe svědčí o tom, že všechny vztahy ve společnosti se uskutečňují prostřednictvím příslušného daného systému řízení. Všechny velké osobnosti v historii, pokud pojaly myšlenky změnit strategický systém řízení armád, musely vycházet z poznání daného stavu, než začaly prosazovat jeho strategické změny.

Jestliže nyní chceme systémově přistoupit k vymezení současné a strategické úlohy armády, je nutné vyjít ze soustavy determinant dosaženého stavu materiální základny a nadstavby jako základních podmínek změn systému řízení celé společnosti (viz tabulku).

Armáda za určitých krizových podmínek se stává buď převládajícím systémem řízení zájmů společnosti, nebo v míru omezeným systémem a předmětem i nástrojem řešení zájmů, vztahů ve společnosti. Poznání objektivních potřeb společnosti je prvním úkolem vymezení poslání a řízení armády.

Kvalitativní a kvantitativní změny v rozvoji společnosti nelze zjednodušeně převést do

OBECNÉ SCHÉMA ŘÍZENÍ SPOLEČNOSTI

složitého organizačního systému řízení v armádě. Některé zjednodušené představy v současnosti jdou až tak daleko, že staví úkol "politiků politikům a diplomatům, úkolem armády je bojovat" dle subjektivních zájmů skupin společnosti. I nejprostší voják si nyní již klade otázky, ne za koho, ale za jaké, či zájmy má bojovat. Právě přežitá praxe minulého politického systému příliš obecně stanovovala zájmy dělnické třídy nebo vlasti, jimiž se prosazovaly ambice subjektů politické moci. Avšak ani demokratizace společnosti války nevyklučuje, jak nasvědčuje jejich uvedený počet. V tom spočívají rovněž některé zjednodušené přístupy, či úskalí k vytvoření systému profesionalizace armády, kde se problém redukuje vulgárně jen na placení služby dle toho, komu bude sloužit.

Do vyhotovení předpovědí a studií strategického řízení v armádě vystupují další determinanty. Jsou to závažné geofaktory životního prostředí, zdrojů surovin a energie, zajištění zdrojů potravin, vlivů hustoty obyvatelstva, rozvoj výroby na základě převodu vývoje vědy, techniky, což se bezprostředně promítá do potřeby řešení možností v řízení strategického rozvoje armády.

Ústřední determinantou strategického řízení je dosažený a perspektivní rozvoj člověka i jeho způsobu života.

Zajištění funkčních vztahů řízení musí respektovat dané společenské formy vlastnictví a rozvoje jejich funkční úlohy. Zcela zásadní je podíl armády na formách rozdělování výstupů společenské práce prostřednictvím "přídelu" ze státního rozpočtu a jiných zdrojů pro zajištění potřeb armády.

Zvláštního významu nabývá akceptování dosažených lidských práv v mezinárodních vztazích a principech strategického i operačního řízení.

Při rozboru těchto podmínek, jako základu vyhotovení dalšího rozvoje společnosti a systému řízení armády, se však odrážejí i obtíže indeterminovatelnosti žádoucího rovnovážného rozvoje, vzniká tudíž potřeba hledat variantní řešení možností strategického rozvoje měnících se materiálních podmínek a myšlenek v oblasti vývoje nadstavby.

Je nutné respektovat nejen měnící se materiální, ekonomické a politické podmínky rozvoje společnosti, ale i:

▲ způsob, formy a funkce řízení,

▲ tvorbu cílů vnějších a vnitřních podmínek strategických záměrů rozvoje procesu rozšířené reprodukce, který se promítá do konkrétních odvětví, oborů materiální výroby i nevýrobních oblastí společnosti,

▲ žádoucí účelné změny v organizačních strukturách řízení.

Ke každé z těchto oblastí systému řízení je nutné volit vhodné metody určování jejich vývoje a také vhodná kritéria hodnocení jejich společenské účinnosti, při čemž je nezbytné respektovat, že to vše probíhá za určitých konkrétních podmínek v prostoru a čase.

V každé armádě jsou dva nejdůležitější činitelé systému řízení vztahů mezi nimi, a to:

- člověk s jeho kvalifikací,
- výsledky vědy ve formě zmaterializované techniky.

Lidský činitel je rozhodujícím prostředkem i subjektem řízení, ať je již motivován vymezením normativní, tržní, organizační nebo jiné pravomoci a odpovědnosti vůči společnosti i sobě. Prostředkem řízení jsou opět lidé odpovědní za tvorbu, přenos,

uspořádání a využití soustavy informací, aktů, či podkladů řízení. Účelnost a rozsah těchto informací vyžaduje vždy hodnocení.

Vlastní ústřední úlohou lidského činitele bude vždy rozhodovací proces na každém úseku v armádě i ve společnosti, bude nucen určit problém, cíl úkolu, formulovat rozhodnutí na základě výběru vhodné možnosti. Tím současně plní funkce řízení: rozbor, předpověď, organizační zabezpečení uskutečnění, motivace i kontrolu plnění úkolu. **Potvrzení správnosti těchto forem řízení musí být podřízeno kritériím účinnosti řízení.**

Dosažené výsledky vědy a techniky ve světě jsou obšírné, jejich nejnovější výstupy jsou prvořadým předmětem zájmů armád.

Věda, jak známo, je společenským procesem systematického poznávání přírody, společnosti a myšlení, které se neustále prohlubuje. Jako obecný pojem však pouze završuje jednotlivé konkrétní přírodní, technické nebo společenské vědy, jejichž diferenciaci se prohlubuje dle poznání nových forem pohybu hmoty. Jejich utřídění se uskutečňuje dle různých potřeb společnosti a armády, zejména dle očekávaných přínosů po zavedení výsledků vědy do praxe. Což nelze ovšem směřovat se zaváděním výsledků výzkumu do praxe, ve kterém může jít o značně široké oblasti předmětu výzkumu.

Zavádění výsledků vědy do praxe je abstrakcí, pokud není uskutečňována konkrétními prostředky techniky.

Technika je nejčastěji definována jako soubor kvantity a kvality materializovaných pracovních prostředků. V širším slova smyslu zahrnuje pracovní nástroje, prostředky jejich skladování (sudy, nádrže), materiální podmínky pracovního procesu (výrobní plochy, budovy, silnice, letiště), technologické postupy výroby, a také rozvoj lidské zručnosti a zkušenosti získané z procesu její výroby. Technika je tak zmaterializovaným výsledkem vědy, ale současně zpětně je určujícím materiálním prostředkem pro uplatnění výsledků vědy v technice - výrobě.

Ve vojenství (v armádě) se pod pojmem **vojenská technika** nejčastěji rozumí výsledek výroby, tedy stav, kvantita, kvalita a vnitřní členění technické výzbroje armády v družích ozbrojených sil. Jde zejména o kvalitu zbraní dle technických znaků, zaměřených charakteristik, jejich účinnosti a dalších parametrů, a to vše v poměru, či porovnání k nějakému "protistojícímu pólu", potenciálnímu (technicky lépe nebo hůře vybavenému) protivníkovi. Konkrétně jde u druhu zbraně o porovnání technických parametrů dvou relativně účelově nebo účinně stejných typů zbraní, jejich množství a kvalitě odpovídajících technických znaků. Technická úroveň výzbroje armády pak nabývá společenského významu při definování kvantifikace, co je **přiměřený stav obranyschopnosti státu**. K tomu směřovalo zdánlivě jasné předchozí vymezení pojmů.

K těmto technickým charakteristikám, či užitim hodnotám výzbroje je nutné přiřazovat jejich hodnotu, tím oceňovat kvantitu a kvalitu výzbroje armády.

Neméně významným faktorem spojeným s technickou úrovní výzbroje je v ní zpředmětněný nebo nezpředmětněný nahromaděný technický pokrok.

Zpředmětněný technický pokrok v úrovni zbraní je otázkou průzkumu, nakolik jsou v jejich konstrukci, mechanismu a očekávané účinnosti **"zakotveny"** nejvyšší dostupné, známé technické parametry kladené na zvyšování účinnosti daného druhu zbraně nebo výstroje, aby co neúčinněji plnila své funkce.

Nezpředmětněný technický pokrok představuje potenciální možnosti: např. patenty, vynálezy, "know-how" a jiné, které by při svém uskutečnění značně zvýšily technickou úroveň výzbroje (technický pokrok Japonska a USA na prvním místě na světě).

Na možnosti uskutečnění vědeckotechnické revoluce (VTR) ve výzbroji armády se podílí především materiálně technická úroveň výrobní základny, která je v ČSFR značně zastaralá, vyžaduje velké investice k obnově a modernizaci výrobních základních fondů.

Mezi konečný produkt potřebné kvality a kvantity vojenské techniky a stav produkční možnosti zastaralých výrobních základních fondů vstupuje ještě třetí spojující činitel, a tím je úroveň technologie procesu výroby. V něm se promítají do produkce vojenské techniky úspory kvality materiálu, forem energie a jejich substituce technicky a ekonomicky účinnějšími druhy včetně snížení záporných vlivů do životního prostředí.

Jestliže v politické ekonomii účelnost a hospodárnost syntetizuje pojem společenské účinnosti, potom k vyjádření účinnosti a hospodárnosti vojenské techniky a jejího spojení s lidským činitelem v procesu řízení nejlépe odpovídá pojem **synergický účinek** (efekt) definovaný v kybernetice. A opačně. Na základě analytického přístupu lze dospět k poznání a závěrům, zda i v armádě je uskutečňován technický pokrok:

- fondově náročný,
- fondově neutrální.

Jde o to, jaký makroekonomický nebo analytickoekonomický význam v řízení při uplatnění tržních vztahů a ředitelských (manažerských) systémů řízení mají nyní tyto vztahy. Zda je lze účelně využít pro hodnocení účinnosti systému řízení nebo hodnocení intenzivního, či extenzivního technického rozvoje v armádě. Kritérium ziskovosti je nesmyslné pro hodnocení podsystému armády. Racionálnější základ k hodnocení poskytuje vztah k národnímu důchodu, respektive k té části státního rozpočtu, která je armádě přidělena.

Je rovněž známo, že vědeckotechnický rozvoj historicky, ba ani perspektivně v čase, prostoru nebude uskutečněn rovnoměrně v odvětvích a oborech výroby. Tím se mění ekonomické podmínky zajištění rovnovážného rozvoje účinné výroby a potřeb národního hospodářství i armády vojenskou technikou. Domníváme se, že při zvyšování účinnosti vojenské techniky ČSFR (ČSA) neměla a nebude mít nikdy takovou úroveň, rozsáhlé ekonomické zdroje, či možnosti tak jako velké státy si zajistit vývoj a výrobu vojenské techniky, která by neustále dosahovala špičkové světové úrovně. Proto některou vojenskou techniku bude nutné dovážet, naopak některé druhy specializované výroby vojenské techniky by bylo možné vyrábět a vyvážet. Proto má pro ČSFR značný význam vytvoření i vstup do jednotného evropského a světového trhu, a to i pro jiné výrobky. Potřeba vojenské techniky tak ovlivňuje zpětně rozvoj příslušných pokrokových oborů materiální výroby.

Určit, které druhy vojenské techniky, v jakém objemu budou převládat ve strategických záměrech armády, které dovážet, vyvážet, pro stanovení dostatečné obranyschopnosti ČSFR, to je ovšem náročný úkol vypracování komplexní předpovědi politického, ekonomického, technického, sociálního a v souhrnu strategického řízení rozvoje, zajištění přiměřených potřeb armády.

Armáda jako organizační, systémový útvar ve všech státech či společensky vyšších systémech se podílí a je současně ve své působnosti **orgánem výkonné moci**. Předkládá rovněž parlamentní návrhy zákonů, doktrín a jiných aktů řízení, jimiž se po jejich schválení a vypracování řídí.

Jak vyplývá z předchozí historické činnosti ČSA, její výkonná moc byla značně zúžena v zaměření předně na operační činnost armády, tomu sloužily převážně i příslušné pomocné orgány ČSA. Vnější a vnitřní politickovojenské faktory a jejich změny si vyžádaly i při zachování potřebné operační činnosti zaměřit a vymezit část poslání armády také na

strategické řízení, k tomu vytvořit příslušné výkonné organizační útvary státní správy. Náročnost úkolů strategického řízení armády má rozsáhlé vazby na národní hospodářství a vnější vztahy, které výkonné správní útvary mohou akceptovat a zabezpečovat v denní činnosti pouze v přiměřeném rozsahu.

Vytvoření Institutu pro strategická studia v ČSA je proto nanejvýš nutnou pomocnou institucí, která ve všech vyspělých zemích s vysokou úrovní řízení již dávno našla své uplatnění v armádě a společnosti. Vymezení poslání, kompetencí a náplně prací těchto nových, žádoucích organizačních struktur v ČSA je náročné, avšak nezbytné pro účinné plnění úkolů armády dle společenských zájmů strategického perspektivního rozvoje, zapojení ČSFR do hospodářského a bezpečnostního systému v Evropě. Soudíme, že k tomu bude nutné studovat zájmy, rozvíjet kontakty a jednání se všemi zúčastněnými státy. Základem budou vždy pečlivé rozbory, informace, bezprostřední styky a účast na zahraničních a vnitřních jednáních majících význam pro řešení pevnosti vojenskopolitických vztahů zemí předmětných zájmů ČSFR. Zvlášť důležité bude sledovat celosvětové geopolitické zájmy velmocí na vybudování takového bezpečnostního systému, který by byl trvalou zárukou utváření demokratické společnosti ČSFR.

Institut pro strategická studia ČSA si klade za cíl přispět z pozice ČSA k utváření mírového soužití národů v Evropě a zpracovávat k tomu potřebné výzkumné práce pro rozhodování řídicích článků v ČSA a ČSFR. To vyžaduje čas, podporu a vytvoření vhodného zázemí.

Plukovník profesor doc. Ing. Karel N o v o t n ý, CSc.

HLAVNÍ ASPEKTY VOJENSKÉ DOKTRÍNY ČSFR

Jak je všeobecně známo, došlo zejména ve druhé polovině osmdesátých let k prohloubení dialogu mezi Západem a Východem zejména na sovětsko-americké úrovni. Současné období lze charakterizovat jako přechod od uplatnění koaliční konfrontační politiky mezi Severoatlantickým paktem a Varšavskou smlouvou k vícestrannému demokratickému systému mezinárodních vztahů.

Celkovou situaci v Evropě výrazně ovlivňuje budování a realizace politických, ekonomických, sociálních a vojenských opatření nově vznikajících demokratických systémů ve státech střední a východní Evropy, včetně naší republiky. Zásadní společensko-politické přeměny se objektivně odrážejí i při koncipování jejich branné politiky, změnách ve struktuře a činnosti orgánů chránících státní suverenitu. Na utváření nových bezpečnostních struktur v Evropě se aktivně podílí také ČSFR.

Důležitým faktorem, jež ovlivňuje vojenskopolitickou situaci v Evropě, je sjednocené Německo. Jeho vznik je mimo jiné také považován za prostředek integračního evropského procesu. Západoevropský projekt vytvoření jednotného vnitřního trhu se ukazuje být klíčovým organizujícím prvkem celé Evropy.

Současná situace v Evropě a její předpokládaný vývoj klade mimořádné požadavky také na ČSFR. Kromě řešení vnitřních politických a ekonomických otázek půjde o naše účinné zapojení do nově budovaného evropského bezpečnostního systému.

Významná úloha v tomto procesu připadá ČSA. ČSFR po odsunu Střední skupiny vojsk bude zabezpečovat obranu republiky vlastními silami jako suverenního státu s jediným a výrazným prosazováním národních zájmů a zájmů celoevropské bezpečnosti.

Perspektiva budování a zabezpečování obrany státu s využitím vlastního potenciálu a výhradně vlastních ozbrojených sil je reálná, přitom i z vojenského hlediska plně opodstatněná.

Na základě nově vznikajících podmínek je však nutné zásadně přehodnotit současné, perspektivě vývoje již neodpovídající názory na organizaci a vedení obranných operací, vypracovat nové zásady operačního a taktického použití ČSA při zabezpečování obrany naší republiky, její suverenity a nezávislosti.

Výchozím určujícím prvkem pro to je československá vojenská doktrína.

Hlavní zásady vojenské doktríny ČSFR

Vojenskou doktrínu chápeme jako systém oficiálních vědecky zdůvodněných názorů státu na cíle, způsoby a formy vedení války a v závislosti na nich zaměření vojenské přípravy země, formulace zásad bojové činnosti, výstavby, organizace, struktury a přípravy vojsk. Do filozofie vojenské doktríny se promítají jak historické zkušenosti státu, tak jeho současné potřeby a možnosti. Je výsledkem složitého dějinného procesu, projevem konkrétní situace a podmínek dané skutečnosti. Jde tedy o jev v pravém slova smyslu historický, a proto neuzavřený.

Na vojenskou doktrínu bezprostředně navazuje vojenská strategie. V některých dotykových částech se obě tyto problémové oblasti spolu dokonce prolínají.

Z vymezení pojmu vojenské doktríny vyplývá, že ji tvoří dvě základní části: politická a vojenskotechnická. Přestože se obě části vzájemně podmiňují a ovlivňují, rozhodující je část politická. Určuje totiž vztah státu k válce a jak tento vztah k válce zabezpečit a realizovat. Vojenskotechnická stránka se zabývá problematikou vztahu k válce z hlediska optimalizace použití, budování, organizování, přípravy a vybavení ozbrojených sil k plnění úkolů v konkrétních podmínkách státu. Součástí doktríny musí být rovněž principy přípravy obyvatelstva a teritoria k plnění úkolů v případě ozbrojeného konfliktu.

Principy nového myšlení a jejich pronikání do mezinárodních vztahů, demokratizační proces v zemích střední a východní Evropy, včetně Sovětského svazu, způsobují, že orientace koncipovaných vojenských doktrín je zaměřena ne na přípravu války, ale na to, jak jí zabránit. To vojenským doktrínám vtiskuje rozhodný obranný charakter především proti válce.

V praxi to pak znamená, že ozbrojené síly se stávají vlastně krajním, v řadě možností až nejzazším - posledním prostředkem odvrácení války. V případě, kdy dojde k napadení určitého státu, je cílem a úkolem jeho ozbrojených sil zabezpečit celistvost daného státu a nedotknutelnost jeho státních hranic. Svou operační a bojovou činnost musí ozbrojené síly vytvořit předpoklady k obnovení plné suverenity a integrity státu v původních hranicích, pokud se je protivníkovi podaří narušit.

I když rozhodující podněty ke zpracování naší vojenské doktríny jsou spjaty s mezinárodním a především naším vnitřním vývojem po 17. listopadu 1989, přece jen zásadní změny do tohoto vývoje vnesla vídeňská jednání z března 1989 o opatřeních k posílení důvěry, bezpečnosti a o konvenčních ozbrojených silách. Přijaté závěry nastolily na program jednání problémy z vojenské oblasti.

V červnu 1989 proběhl v Ebenhausenu u Mnichova seminář k otázkám vojenských doktrín, odzbrojování, upevňování a posilování důvěry v Evropě. Zúčastnily se jej zástupci některých států koalic a také neutrálních států v Evropě. Na tento seminář navázalo jednání o vojenských doktrínách ve Vídni ve dnech 16. 1. až 5. 2. 1990 za aktivní účasti náčelníků generálních štábů, generálních inspektorů 35 evropských států, včetně ČSFR, USA a Kanady.

Závěry přijaté na této schůzce a další objektivní faktory byly východisky také při formulaci naší vojenské doktríny.

Rozhodující faktory - východiska pro koncipování naší vojenské doktríny

K rozhodujícím východiskům patří zejména:

- současná mezinárodní a vojenskopolitická situace v Evropě a její vývoj,
- charakteristika možných válek v Evropě,
- politická orientace v ČSFR,
- politicko-geografické a vojensko-strategické postavení ČSFR v Evropě,
- požadavek obrany země všemi obyvateli (není rozdíl mezi frontou a zápolím),
- vymezení principu rozumné dostatečnosti,
- vojenskopolitické tradice státu,
- ekonomické a demografické možnosti ČSFR při zabezpečení obrany a jejich efektivní využívání.

Jak je z tohoto výčtu zřejmé, jde v podstatě o faktory vnější a vnitřní. Z analýzy vnějších faktorů vyplývá především, že po zahájení demokratizačního procesu budování pluralitních politických systémů ve státech východní Evropy a SSSR se vytvářejí příznivé podmínky pro zahájení výstavby společného domu a vytvoření podmínek pro nastolování vzájemné důvěry a bezpečnosti v Evropě. **Svědčí o tom především snahy:**

- vytvořit organizaci pro upevňování důvěry, bezpečnosti a všestranné spolupráce v Evropě za účasti všech evropských států, USA a Kanady,
- zavázat se vzájemně řešit všechny sporné otázky mírovou, to znamená politickou cestou - jednáním,
- postupně změnit současné vojenské pakty v politickoekonomická uskupení s cílem jejich vzájemného splnutí na základě dvou i vícestranných vztahů a vazeb zejména hospodářských,
- snížit vojenské rozpočty ve všech evropských státech, USA a Kanadě,

- vypracovat vojenské doktríny s výlučně obranným charakterem vlastního území při napadení,

- ozbrojené síly v souladu s vojenskou doktrínou mít v rozumné dostatečnosti pouze k obraně suverenity, samostatnosti, územní celistvosti a nedotknutelnosti hranic vlastního státu,

- přípravu vojsk, jejich organizační struktury, vybavení bojovou technikou, jejich dislokaci, jakož i doplňování zaměřit jen na vedení obrany svého státu,

- nezahajovat ozbrojený konflikt vůbec a v žádném případě ne jako první,

- při ozbrojeném konfliktu nepoužít jaderných zbraní jako první (podle Ženevských a Haagských úmluv, které prakticky všechny evropské státy, USA i Kanada podepsaly, se v podstatě jedná o zakázané zbraně, protože působí také proti civilnímu obyvatelstvu).

Z charakteristiky vnějších faktorů a jejich analýzy vyplývá, že cesta k nastolení definitivního mírového života je spíše dlouhodobou než krátkodobou záležitostí. Ještě výrazněji se to jeví z hlediska světového. Za dané situace armáda jako taková má proto nadále své nezastupitelné místo při zajišťování míru, suverenity, územní celistvosti a nedotknutelnosti hranic státu a ochrany jeho obyvatel. Tomuto poslání armády musí odpovídat také vojenská doktrína jednotlivých států.

Z nejasnosti a nevymezení pojmu **"rozumná dostatečnost"** vyplývá vzhledem k různým velikostem, ekonomikám, počtům a úrovni obyvatelstva jednotlivých států řada potenciálních problémů v souvislosti s možností obrany slabšího při napadení silnějším. Vzhledem ke geostrategické poloze naší republiky v srdci Evropy, v prostoru mezi dvěma ekonomickými a vojenskými giganty se do vytvoření fungujícího celoevropského bezpečnostního systému ukazuje nutným:

- odpovědnost každého občana za obranu vlasti a jeho podíl na ní podle jeho možností a zařazení,

- vysoká bojová pohotovost a připravenost všech ozbrojených sil a také složek předurčených k plnění obranných úkolů na území státu,

- mít spolehlivého spojence, jehož možnosti ohrožení a tím také obranné zájmy jsou shodné nebo blízké našim.

Pro vojenskou doktrínu státu jsou vedle mezinárodní situace a jeho geografické polohy určující jeho vnitřní faktory. Mezi nimi hraje rozhodující roli politická orientace a ekonomika.

Současná politická situace naší republiky je zaměřena na mírové budování pluralitního demokratického státu a vzájemně výhodné všestranné spolupráci zejména se všemi evropskými státy, USA a Kanadou. Jako členská země Varšavské smlouvy usiluje o rozpuštění obou existujících vojenských bloků a jejich přeměnu v celoevropský bezpečnostní systém suverénních, rovnoprávných a vzájemně se respektujících států. Proto se také naše vláda spolu s ostatními státy Varšavské smlouvy zasazovala o její strukturální změny. K hlavním z nich patřil požadavek na podřízení národních armád národnímu velení, odsun sovětských vojsk z našeho území a postupné rozpouštění Varšavské smlouvy.

Protože zatím neexistuje celoevropský bezpečnostní systém, potřebuje každý stát a proto i naše republika k zajištění své suverenity, územní celistvosti a nenarušitelnosti státních hranic ozbrojené síly.

I když nemáme konkrétního protivníka, můžeme v případě napadení všeobecně počítat s úderem jeho pozemních vojsk podporovaných letectvem a případným použitím výsadků.

Organizace ozbrojených sil i celkového života v republice i jejich jednotlivých částech musí umožňovat maximálně účinný zásah proti všem druhům úderů protivníka.

Vzhledem k tomu, že veškerá bojová činnost bude probíhat jen na území našeho státu, jeví se jako efektivní centrální řízení jak bojové činnosti, tak veškerého života, zejména v prostorech vedení bojové činnosti. K tomu účelu je vhodné vytvořit již v míru takovou organizaci ozbrojených sil, která umožní organizované a účinné splnění všech úkolů, které bude třeba v případě ozbrojeného konfliktu řešit. Nejvýhodnější se jeví organizovat vedle armády, která ponese hlavní tíhu bojů s útočícím protivníkem, také jednotky domobrany a teritoriální. Úkolem domobrany bude v místě svého mírového působení podílet se spolu s armádou na ničení útočícího protivníka včetně jeho výsadek. Teritoriální jednotky budou v intencích velitele armády zabezpečovat jak ozbrojené síly, tak obyvatelstvo a výrobu všeho, co potřebují k plnění stanovených úkolů.

Hodnota ozbrojených sil, zejména armády, je diktována ekonomikou státu a musí také respektovat naše demografické možnosti, zejména počet obyvatel, jejich kvalifikační úroveň a vědecký potenciál. Vzhledem k rozmáhajícím se zatím neopodstatněným a jednostranně chápaným pacifistickým náladám je třeba věnovat zvýšenou pozornost otázkám popularizace brannosti a bezpečnosti jako základních předpokladů pro uchování suverenity, územní celistvosti a nenarušitelnosti státních hranic.

Významnou roli při budování ozbrojených sil hraje také tvar naší republiky, délka jejích státních hranic a tvářnost terénu. Protáhlý tvar republiky a délka jejích státních hranic značně ztěžují její obranu. K tomu přispívá také skutečnost, že šířka republiky, pohybující se od 100 do 250 km, vytváří podmínky pro příčné rozdělení republiky na části. Z těchto důvodů a také vzhledem k potřebě organizovat již v míru jednotně řízenou přípravu pro případ napadení republiky protivníkem se jeví účelné vytvořit systém tří vojenských velitelství nebo vojenských okruhů jako nejvyšších center řízení v daném prostoru. Ty na základě důkladných rekognoskačních předpokládaných prostorů by již v míru měly zpracovat, prověřit plány bojové činnosti a po napadení protivníkem je, je-li třeba, upřesnit a realizovat.

Organizace ozbrojených sil a jejich vybavení mohou přinést žádoucí efekt jen tehdy, pokud bude jejich možností také odpovídajícím způsobem využito. To je úkolem velitelů a štábů všech stupňů. Diferencované požadavky na jednotlivé stupně řízení se musí promítnout také do zaměření a obsahu přípravy velitelů a štábů v souladu s funkcemi, do nichž jsou vybráni. Vedle základního vojenského vzdělání důstojníků a praporčíků je třeba vytvořit pro jejich další školení systém dvou až tří semestrálních kursů, odpovídajících předpokládané funkci. Řazením jednotlivých druhů a typů kursů za sebou s předepsanými léty praxe mezi nimi vytvořit celkový systém postupného nejvyššího vojenského vzdělání na základě vzrůstajících výběrových požadavků.

Kromě toho zvláště talentované a schopné důstojníky školit ve zvláštním uceleném postgraduálu pro dosažení nejvyššího vojenského vzdělání v trvání 5 až 6 semestrů.

Jak do kursů, tak do postgraduálů přijímat uchazeče na základě výběrového řízení diferencovaného podle druhu a typu kursu.

Na základě hluboké analýzy vnějších a vnitřních faktorů lze vyvodit hlavní zásady naší vojenské doktríny. Patří k nim zejména:

● rozvíjení přátelských vztahů a všestranné spolupráce (politické, hospodářské, vojenské a jiné) se všemi státy, zejména se sousedy:

- aktivní podíl na odstranění válek jako prostředku řešení mezinárodních problémů;
I vyloučení jaderných, chemických a ostatních zbraní hromadného ničení z výzbroje armád;

- vzhledem k neexistenci konkrétního protivníka zajištění obrany suverenity, celistvosti území států a nenarušitelnosti jeho státních hranic proti každému, kdo se pokusí republiku napadnout;

- omezení vojenského rozpočtu na nezbytný rozsah finančních prostředků k zajištění obranyschopnosti státu, jeho suverenity a nenarušitelnosti jeho státních hranic;

- výlučně obranný charakter a vedení bojové činnosti čistě k obraně vlastního území a pouze na něm; to ovšem nevylučuje vedení průzkumu, palběných a leteckých úderů proti vojskům protivníka na jeho území po zahájení ozbrojeného konfliktu;

- princip rozumné dostatečnosti ozbrojených sil, vyvíjející se v souladu s mezinárodní situací, formujícím se celoevropským bezpečnostním systémem a jeho akceschopností, ekonomickými a dalšími možnostmi státu;

- věrohodnost obrany a schopnost bránit území republiky proti každému protivníkovi mít v ozbrojených silách a potenciálu státu takovou **"odstrašující sílu"**, která každého, kdo by nás chtěl napadnout, dostatečně přesvědčí o tom, že jeho ztráty budou větší než případný zisk;

- vytvoření předpokladů, že výzbroj ozbrojených sil, jejich výstavba, organizační struktury, příprava a dislokace vojsk jsou v souladu s obranným charakterem vojenské doktríny a vědeckotechnickými poznatky dané doby;

- připravenost a rozhodnost všech nebo alespoň drtivé většiny obyvatelstva státu aktivně bránit a všestranně se podílet na obraně své vlasti;

- připravenost teritoria k vedení úporné a efektivní obrany a organizovaného života na celém území státu v případě napadení.

Při koncipování návrhu vojenské doktríny byly brány všechny tyto zásady v úvahu.

Již v zpracovaném návrhu vojenské doktríny byla vyjádřena hlavní vojenskopolitická a vojenskotechnická hlediska branné politiky naší republiky. Konkretizuje úkoly ČSFR k udržení míru a odvrácení války, cíle a charakter obrany vlasti, včetně zaměření výstavby a připravenosti ozbrojených sil, obyvatelstva, teritoria a národního hospodářství k odrazení případné agrese. Vojenská doktrína má vedle úvodu a závěru čtyři části, které jsou zaměřeny na:

- místo a úlohu ČSFR v Evropě,
- politické přístupy ČSFR,
- úkoly ozbrojených sil při obraně státu,
- přípravu a výstavbu ozbrojených sil.

V úvodu je provedena stručná charakteristika výchozích parametrů vojenské doktríny, formulován její cíl a poslání.

První část se zabývá místem a úlohou ČSFR v Evropě. Vojenskostrategická poloha naší republiky uprostřed Evropy mezi dvěma historicky dosud největšími uskupeními vojsk v Evropě je nerozlučně spjata s bezpečností kontinentu. Proto má ČSFR životní zájem na zachování míru a stability a prohlubování vzájemné důvěry mezi evropskými státy. Za důležitou podmínku toho považuje neměnnost státních hranic v Evropě.

Za žádných okolností nezahájí vojenské akce proti jinému státu, pokud sama nebude napadena. Nezřídka se práva podílet se na kolektivní bezpečnosti více zemí v případě možného vojenského nebezpečí.

Při zajišťování své bezpečnosti a suverenity důsledně vychází z mezinárodních závazků vyplývajících z Charty OSN, dokumentů přijatých v rámci celoevropského procesu, dalších mezinárodních smluv a dohod, jakož i z členství v mezinárodních organizacích.

Záruky své bezpečnosti vidí v překonání zastaralého blokového pojetí bezpečnosti v Evropě vybudováním jednotného celoevropského bezpečnostního systému. Proto se aktivně podílí na odzbrojení v Evropě s cílem dosáhnout co nejnížší úrovně ozbrojených sil na principu rozumné obranné dostatečnosti.

Druhá část návrhu vojenské doktriny charakterizuje politické přístupy ČSFR k zabezpečení obrany. Česká a Slovenská Federativní Republika vycházejíc z reality současné Evropy zaměřuje svoji zahraniční politiku především na budování a rozvíjení rovnocenných vzájemných vztahů se všemi státy.

Nemá územní nároky vůči žádnému státu. K žádnému státu a národu se nechová jako ke svému nepříteli.

ČSFR nevlastní a nevyrábí jaderné ani žádné další zbraně hromadného ničení, nedopustí jejich rozmístění na vlastním území.

K zajištění obranyschopnosti státu disponuje ČSFR přiměřenými prostředky a silami umožňujícími zjišťovat přípravu nepřátelských aktů a přijímat včas nezbytná obranná opatření, která odradí potenciálního protivníka od násilných akcí a v případě jejich uskutečnění umožní je odrazit a také zmírnit případné následky činnosti protivníka. Hlavní ozbrojenou silou k zabezpečení tohoto úkolu tvoří Československá armáda.

Ve třetí části jsou vyjádřeny úkoly ozbrojených sil při obraně státu takto:

Úkolem ozbrojených sil ČSFR je odvrátit ohrožení nebo odrazit napadení České a Slovenské Federativní Republiky, zabezpečit její samostatnost a celistvost.

Použití ozbrojených sil České a Slovenské Federativní Republiky k odražení případného napadení vychází z obranného způsobu vedení bojové činnosti. Je k tomu předurčena především ČSA jako rozhodující součást ozbrojených sil.

V souvislosti s plněním obranných úkolů je třeba zdůraznit, že ozbrojené síly ČSFR budou podléhat pouze národnímu velení a budou organizovány a připravovány na principech rozumné obranné dostatečnosti. Z toho také vyplývá požadavek na snížení počtů ozbrojených sil, jejich strukturalizaci a redislokaci a postupný přechod ČSA na poloprofesionální, případně profesionální charakter v závislosti na vývoji mezinárodní situace a budování celoevropského bezpečnostního systému.

Čtvrtá část je zaměřena na přípravu a výstavbu ozbrojených sil. Česká a Slovenská Federativní Republika uskutečňuje výstavbu a přípravu ozbrojených sil a přípravu obyvatelstva a národního hospodářství již v míru v souladu s jejich obranným posláním. Součástí příprav k obraně jsou i hospodářsko-mobilizační přípravy, operační příprava státního území, příprava k civilní obraně a branně vlastenecká výchova obyvatelstva.

K těmto činnostem vyčleňuje stát nezbytné ekonomické zdroje, přičemž v závislosti na snižování mezinárodního napětí ČSFR omezuje vojenský rozpočet a zbrojní výrobu, snižuje počet svých ozbrojených sil a úměrně zkracuje délku základní vojenské služby.

V období míru jsou ozbrojené síly udržovány v nezbytném stupni bojové pohotovosti. Jejich početnost, která je značně nižší než pro případ války, zajišťuje potřebné postupné

mobilizační a operační rozvinutí. Početní stav armády v době míru a jeho stupeň a systém doplňování závisí rovněž na ekonomických a demografických možnostech státu.

Příprava obyvatelstva je orientována na jeho spoluodpovědnost za obranu státu a jeho aktivní podíl na úrovni obranyschopnosti republiky v duchu zásad humanismu a demokracie.

V závěru vojenské doktríny se konstatuje, že vojenská doktrína je otevřeným systémem názorů a zásad. Vyvíjí se v souladu s dynamikou společenského vývoje. Přihlíží při tom k širšímu kontextu evropské bezpečnosti, zahrnující nejen politické a vojenské, ale také ekonomické, ekologické a humanitární aspekty.

Vojenská doktrína každého státu je platná a životná, jen pokud v sobě odráží dobové závěry všech svých vnějších i vnitřních faktorů, které ji ovlivňují. Protože neustále dochází k průběžnému dynamickému vývoji veškerého společenského života, nemohou se nevyvíjet také faktory ovlivňující vojenskou doktrínu, a tím také ona sama. Vojenská doktrína je tedy historickým pojmem a jako taková má dobu své platnosti, trvání a zániku. Její životnost je určována tempem rozvoje vědeckotechnického poznání, které zejména v poslední době nabývá na intenzitě.

Plukovník Josef Čihula
Ing. Vladimír Kovář

K OTÁZKÁM VOJENSKOSTRATEGICKÉ KONCEPCE OBRANY ČSFR

V únoru tohoto roku proběhla v rámci Federálního ministerstva obrany vědecká konference věnovaná otázkám vojenskostrategické koncepce obrany ČSFR. Cílem konference bylo posoudit a doporučit způsoby realizace hlavních úkolů zabezpečení obrany státu vyplývající z vojenské doktríny ČSFR pro Čs. armádu a připravit teoretický základ pro rozpracování národní vojenské strategie a operačního umění. Záměrem tohoto článku je seznámit širší okruh vojenských odborníků s hlavními východisky a vojenskostrategickými závěry vědecké konference v oblasti obrany a dát tak podnět pro všechny, kteří by chtěli přispět k dalšímu rozvoji teorie i praxe vojenské strategie, operačního umění a taktiky.

Současný vojenskopolitický vývoj v Evropě lze charakterizovat jako období přechodu od uplatňování linie konfrontační, bilaterální politiky mezi Východem a Západem ke spolupráci, k multilaterálnímu demokratickému systému bezpečnostních vztahů.

Formující se evropské vztahy vytvářejí příznivé předpoklady pro naplňování společného úsilí o vytvoření nového bezpečnostního systému v Evropě. Současné přechodné období je mimo jiné charakterizováno rozdílnými tempy a úrovní probíhajících změn ve vojenskopolitických uskupeních, ve vnitropolitické, ekonomické a vojenské situaci jednotlivých států evropského regionu. Vzhledem k těmto realitám proto nelze vyloučit určitá bezpečnostní rizika, vyplývající především z regionálních, národnostních či jiných problémů. Podceňovat nelze ani rizika vyplývající z tzv. globálních problémů, jakými jsou např. ekologie, terorismus a masová migrace obyvatelstva.

Objevující se názory na snižování významu vojenského zajištění bezpečnosti Československa a v souvislosti s tím i úlohy Čs. armády jsou neopodstatněné a neodpovídají současné realitě. Je bezpodmínečně nutné vycházet z toho, že pokud budou existovat státy jako subjekty mezinárodního práva a budou disponovat vojenským potenciálem, byť jen na úrovni rozumné dostatečnosti, musíme i za nových podmínek na evropském kontinentu usilovat o novou kvalitu bezpečnostní politiky ČSFR, v níž svou nezastupitelnou úlohu sehrává i Československá armáda.

Nehledě na zásady vojenské doktríny a snahu o vybudování celoevropského bezpečnostního systému, nemůžeme vyloučit možnosti přímého vojenského ohrožení naší republiky nebo jejího vtažení do případného konfliktu. Je tedy naší povinností, kromě aktivní účasti na tvorbě evropského bezpečnostního systému, zabezpečovat spolehlivou obranu země vlastními silami.

Přestože ČSFR dnes nepovažuje žádný stát za svého potenciálního protivníka a nikdo ji přímo neohrožuje, musíme vycházet z prognózy možného vojenskopolitického vývoje v Evropě a ve světě, jakož i z historických zkušeností.

Z uskutečněné analýzy vojenskopolitické situace v Evropě a prognóz jejího možného vývoje můžeme určit pravděpodobné zdroje, rozsah, intenzitu a charakter možného vojenského ohrožení ČSFR, její samostatnosti a suverenity. Toto vymezení je nezbytné proto, abychom mohli určit neefektivnější a pro nás nejvýhodnější způsoby jak eliminovat, popř. likvidovat toto ohrožení. V návaznosti na vyhodnocení současného stavu a vývoje mezinárodní situace, rozboru strategické situace a charakteru možné války v Evropě můžeme předpokládat tyto nejpravděpodobnější způsoby ohrožení ČSFR.

Ohrožení ČSFR v případě lokálního ozbrojeného konfliktu

V důsledku dočasných krizových situací může dojít ke vzdušnému a pozemnímu napadení kteréhokoli státu - pozemními silami, především z území sousedního státu. (Je ovšem třeba brát v úvahu i ohrožení z jiných prostorů.) Vycházíme z předpokladu, že při fungování bezpečnostního systému (třeba i neúplného) nebude schopen žádný stát, jehož vojenský potenciál bude vybudován na úrovni obranné dostatečnosti vytvořit takovou převahu sil a prostředků proti jinému sousednímu státu, která by mu umožňovala s překvapením splnit takové politické a vojenské cíle, které by znamenaly pro napadený stát jeho totální porážku. V tom případě by to nebyla jen porážka tohoto státu, ale celého systému kolektivní bezpečnosti a znamenala by rozpad demokratického systému v Evropě. Přinejmenším by měla být blokována část sil agresora na státních hranicích ostatních sousedních států, které by měly uplatnit své závazky v rámci kolektivní bezpečnosti, a to už i v současné době, kdy není jednotný systém kolektivní bezpečnosti v budování.

Ozbrojené konflikty by měly pravděpodobně lokální charakter nejen z hlediska prostoro-rového rozmachu, použití zbraní, ale i co do politických a vojenských cílů. Tyto ozbrojené konflikty by v důsledku jednotného bezpečnostního systému neměly přerůst v dlouhotrvající klasickou lokální válku.

Ohrožení ČSFR v případě světového evropského ozbrojeného konfliktu

V současné době vedení globální jaderné války je považováno z politických, ekonomických a vojenských hledisek za nesmyslné. Žádná strana by tím nedosáhla užitečných cílů. Naopak hrozí nebezpečí vzájemného zničení. Dokud však existují velká vojenská uskupení na Západě a Východě, nelze ani tuto válku, ani světovou válku bez použití zbraní hromadného ničení za určitých krizových situací vyloučit. V tomto případě bychom se v důsledku geostrategického položení ve střední Evropě, tedy mezi dvěma největšími i ozbrojenými seskupeními, mezi dvěma strategickými směry (severním a jižním) a styčnými operačními směry jako je Vídeň, Brno, Ostrava a Ostrava, Brno; Budapešť, Bratislava, Brno mohli stát součástí jednoho z nich, ať už dobrovolně nebo z donucení. Z toho lze vyvodit závěr, že musíme tento světový konflikt brát v úvahu. V případě jeho vzniku bychom plnili obranné úkoly těmi silami, které bychom měli toho času k dispozici.

Ohrožení ČSFR bez válečného konfliktu

Nejpravděpodobněji může nastat v období zvýšeného ohrožení, tj. stav mezi mírem a válkou. Tento konflikt může zahrnovat akce od politických a ekonomických sankcí, přes ideologickou diverzi, sabotáže, terorismus apod., který svým rozsahem a charakterem také nebude vyžadovat použití ozbrojených sil ve větším rozsahu.

Ozbrojenému konfliktu by pravděpodobně předcházelo nejdříve období politického napětí, které by postupně přecházelo v nepřátelství. Měl by být dostatek času na bezprostřední přípravu ozbrojených sil k obraně, jejich uvedení do bojové pohotovosti, pro operační a mobilizační rozvinutí vojsk. Proto nenadálé napadení většího rozsahu lze v podstatě vyloučit.

Jednou z důležitých kategorií pro řešení otázek obrany a odpovídající výstavby ozbrojených sil je určení a charakteristika možného nepřítele. V každé době můžeme vyhodnotit vojenské potenciály všech států, které však mohou být stejně tak přátelské, jako nepřátelské. Nezávisí to na vojenském potenciálu samém. To nám odhalí v určité konkrétní době změna politických a s tím souvisejících vojenských zájmů. Ze zhodnocení současné mezinárodní situace a perspektivy jejího vývoje můžeme konstatovat, že nemá me vůči žádnému státu v Evropě nepřátelské zájmy a ani my nemůžeme žádný evropský stát z nějakých nepřátelských zájmů obvinít. Vycházejí z doktrinálního závazku o vzájemné důvěře a jejího dalšího prohlubování není možné ani takového nepřítele otevřeně charakterizovat a organizovat proti němu neodůvodněná konkrétní obranná opatření. Z hlediska kalkulačních potřeb, bez kterých se nelze při koncipování obrany obejít, je třeba najít jinou kategorii, která by neurčovala konkrétního nepřítele, ale která by jeho hodnoty zahrnovala. Takovou kategorií se jeví **kapacita možných operačních směrů**, jak z hlediska útočníka, tak z hlediska obránce. Na základě těchto vyhodnocovat a stanovit operační požadavky, potřeby a závěry k obraně státu.

Velmi důležitou strategickou otázkou je **volba hlavního směru nebo prostoru hlavního odporu**. K jejich stanovení nám samozřejmě nestačí jen vojensko-geografické vyhodnocení válečnické. Toto nám dává jen možnosti. Určující jsou politické a vojenské cíle a tomu odpovídající operační uskupení sil a možný záměr protivníka. K takovým závěrům však dnes rovněž nemáme potřebné informace. Proto musíme počítat s tím, že kterýkoli operační směr se může stát směrem hlavním. Z toho důvodu musíme uskupovat síly, zejména druhé sledy a operační zálohy v obraně tak, aby obranné uskupení dávalo možnost přepodřízení a zasazení těchto sil na dvou i více operačních směrech bez složitého manévru.

Základ pro novou obrannou koncepci vytváří vojenská doktrína ČSFR, ve které jsou vedle politických nástrojů k zajištění bezpečnosti státu formulovány i úkoly ozbrojeným silám a jejich rozhodující částí Čs. armádě, jejímž hlavním úkolem je **"na základě zjištění příprav k vojenskému napadení ČSFR odvrátit ohrožení suverenity ČSFR včasným přijetím nezbytných obranných opatření, odrazit pozemní i vzdušný útok protivníka, z kteréhokoli směru a na kreroukoli část území ČSFR, ničit proniknuvší síly útočníka aktivní činností pravidelných nebo mobilizačně rozvinutých sil a obnovit územní celistvost a suverenitu státu"**.

Chceme hájit svoji samostatnost a suverenitu především politickými prostředky, ale i dobře připravenými a technicky vybavenými ozbrojenými silami budovanými na principu rozumné dostatečnosti v kontextu vytvářejícího se evropského bezpečnostního systému. Toto je nový doktrinální činitel věcně konkretizovaný určením tzv. maximálních národních úrovní hlavních zbraňových systémů a bojové techniky v oblasti konvenčních zbraní. Tento princip podstatně

koriguje naši obrannou strategii, operační umění a taktiku. Klade i vysoké požadavky na naši hospodářskou mobilizaci, která by v případě potřeby měla zabezpečovat včasnou a intenzivní výrobu zbraní a bojové techniky, která by zabezpečovala nejen úhradu ztrát, ale i vytváření nových záložních útvarů a svazků.

Podle vojenské doktríny musí být naše ozbrojené síly schopny bránit republiku z které-hokoli směru. Proto celé území musíme připravovat jako válčiště a vojska musí být v míru rozložena relativně rovnoměrně tak, aby jejich dislokace odpovídala použití na vybraných směrech a aby hlavní síly byly dislokovány v takovém prostoru, který umožňuje jednoduchý, rychlý a krátký manévr na všechny ohrožené směry.

Obranu ČSFR tedy třeba koncipovat tak, aby odolala útokům silného agresora, jehož hodnota je dána kapacitními možnostmi objektivně existujících operačních směrů umožňujících ovládnutí životně důležitých prostorů pro existenci ČSFR.

Na základě vyhodnocení doktrinárních zásad operačních možností naší současné a budoucí armády, která se bude perspektivně stále snižovat, dále na základě geografického vyhodnocení našeho území jako válčiště, vyplývá závěr, že Čs. armáda není schopna spolehlivě bránit současně všechny možné směry a celou státní hranici 3553 km najednou, a že je účelné a možné rozdělit naše území na určité obranné operační zóny.

Operační zónu lze charakterizovat jako prostor operačního významu přilehlý k území sousedního státu zahrnující jeden, dva i více rozhodujících operačních směrů, důležitá politická a ekonomická centra, bráněný operačním svazem a umožňující vedení aktivní obranné operace, případně střetného sražení, zabezpečující zachování státní suverenity a udržení nebo obnovení státní celistvosti. Bude zpravidla vymezen a ohraničen státní hranicí, čarami a terénními celky operačně strategického významu.

K úspěšné obraně každé operační zóny je nutné počítat s postupným nasazením většiny bojových součástí Čs. armády.

První operační sled obrany v dané obranné zóně by byl tvořen silami a prostředky dislokovány v prostoru dané operační zóny. K obraně taktické a operační hloubky, popřípadě k přehrazení druhého (dalšího) operačního směru vytvořit uskupení vojsk postupným manévrem z ostatních území republiky v závislosti na dané vojenskopolitické situaci v těchto prostorech. Postupný manévr je třeba chápat jako postupné narůstání sil a prostředků po etapách, např. rozvinutí prvního sledu, druhého sledu, operačních záloh. Rozvinutí taktických sledů může trvat několik dní a operační sled může být přesunut i po operační přestávce. Není vyloučeno, že část sil zůstane v souvislosti s danou vojenskopolitickou situací v jiném prostoru pro splnění jiného úkolu. Operační rozvinutí vojsk uskutečňovat v předem určeném prostoru, který umožňuje jejich variantní nasazení na různé operační směry tak, jak narůstá vojenskopolitická krize a hrozba vojenského napadení. Tato metoda postupného narůstání připravenosti armády k obraně současně vytváří podmínky pro splnění prvního úkolu Čs. armády **"odvrátit napadení"**. Je třeba, aby se k obraně mobilizačně a operačně rozvíjelo jen tolik ozbrojených sil, kolik daná situace vyžaduje. Nebude vždy třeba operačně rozvíjet celou armádu v jednom prostoru operačního rozvinutí. Toto se může uskutečnit diferencovaně, třeba i tak, že předpokládaný druhý operační sled zůstane v prostorech poblíž mírových posádek, nebo se soustředí rozptýleně v určených prostorech na území dislokace svazu.

Zaujetí prostoru operačního rozvinutí vojsk by mělo být ukončeno v takovém čase, který by vytvářel předpoklad pro odvrácení ohrožení suverenity státu. Všestrannou připravenost

armády a celé republiky k obraně a také diplomatickými opatřeními odradit protivníka od zamýšlených vojenských opatření a připravované agrese.

V případě, že by hrozilo napadení ČSFR z území více sousedních států, bylo by nutné použít vojska Čs. armády decentralizovaně, k obraně politických center a nejdůležitějších ekonomických oblastí s cílem ubránit právní a faktickou suverenitu do doby účinného zásahu dalších zemí ve prospěch obrany ČSFR v rámci systému kolektivní bezpečnosti.

Současná obrana se bude vyznačovat vysokou aktivitou a manévrovostí. Kromě úporné obrany se budou plně uplatňovat i jiné druhy a formy boje, jako je útok a střetný boj. V souladu s tím se mění i vševojskový boj, který bude charakterizován úpomou obranou důležitých směrů a prostorů kombinovanými s manévrovou obranou mezi důležitými obrannými čarami, protiútoky i střetnými boji taktických i operačních záloh. To vyžaduje mít unifikované, pružné, mobilní, úderné a palebně silné vševojskové svazy a svazky schopné plnit samostatně úkoly na taktických a operačních směrech, umožňující jednoduché méně stupňové velení a jednoduché materiálně technické a zdravotnické zabezpečení.

Zásadně se liší obrana vzdušného prostoru, která je ohraničena územím republik, i po rozpoutání ozbrojeného konfliktu. Proto bude účelné integrovaný systém velení PVO za války zachovávat.

Mění se i úloha letecké podpory vojsk, která povede bojovou činnost pouze konvenčními prostředky. Hlavní důraz bude položen na přímou podporu vojsk a zabezpečení manévru sil a prostředků v obraně. Poroste úloha bitevních vrtulníků.

Menší prostorový rozmach bojové činnosti v obranné operaci bude klást kvantitativně menší požadavky na všechny druhy vojsk a speciálních vojsk. Nová koncepce obrany si však vyžádá kvalitativní obrát v jejich úloze, obsahu i formách vedení bojové činnosti. Podstatně ovlivní i obsah a formy materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení. To vše se musí odrazit i v organizačních strukturách vojsk.

Nedílnou součástí Čs. armády se musí stát síly a prostředky územní obrany. Jejich hlavním úkolem by mělo být zabezpečit operační volnost pozemnímu vojsku při obraně rozhodujících operačních směrů. Organizovat a uskutečňovat obranu a ochranu týlového prostoru, tj. té části území republiky včetně státních hranic, kde není vedena bojová činnost. Zabezpečit včasné přesuny a přepravy vojsk do prostorů operačního předurčení, zabezpečovat vojska potřebnými materiálními prostředky a technikou, provádět odsunovou a léčebnou činnost z pásma bojové činnosti do týlového prostoru. Plnit řadu úkolů spojených s obnovou spojovacích a elektrických vedení, plynovodu, ropovodu a jiných zařízení, s obranou a ochranou důležitých politických, ekonomických a komunikačních center, důležitých objektů, vést místně omezený obranný boj, bránit obyvatelstvo před útoky vzdušných výsadků, vrtulníkových a diverzních skupin.

Nová koncepce obrany ČSFR ovlivní i celý systém velení. Zvláštní postavení v oblasti řízení obrany ČSFR proti úhroze zvenčí má federální ministerstvo obrany odpovídající za vojenskou obranu celého státu.

Generální štáb by měl představovat hlavní velení pro všechny druhy ozbrojených sil, pozemní vojsko, letectvo a PVO, síly a prostředky územní obrany.

Svoji řídicí a velitelskou činnost by měl uskutečňovat v souladu s usneseními a rozhodnutími vyšších státních orgánů, ve spolupráci s ostatními ministerstvy federální vlády, s radami obrany a vládami republik a po vojenské linii v míru cestou oblastních vojenských velitelství,

přímým řízením svazků, útvarů a jednotek podřízených přímo generálnímu štábu, letectvu a svazkům PVO.

Na závěr chceme ještě shrnout některé zásady a možné fungování navrhovaného systému obrany v jednotlivých zónách, a to, že je nutné:

- Vycházet důsledně z principu obranné dostatečnosti v kontextu vytvářejícího se evropského bezpečnostního systému.

- Počítat s postupným narůstáním politického napětí, které může přejít v konečné fázi v krizovou situaci. Z toho důvodu nepovažovat za prioritní nenadále napadení, ale počítat s dobou pro zjištění příznaků úhrozy a pro přijetí potřebných vojenskopolitických opatření.

Obrana našeho státu bude všeobčanská, založená na jednotě a územní integritě jako výrazu vůle národů a národností ČSFR. Proto je nutné i možné plánovat s centrálním použitím ozbrojených sil na kterékoli části území.

Ozbrojené síly musí být schopny bránit republiku ze všech možných směrů a na kterékoli části našeho území. Z toho důvodu by měly být v míru relativně rovnoměrně dislokovány na celém území republiky. Pravděpodobně nebudou schopny úspěšně bránit republiku po celé délce státní hranice a ze všech možných směrů najednou, z čehož vyplývá návrh tzv. "zonální obrany".

Rozhodující ozbrojenou silou a jedním z nositelů suverenity státu a výrazným integrujícím činitelem jeho federálního uspořádání je Čs. armáda, budovaná výhradně jako armáda obranného charakteru a zahrnující pozemní vojsko, vojenské letectvo, vojska integrované protivzdušné obrany, síly a prostředky územní obrany.

Zonální obrana musí být schopna řešit i jiné krizové situace uvnitř republiky a na jiných úsecích státní hranice. To lze plně zabezpečit jen při výstavbě vyváženého počtu sil a prostředků územní obrany.

Pozemní vojska musí být budována jako vysoce mobilní a manévrující část Čs. armády s velkou palebnou a údernou silou. Naproti tomu předpokládáme, že síly a prostředky územní obrany by měly mít výhradně územní, prostorově vázaný charakter především k obraně a ochraně týlového prostoru, to je v prostoru mimo aktivní bojovou činnost.

Armáda má čtyři hlavní úkoly v obraně, a to:

- odvrátit ohrožení suverenity,
- odrazit pozemní a vzdušný útok agresora,
- ničit aktivní činnosti síly agresora, které pronikly na naše území,
- udržet a obnovit územní celistvost a suverenitu státu.

Po vyhodnocení politického napětí a nebezpečí úhrozy by následovalo určité období upřesňování a dopracování operačního plánu a úkolů vojskům s přihlédnutím ke konkrétní situaci a konkrétní neefektivnější variantě použití ozbrojených sil.

Podle stupňů možné úhrozy vojenským napadením a zvážením časových možností potřebných pro mobilizační a operační rozvinutí vojsk uvádět postupně, diferencovaně ozbrojené síly do bojové pohotovosti a aktivovat některé prvky průzkumu, spojení, velení apod.

V závislosti na vývoji situace a s cílem odradit (odvrátit) protivníka od zamýšleného napadení provést postupný a demonstrační manévry vojsk do prostorů operačního rozvinutí.

Předurčenými svazky a útvary pozemního vojska dislokovanými v prostoru ohrožení státní hranice zaujmout přikrytí státní hranice.

Na základě konkrétních informací o setrvávání protivníka na zymyšlené agresi a vyhodnocení možného zahájení agrese zaujmout operační sestavu s cílem naposledy varovat agresora, aby upustil od svého zámyslu a zahájil budování obranného systému v plném rozsahu.

Souběžně s těmito opatřeními uskutečňovat diplomatickou činnost k zaktivování systému kolektivní bezpečnosti a dvoustranných dohod k získání podpory k odvrácení agrese a získání spojenců.

V současné době se rozpracovává komplexní strategie obrany ČSFR. Její součástí je operační umění a taktika. Tyto vojenské kategorie nejsou jen podřízenou součástí vojenské strategie, ale zpětně ji podmiňují a ovlivňují. Může tedy strategii obrany ČSFR svým způsobem ovlivňovat každý voják z povolání Čs. armády.

Tento náš článek nemohl vyčerpat všechny problémy, které jsou spojeny s novou koncepcí obrany ČSFR a ani to nebylo jeho cílem. Ukázal obecně jen na některé zásadní otázky. Většina problémů vojenskostrategické koncepce obrany zůstává otevřená, což dává možnost k široké odborné výměně názorů na stránkách Vojenské mysli a k rozšíření teorie i praxe vojenství.

Bylo by účelné hlouběji rozpracovat především následující otázky:

- vyhodnocení strategické situace v Evropě,
- podmínky a charakter možné války a způsoby jejího zahájení, hlavní prostředek vedení války,
- charakteristika, možné způsoby a opatření k odvrácení války,
- vyhodnocení území ČSFR jako válčiště, význam vzdušného prostoru,
- význam a možnosti překvapivého napadení a zabezpečení bojové a mobilizační pohotovosti,
- faktor obranné dostatečnosti a jeho vliv na strategii obrany,
- způsoby přípravy a vedení ozbrojeného zápasu, druhy a formy strategické, operační a bojové činnosti, obrana ze všech směrů,
- zásady vedení obranné operace a boje,
- odraz obranné koncepce na výstavbu ozbrojených sil, na úlohu druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk,
- úloha výstavba sil a prostředků územní obrany,
- princip materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení, organizace týlu,
- způsoby přebudování ekonomiky státu na válečnou výrobu,
- operační příprava státního území,
- příprava obyvatelstva,
- civilní obrana,
- systém řízení a velení za války,
- praktická opatření realizace strategie obrany ČSFR, zejména obsah strategického rozhodnutí a strategického plánování.

POSLÁNÍ A ÚKOLY SPRÁVY PERSPEKTIVNÍHO ROZVOJE FMO

V souvislosti s transformací ČSA z armády totalitního režimu v armádu demokratického státu a z armády podřízené koalici v armádu suverénního státu, dochází i ke kvalitativním změnám v řízení FMO. Jednou z těchto změn je i zřízení úseku pro strategické řízení, v jehož rámci se v současně době konstituuje i **Správa perspektivního rozvoje FMO**.

Základní cíle správy perspektivního rozvoje FMO jsou definovány takto:

- ve spolupráci s GŠ ČSA zkoumat a spoluvytvářet předpoklady k dosažení dynamické rovnováhy mezi možným ohrožením a schopností ČSFR přiměřeně reagovat na situaci v rámci rozumné obranné dostatečnosti se zřetelem k podmínkám systému evropské bezpečnosti,
- k zabezpečení obrany ČSFR předpokládat podklady pro tvorbu a aktualizaci čs. vojenské doktríny, branné politiky, vojenské strategie a formulovat strategické směrnice k obraně státu,
- k zabezpečení perspektivního rozvoje ČSA, systémového rozvoje organizace, řízení a velení ČSA a FMO předkládat komplexní prognózy, strategické koncepce, soustavu cílů, programy, plány a projekty.

Funkční náplň Správy perspektivního rozvoje FMO je tvořena těmito hlavními aktivitami:

- na základě analytické a prognostické činnosti a analýzy možných variant ohrožení ČSFR, vyplývajících z mezinárodního a vnitropolitického vývoje, zpracovává podklady pro tvorbu a aktualizaci čs. vojenské doktríny, branné politiky a vojenské strategie,
- ve spolupráci s federálními a republikovými orgány obrany, GŠ ČSA, ostatními úseky FMO a resorty vypracovává návrhy koncepce obrany ČSFR a návrhy strategických směrnic pro hlavní orgány řízení obrany ČSFR a velení ČSA, a to v míru, při stavu ohrožení a za branné pohotovosti státu, včetně oblasti hospodářské mobilizace,
- zadává Institutu pro strategická studia FMO zpracování variant ohrožení státu, srovnávacích studií vojenskoekonomického a technického potenciálu ČSFR a ostatních států a strategických poměrů sil; tyto podklady hodnotí, syntetizuje a předkládá návrhy na opatření k zabezpečení obrany ČSFR,
- svěřuje Institutu pro strategická studia FMO zpracování prognóz, koncepcí, soustav strategických cílů, programů a projektů perspektivního rozvoje ČSA a

CO; tyto podklady hodnotí, slučuje a předkládá k rozhodnutí pro zabezpečení rozumné obranné dostatečnosti, a to se zřetelem k procesům odzbrojení,

- vypracovává návrhy koncepce systémového rozvoje organizace, řízení a velení ČSA a FMO,

- podílí se na provádění odborné přípravy, konzultační, poradenské, expertizní, publikační a další informační činnosti v oblasti strategického řízení.

Správa perspektivního rozvoje je orgánem FMO a odpovídá za zpracování:

- návrhů pro tvorbu a aktualizaci čs. vojenské doktríny, branné politiky a vojenské strategie,

- tvorbu soustavy cílů rozvoje ČSA a řízení FMO podle cílů,
- návrhy strategických směrnic jako podkladu pro vypracování operačních plánů,
- aktuálních návrhů a opatření k zabezpečení obrany ČSFR vzhledem k možným stavům ohrožení, včetně otázek hospodářské mobilizace,
- návrhů plánů perspektivního rozvoje ČSA a jejich aktualizaci,
- návrhů systémového rozvoje organizace, řízení a velení ČSA a FMO a jejich aktualizaci.

Vnější vazby správy perspektivního rozvoje je možné charakterizovat těmito činnostmi:

- projednává s federálními a republikovými orgány obrany, GŠ ČSA, ostatními úseky FMO a resorty otázky týkající se čs. vojenské doktríny, strategických koncepcí, cílů, směrnic a opatření pro obranu ČSFR, včetně řešení otázek hospodářské mobilizace,

- projednává s GŠ ČSA strategické směrnice a jejich realizaci v operačních plánech a přiměřená opatření ke stavům ohrožení ČSFR,

- projednává a koordinuje s GŠ ČSA i ostatními úseky FMO zpracování, aktualizaci soustavy cílů a plánů perspektivního rozvoje ČSA, systémového rozvoje organizace, řízení a velení ČSA a FMO,

- odborně a metodicky řídí činnost Institutu pro strategická studia FMO, zejména v oblasti strategického řízení a prognostické činnosti,

- spolupracuje a zabezpečuje vzájemnou výměnu informací se Správou rozvoje vědy a techniky FMO, Ústavem vědeckých, technických a ekonomických informací FMO, s příslušnými orgány a správami GŠ ČSA a ostatních úseků FMO, s vědeckými pracovišti a vysokými školami ČSA při řešení otázek obrany ČSFR a perspektivního rozvoje ČSA,

- rozvíjí kontakty, spolupracuje a zabezpečuje výměnu informací s civilními i vojenskými orgány strategického řízení, vědeckými a pedagogickými institucemi obou národních republik a federace, jiných států, zvláště evropských a s orgány evropské kolektivní bezpečnosti o otázkách obrany ČSFR.

V průběhu roku 1991 jsou před Správou perspektivního rozvoje dva hlavní úkoly, a to:

- zpracování komplexní **Strategie obrany ČSFR** (do 15. 11. 1991),

- zpracování **Soustavy cílů rozvoje ČSA do roku 2005** (do 31. 12. 1991).

Konstituování Správy perspektivního rozvoje bylo ukončeno do konce března 1991.

UJASNĚNÍ ÚKOLU - ZÁKLAD ROZHODNUTÍ

Nejdůležitější činností velitelů, štábů všech stupňů je vytvořit optimální předpoklady pro splnění stanovených úkolů a v dalším pak tyto předpoklady realizovat. Základem při tom je především všestranné zplánování a zabezpečení určeného úkolu, všeobecně nazývané rozhodovací proces.

Praxe potvrzuje, že složitost s tím spojených činností (prací) a jejich různorodost vyžadují vysoce promyšlený, dokonale organizovaný - v **podstatě manažerský postup** - metodiku práce velitelů a jejich štábů. Je to dáno tím, že se na rozhodovacím procesu u každého vyššího řídicího stupně podílí široké spektrum vzájemně na sobě závislých specializací - druhů vojsk a služeb. Koordinace neboli sladění jejich činnosti je úkolem velitele a vševojskové části štábu každého organizačního stupně. Požadavek na kvalitu připravenosti a sehnání velitele a štábu v rozhodovacím procesu vzrůstá s úrovní daného řídicího stupně a v případech, kdy musí pracovat pod tlakem času.

Vzhledem k tomu, že jednotlivé řídicí stupně a také štáby jako celek na sebe ve své činnosti navazují, je žádoucí, aby metodiky jejich práce při plánování stanovených úkolů byly maximálně jednotné a dokonale promyšlené. Promyšlenost je třeba chápat jako vytvoření takového systému přípravy, plánování bojové činnosti, který je maximálně efektivní a je veliteli (štábu) příslušného řídicího stupně vlastní. To znamená, že velitelem a štábem používaná metodika mu musí zabezpečit neefektivnější způsob naplňování řídicího procesu, a že ji také velitel i štáb příslušného stupně plně ovládají. To jim po zkonkretizování časového průběhu jednotlivých částí rozhodovacího procesu umožňuje věnovat se plně obsahu jednotlivých částí - bodů vytyčené metodiky - to v praxi znamená tvůrčí činnost.

Obsah postupu práce při rozhodovacím procesu stanoví v primární úrovni předpis Všeob-R-1, čl. 57 a 58. Předpis Oper-1-1 se v čl. 29, 30 a 31 zmiňuje již jen o rozhodnutí velitele, plánu operace a dalších nutných dokumentech a o organizaci součinnosti. Přestože Všeob-R-1 vcelku jednoznačně určuje základní činnosti rozhodovacího procesu, jsou jejich chápání, výklad, rozpracování a tomu odpovídající metodiky práce velitelů a štábů u jednotlivých vyšších řídicích stupňů různé. Je proto účelné se touto problematikou zabývat tím spíše, že v souvislosti s vojenskou doktrínou je třeba obsah jednotlivých bodů metodiky práce velitelů a štábů nově specifikovat nebo alespoň zpřesnit.

Význam ujasnění úkolu velitelem pro práci štábu

Práce velitelů a štábů při přípravě a organizaci plnění bojových úkolů zahrnuje, jak známo, značnou část na sebe navazujících činností různých subjektů. Jsou jimi velitelé a jejich štáby

ne jednoho, ale na sebe navazujících organizačních stupňů, včetně jejich odborností. **Za určující - výchozí činnosti lze právem považovat ujasnění úkolu a zhodnocení situace velitelem.**

Ne náhodou je v předpisu Všeob-Ř-1 základní činnost velitele jako určujícího subjektu rozhodovacího procesu rozdělena do dvou samostatných článků. Článek 57. hovoří o ujasnění úkolu, článek 58. pak o hodnocení situace. Záměrnost a především také potřebu rozdělení těchto činností potvrzuje hned následující čl. 59., cituji: **"Velitel se rozhoduje osobně na základě ujasnění úkolu, zhodnocení situace a operačně taktických propočtů provedených štábem. Neúplnost zpráv o situaci nezbavuje velitele povinnosti v čas se rozhodnout."**

Z citovaného článku 59. jednoznačně vyplývá na jedné straně osobní povinnost velitele ujasnit si úkol a zhodnotit situaci a na druhé straně povinnost štábu připravit mu operačně taktické propočty. **Pořadí úkonů - činností - určuje posloupnost jejich realizování a adresnost, kdo co provede, to znamená podíl velitele a štábu na rozhodovacím procesu. Ukazuje na nezastupitelnost velitele jako strůjce a také garanta systémovosti rozhodovacího procesu.** Je důkazem jeho určujícího a výchozího postavení při tvorbě rozhodnutí, jeho sjednocujícího a koordinujícího působení na práci štábu při organizování, zabezpečování a plnění stanoveného společného úkolu. **Štáb chápe předpis v podstatě jako výkonný a pomocný orgán velitele, připravující mu podklady na základě jím formulované komplexní filozofie plnění stanoveného úkolu;** tím je zámysl a z něho vyplývající konkrétní požadavky na zabezpečení jeho realizace jednotlivými druhy vojsk a služeb, jejich operačně taktických propočtů, včetně návrhů na zabezpečení zámyslu danou odborností, konkretizujících po jednotlivých odbornostech rozhodnutí velitele. Povinností štábu rovněž je doperacovat rozhodnutí velitele v intencích předpisu a doručit je vykonavatelům svých odborností. Jedině takto nejen chápaná, ale také realizovaná práce velitele a štábu dané organizační úrovní v horizontální úrovni a po odbornostech také na vertikální úrovni je základním předpokladem systémovosti a tím rovněž efektivnosti řízení.

Rozdělením ujasnění úkolu a zhodnocení situace do dvou článků předpis podtrhuje význam chápání jejich obsahu jako dvou samostatných, na sebe však úzce navazujících činností. Prvou z nich, to je ujasněním úkolu a z toho vyplývajících závěry v podobě zámyslu a požadavků na odbornosti každý velitel jednoznačně nasměrovává činnost svého štábu, všech jeho odborností k cílevědomému, optimálně efektivnímu zabezpečení svého zámyslu na plně koordinované řešení společného úkolu všemi odbornostmi. **Pokud velitel alespoň ujasnění úkolu (nejméně v základních rysech) neuskuteční sám, stává se jeho funkce rozhodujícího subjektu v rozhodovacím procesu problematická.** Nemá totiž možnost věcně a kvalifikovaně posoudit jednotlivými specialisty mu předkládané návrhy na zabezpečení jeho zámyslu. V jeho rozhodování pak převládá intuice a tendence "jak je v kraji zvykem", případně reprodukování cizích myšlenek podle předložených návrhů jednotlivých odborností, jimiž se pak řídí celý štáb.

Práce velitele a štábu jako řídicího a výkonného subjektu tím ztrácí na monolitnosti, kompaktnosti a optimalizaci - chybí stmelující, cílevědomé a jednotící působení velitele. Úměrně jejich úbytku se také snižuje efektivnost plnění společného úkolu. Při tomto způsobu se úroveň kvality rozhodnutí stává problematickou.

Vzhledem k rozhodujícímu významu ujasnění úkolu velitelem pro práci štábů všech a zejména vyšších řídicích stupňů, zasluhuje si práce velitelů a štábů všech vyšších, to znamená operačně taktických a zejména operačních stupňů, maximální pozornost.

Práce velitele vyššího řídicího stupně při ujasnění úkolu

Práce velitele a štábu vyššího řídicího stupně začíná po obdržení úkolu od nadřízeného. Na operačním stupni formuluje tento úkol operační směrnice. Současně s ní velitel a štáb daného řídicího stupně dostávají:

- výpis z kalendářního plánu nadřízeného s potřebnými časovými termíny, které se daného řídicího stupně týkají,

- směrnice, popřípadě výpisy z nich po jednotlivých odbornostech.

Stanovené termíny a také obsah jednotlivých směrnic po odbornostech, včetně v nich uváděných norem, musí velitel a jeho štáb, jimž jsou určeny, plně respektovat. Nadřízeným dané časové údaje a také normy se tak stávají základem nejen časového rozdělení postupu prací velitele a štábu příslušného řídicího stupně - osou jeho časové kalkulace, ale také vychozími a určujícími pro zámysl a jeho zabezpečení po odbornostech.

Nadřízenými stanovené termíny a normy časové a věcně zcela jednoznačně a konkrétně limitují proces přípravy, plánování a zabezpečování operační směrnice danému organizačnímu stupni formulovaného úkolu.

Pokud jde o závazné časové termíny, patří k nim jednoznačně zejména:

- termín předložení zámyslu řešení úkolu ke schválení,
- stanovení doby organizace součinnosti nadřízeného s přímo podřízenými stupni veliteli,
- stanovení doby pohotovosti k plnění úkolu.

Postupně se stalo zvykem termínovat podřízeným také předložení a schválení rozhodnutí. V souvislosti s tím, že rozhodnutí je rozpracováním - konkretizací již schváleného zámyslu a velitelská pravomoc a odpovědnost je nedílná, může se jevit a také je - schvalování rozhodnutí nejen jako centristické řízení - jakési vodění za ruku - ale současně jako zásah do pravomocí podřízeného, a tím současně jako přebírání odpovědnosti schvalujícím orgánem. Tento závěr podtrhuje skutečnost, že nadřízený má v dalším průběhu organizace a plánování plnění úkolu možnost realizace zámyslu podřízeného - jeho konkretizaci ovlivnit zejména při své organizaci součinnosti. Schvalování rozhodnutí nadřízeným navíc okrádá podřízeného velitele a štáb o čas, kterého je při přípravě a plánování úkolů zejména v omezených časových lhůtách zpravidla nedostatek.

Z hlediska času, který mají velitelé a štáby na plánování, organizování a zabezpečení určeného úkolu k dispozici, existují dva možné způsoby práce velitele a štábu:

- dostatek času,
- nedostatek času.

Času, který má velitel a jeho štáb k dispozici, musí také odpovídat jejich metodika práce při přípravě rozhodnutí. Při dostatku času půjde o proces postupného plánování jak zejména mezi jednotlivými řídicími úrovněmi, tak do určité míry rovněž v horizontální úrovni (uvnitř daného štábu). Tento případ by se měl stát běžným v soudobých podmínkách, to znamená přípravy, organizování a zabezpečování obrany státu v souladu s naší vojenskou doktrínou.

Při nedostatku času, který mají velitelé a štáby na rozhodovací proces (plánování, organizování a zabezpečení úkolu) k dispozici, půjde o proces souběžného plánování zejména ve vertikální úrovni. To znamená, že nejméně dvě na sebe navazující řídicí úrovně budou současně plánovat, i když podřízený bude pracovat s určitým časovým zpožděním vzhledem k potřebným informacím z jednotlivých činností nadřízeného, které musí nezbytně předcházet.

Konkrétní náplň jednotlivých činností metodiky práce velitele a štábu závisí na konkrétních podmínkách. Za určující je třeba považovat, zda plánovaný úkol je obranného či útočného charakteru. Protože naše vojenská doktrína je obranná, budou hlavním druhem bojové činnosti na operačním a strategickém stupni obranné operace. V případě, kdy se protivníkovi po napadení podaří vniknout na naše území, je třeba počítat s uskutečněním protiútočné operace k obnovení státních hranic. Na taktickém stupni budou protizločce s omezenými cíli nezbytnou a proto samozřejmou součástí bojové činnosti vojsk.

Ujasnění úkolu velitelem v obranné operaci

V souladu s naší vojenskou doktrínou, zaměřenou na obranu samostatnosti, suverenity a integrity státu, lze předpokládat, že již v míru dostanou jednotlivé organizační celky úkoly, které budou plnit při napadení naší republiky protivníkem. To umožní využít v práci velitelů a štábů nejen metody postupného plánování, ale navíc také uskutečnit důkladnou rekognoskaci terénu. Vzhledem k jejímu rozhodujícímu významu pro organizování obrany se jeví účelné provést ji postupně v několika sledech vždy s konkrétním cílovým zaměřením. Nebude zvláštností, že k rekognoskaci jedné problematiky bude realizováno více výjezdů at samostatných nebo skupinových (k prověření a upřesnění dříve přijatého řešení).

Kromě rozhodovacího procesu probíhajícího postupně je třeba počítat také se souběžným plánováním jak uvnitř štábu, tak mezi jednotlivými řídicími stupni. Bude tomu tak zejména tehdy, když žádná z variant připravených v míru nebude odpovídat vznikající situaci. Nejčastěji tomu tak bude u vojsk, přisunutých ze směrů, kde bezprostřední napadení nehrozí, určených k vytvoření hloubky obrany a k zajištění její aktivity.

V každém případě lze předpokládat, že při plánování bojové činnosti na jednotlivých směrech již v míru je třeba počítat s tím, že velitelé a štáby všech stupňů jsou povinni při narůstání nebezpečí bezprostředního napadení republiky upřesnit svá rozhodnutí podle konkrétní situace, zejména skutečného protivníka, povětrnostních podmínek a jejich vlivu na terén.

Možný způsob ujasnění obranného úkolu velitelem vyššího řídicího stupně v celém komplexu (to znamená jak činností prováděných již v míru, tak při bezprostřední úhroze napadení) jsou uvedeny dále.

Je pravděpodobné, že v průběhu ujasňování úkolu si velitel daného vyššího stupně přizve vedle zpravodajského náčelníka, velitele raketových vojsk a dělostřelectva, také především ženijního náčelníka, náčelníka týlu, velitele vojsk PVO a podle potřeby také náčelníka OMO. Vzhledem ke specifice dané organizováním obrany na vlastním území se příslušný velitel zaměří na zodpovězení konkrétních dotazů, týkajících se možnosti, které daný prostor z hlediska zabezpečování obrany jednotlivými specializacemi poskytuje.

Úkolem jednotlivých přízvaných funkcionářů může být zodpovězení zejména následujících otázek:

- zpravodajský náčelník

- předpokládaný protivník, jeho síla, složení, pravděpodobný zámysl - včetně sestavy (varianty) a možnosti přesunu jeho sil z hloubky, včetně časových,

- poslední zprávy o protivníkovi - upřesnění jeho sil, složení a zámyslu, včetně možnosti zahájení napadení,

- možnosti a předpokládané cíle palebných prostředků protivníka a jeho letectva a navrhovaná protipatření,

- možné čáry rozčleňování a rozvinování,

- možnosti vlastního průzkumu a zaměření jeho úsilí;

● **velitel raketových vojsk a dělostřelectva**

- možnosti RVD při ničení protivníka,

- návrh pořadí ničení cílů protivníka jednotlivými prostředky,

- nejvhodnější rozdělení a uskupení RVD;

● **ženijní náčelník**

- vhodné obranné čáry v obranném pásmu úkolovaného stupně, včetně příčných postavění a čar zatarasování,

- možnosti využití přírodních překážek (přehrad, rybníků apod.),

- možnosti využití osad, existujících obranných objektů a návrh na vybudování dalších obranných objektů,

- možnost příčného a kolmého manévru silami a prostředky, místa a způsoby zabezpečení jejich slabých míst,

- možnosti vlastních, popř. místních zatarasovacích prostředků;

● **náčelník protivzdušné obrany**

- možné použití letectva protivníka,

- organizace vlastní PVOS v obranném pásmu,

- možnosti vlastních vojsk PVO a jejich použití v návaznosti na PVOS.

Vlastní ujasňování úkolu velitelem je účelné uskutečňovat zejména:

● **Vzhledem k nadřízenému na:**

- záměr nadřízeného stupně,

- místo, úlohu a poslání daného organizačního celku při plnění záměru nadřízeného a co z toho pro daný organizační celek vyplývá (zejména jak na plnění jeho úkolu závisí splnění úkolu nadřízeným - celkovém úkolu, jaké důsledky může mít nesplnění úkolu),

- co je pro plnění úkolu daného organizačního celku - jaké opatření (zásady) - již provedeno nebo plánováno nadřízeným a péči přípravy teritoria k obraně a sil teritoria v pásmu obrany daného organizačního celku;

díleč závěr:

- opatření, která je třeba udělat pro splnění úkolu,

- jak maximálně využít toho, co provedl, uskutečňuje, plánuje uskutečnit nadřízený a teritoriální síly v pásmu obrany daného celku,

- jak ovlivňují opatření nadřízeného a teritoria plnění obranného úkolu.

● **Vzhledem k sousedům**

soused vpravo:

- kdo to je, jaký má úkol, jaká je mezi daným organizačním celkem a sousedem mezera, jeho hlavní úsilí,

- jak je zajištěn styk,

- jak ovlivní jeho neúspěch plnění úkolu daného organizačního celku,

soused vlevo: stejné jako u souseda vpravo,

teritoriální síly:

- jaké síly, ve kterém prostoru a s jakými úkoly působí,

- jak je zajištěna součinnost s nimi,

- co mohou ve prospěch plnění úkolu daného organizačního stupně udělat;

dílčí závěr:

- opatření všeho druhu (palebné, vzájemné informace, koordinace protiztečí a protiúderu apod.) k zajištění vzájemné součinnosti se sousedy a v případě jejich neúspěchu také k zabezpečení obnaženého boku,

- zásady sladění činnosti s teritoriálními silami, působícími v obranném pásmu daného organizačního celku a způsob řízení daným organizačním stupněm.

● Ke stanovenému úkolu

obsahově:

- co je cílem stanoveného úkolu,

- jak stanoveného cíle dosáhnout: k čemu a jak využít palebných prostředků a letectva, jak využít současné obranné objekty, jak, kde a k jakému účelu a čím tato opatření doplnit, kde a k jakým účelům a jak využít teritoriálních sil,

- možnosti zejména technického zabezpečení v daném prostoru;

dílčí závěr:

- komplexní zámysl plnění stanoveného úkolu s určením v něm místa a úlohy všech druhů ozbrojených sil v určeném pásmu obrany (ČSA i ostatních),

- opatření ke zvýšení odolnosti obrany (včetně zabezpečení manévru),

- využití místních možností materiálně technického zabezpečení,

- organizace jednotného systému řízení všem silám, které se na obraně stanoveného pásma budou podílet;

prostorově:

- šířka obranného pásma: kolik svazků a jaké je zapotřebí dát do 1. sledu,

- možné směry útoku protivníka, jejich kapacita,

- hloubka pásma obrany, jaké síly je nutné dát do 2. sledu a k jakým účelům,

- připravenost pásma obrany, k vedení obrany vybudované obranné objekty,

- možné čáry rozčleňování a rozvinování vojsk protivníka,

- výhodné obranné čáry, včetně příčných postavení a možnosti využití osad,

- výhodné směry protiztečí a protiúderů,

- které prostory v pásmu obrany jsou zvláště důležité z hlediska plnění stanoveného úkolu,

- možnosti manévru v obranném pásmu obrany, případně požadavky na opatření k jeho zabezpečení;

dílčí závěr:

- sestava pro obranu,

- nejvhodnější průběh předního okraje obrany a možné další výhodné obranné čáry s využitím obranných objektů a sídlišť,

- úsilí obrany, které prostory udržet,
- stanovení čar - prostoru rozhodujících palebných a leteckých úderů,
- vhodné směry protiztečí a protiúderů,
- opatření (zejména ženijní) ke zvýšení obranyschopnosti pásma obrany a zabezpečení manévru v něm;

časově:

- čas, který je k dispozici na budování, organizování a zaujetí obrany,
- které činnosti a opatření, v jakém pořadí je třeba uskutečnit pro plnění stanoveného obranného úkolu, kolik vyžadují času, popř. ve variantách dle stupňů úplnosti jednotlivých opatření a z toho vyplývající jejich účinnost (v %).

Závěr z ujasnění úkolu:

- co je cílem stanoveného obranného úkolu, jeho podstata a co to vyžaduje,
- co ve prospěch obranného úkolu plní nadřazený a teritoriální síly,
- zámysl (popř. varianty) plnění určeného úkolu, stanovení pásma obrany, způsobu plnění stanoveného obranného úkolu včetně využití teritoriálních sil:

■ způsob ničení útočícího protivníka před předním okrajem a při pronikání do obranného pásma,

■ určení úsilí (těžiště) obrany a prostorů, které je třeba udržet,

■ způsob vedení boje při vniknutí protivníka do obrany včetně protiztečí, protiúderů boje v obklíčení, popř. partyzánského boje,

■ sestava vojsk v obraně,

■ využití teritoriálních sil v obranném pásmu,

■ určení předního okraje obrany a dalších k obraně výhodných čar v hloubce obranného pásma,

■ opatření, která je třeba uskutečnit zejména ke zvýšení odolnosti obrany, zajištění manévru silami a prostředky, materiálně technickému zabezpečení (včetně využití místních možností),

■ hlavní opatření k zajištění součinnosti se sousedy,

■ organizace jednotného systému řízení všem silám (včetně teritoriálních), které se na obraně určeného úkolu budou podílet,

■ časová kalkulace prací při organizování a budování obrany, případně při jejím zaujímání.

Pro organizování obrany k zajištění suverenity a samostatnosti státu a narušitelnosti jeho státních hranic již v míru je k dispozici dostatek času. To umožňuje uskutečňovat všechny potřebné činnosti postupně po důkladném všestranném zvážení a vyhodnocení všech faktorů, které je třeba brát v úvahu. Zejména velká pozornost se zaměří především na dokonalé využití obranných vlastností terénu, vybudovaných obranných objektů, sídlišť, včetně praktického posouzení jejich obranných možností na místě při rekognoskaci. Mimořádnou pozornost si vyžádá rovněž optimalizace využití teritoriálních sil, možností a všeho toho, co může přispět k odražení protivníka. Snahou při tom bude dosáhnout maximálního efektu.

ZVLÁŠTNOSTI OBRANNÉ OPERACE

Po politických změnách ve střední a východní Evropě dochází ke změně i ve vojenské doktríně našeho státu. Návrh vojenské doktríny byl oficiálně schválen, naše doktrína bude přísně obranná a bude vycházet z toho, že v nynějších podmínkách je nepřijatelné řešit jakýkoli mezinárodní spor vojenskými prostředky. Již v návrhu vojenské doktríny byla zakotvena zásada, že naše ozbrojené síly povedou bojovou činnost pouze na území našeho státu s cílem odrazit možné napadení protivníkem a obnovit územní celistvost našeho státu. Vychází z předpokladu, že obrana našeho území souvisí i s obranou územní celistvosti našich sousedů. Právě proto bude plně v souladu s nově navrhovaným bezpečnostním systémem v Evropě. Aby naše vojenská doktrína mohla plnit své poslání, musí být naše ozbrojené síly připraveny bránit suverenitu našeho státu proti jakémukoli protivníkovi. **Vzhledem k tomu bude vedení obranného boje hlavní formou použití našich ozbrojených sil, což se bude týkat zejména vševojskových svazů prvního sledu, které budou muset odrazit první úder protivníka.**

Obecně je možné konstatovat, že výhodu proti útočníkovi budou mít v možnostech lepšího využití terénu, jeho ženijní úpravy k ochraně proti ničivým účinkům zbraní protivníka, budou moci lépe využít palebných možností všech druhů zbraní a zorganizovat účinnější palebný systém.

Dále si mohou připravit a uskutečnit v průběhu vedení obranného boje rychlý skrytý manévr silami a prostředky, vytvořit si odolnou a skrytou soustavu spojení. To všechno jim umožní šetřit síly a prostředky, prosadit svou vůli a zbavit útočníka iniciativy, která bude přinejmenším v prvních dnech ozbrojeného konfliktu na jeho straně. Vhodným uspořádáním operační sestavy bude nutné zvýšit pohyblivost vlastních jednotek a dovedným operačním maskováním nedovolit protivníkovi zjistit naši operační sestavu ještě před napadením našeho státu. Rovněž bude nutné zabránit protivníkovi využívat mezery v obraně k pronikání do hloubky naší sestavy.

Po reorganizaci a redислоkaci naší armády dojde i k určitým změnám v přípravě a vedení obrany při napadení našeho území. Tyto změny se plně promítnou i do vedení obranného boje vševojskového svazu, který se bude bránit v prvním sledu a který bude plnit nejdůležitější úlohu při odrážení napadení protivníka. Na úspěšném splnění jeho úkolu bude v mnohém záležet i dosažení úspěchu v obranné operaci nadřazeného velení. Pokud bude operační svaz v prvním sledu a na směru hlavního úderu protivníka, úspěšné splnění jeho úkolu bude mít rozhodující vliv i na celkovou obranu našeho státu. Proto i jeho složení musí odpovídat závažnosti úkolu, který plní. Bude ovlivněno především bojovými možnostmi protivníka,

šířkou a hloubkou operační sestavy i charakterem terénu. V jeho sestavě by měly být čtyři až šest vševojskových svazků, z toho dvě až tři mechanizované (tankové) divize. Z úsilí letectva by mu mělo být přiděleno čtyři až osm plukovních vzletů stíhacího bombardovacího letectva a dva až tři plukovní vzlety bitevního letectva. Přidělování dalších prostředků se vzhledem k reorganizaci naší armády značně omezí. Protože dochází ke snížení počtů osob v ČSA a současně k nutnosti celoplošné obrany státu, dojde pravděpodobně také k některým změnám norem a způsobů vedení obranného boje. (Pod pojmem celoplošná obrana našeho státu rozumím schopnost bránit naše území v kterémkoli prostoru a z jakéhokoli směru s tím, že napadení našeho státu současně z území více sousedů je málo pravděpodobné.)

Pro udržení taktické a palebné součinnosti jednotek nebude však možné radikálně rozšířit normy na taktickém stupni. Ke změnám by mělo dojít až na operačním stupni. **Vzhledem k celoplošné obraně by se měl vést obranný boj dvěma způsoby, a to pozičním a manévrovým už na stupni vševojskového svazu. Poziční způsob obrany bude účelné vést při státní hranici na hlavním pásmu obrany, manévrový způsob boje na druhém a dalším pásmu obrany druhým sledem, mechanizovanými a tankovými svazky.** Zvláštností boje na přístupech k obraně budou v tom, že ničení protivníka může být zahájeno až při vlastním napadení našeho státu. Z toho vyplývá, že budeme ničit první sledy protivníka a v menší míře operační zálohy. Ničení protivníka na přístupech může být ovlivěno i tím, že dojde ke snížení sil a prostředků na hlavním pásmu obrany ani ne tak z hlediska počtů svazků, jako z hlediska jejich bojového potenciálu. Na tomto pásmu by měly zaujímat obranu především motorizované a v některých případech i pěší divize v závislosti na terénních podmínkách. Z toho vyplývá i nutnost vyčlenit větší síly a prostředky k uskutečnění ženijní úpravy terénu s důrazem na vytvoření minových polí, záseků, záatarasů s důrazem na protitankové zátarasy a další opatření ke snížení průchodnosti terénu, hlavně v úsecích, které nebudou dostatečně obsazeny vojsky. Bude se jednat hlavně o úseky horského a zalesněného terénu i vodních překážek. Tato opatření bude nutné uskutečnit vzhledem k nižšímu počtu dělostřelectva, raketového vojska a letectva.

V taktické hloubce se dá předpokládat vedení boje především pozičním způsobem, a to úporným bráněním zaujatých opěrných bodů s využitím stálých obranných objektů na státní hranici. V prostorech, kde nejsou tyto objekty vybudovány, položit hlavní důraz na operační přípravu terénu, na základě vývoje mezinárodní situace.

Na taktickém stupni se předpokládá snížení možnosti provedení účinných protiztečí a naopak větší důraz bude nutné položit na manévr vojsky pro využití předem připravených palebných čar, záložních opěrných bodů a příčných postavení podle vývoje situace. Podstatně vzroste význam využití protitankové zálohy a pohyblivého odřadu zatarasovacího velitele svazu k z odolnění obrany především u pěších, ale i motorizovaných divizí. Dále vystupuje do popředí nutnost připravit jednotky pro vedení boje v obklíčení.

Při vedení boje v operační hloubce bude nutné, aby na druhé a další pásmo obrany byly vyčlenovány mechanizované a tankové svazky, které jsou schopny vést aktivní manévrovou obranu provedením protiúderů, ale zejména uskutečnit manévr na přehrazení ohroženého směru na předem připravované čáry s cílem nedovolit větší ztrátu našeho území. Volné síly svazků druhého sledu by měly být připraveny a schopny, podle situace, buď se připojit k protiúderu, který organizuje nadřazený stupeň s cílem zničit protivníka a obnovit postavení na státní hranici, nebo při převaze protivníka obsadit v součinnosti se svazy druhého sledu

další vybudované obranné čáry s cílem udržet důležitá politická a ekonomická centra, tím vytvořit podmínky pro vyřešení konfliktu mírovými prostředky.

Úspěšnost obranné operace svazu prvního sledu bude v mnoha záviset i na jeho včasné mobilizační a operační rozvinutí, plynulém překrytí státní hranice vyčleněnými silami, zaujetí operační sestavy a na mnoha dalších opatřeních, z nichž některá lze provádět již v době míru v rámci operační přípravy teritoria.

Ve svém článku jsme však chtěl pouze upozornit na některé zvláštnosti ve způsobu vedení obranného boje vševojskových svazů prvního operačního sledu. Tyto problémy vyžadují další zkoumání a zapracování do základních bojových řádů.

Plukovník Ing. František V a l a c h, CSc.

TENDENCE VE VÝVOJI OPERACE A BOJE

Výsledky vídeňských jednání podstatně snižují počty zbraní a bojové techniky, což povede i ke snižování počtů osob v činné službě, změnám v počtech a struktuře orgánů velení, k řešení dalších problémů. Současně nastanou výrazné přeměny zásad vedení bojové činnosti vyplývající z nové vojenské doktríny a celkové rekonstrukce Čs. armády. Tyto okolnosti začaly být příčinou rozsáhlých rychlých změn teorie i praxe operačního umění a taktiky.

Má-li proces změn pokračovat v reálném čase a současně přinést odpovídající výsledky, cítím potřebu projevení vlastní aktivity i usilování o aktivitu čtenářů časopisu Vojenská mysl a všech dalších, kteří jsou schopni procesu změn pozitivně napomáhat.

I v nových podmínkách obrany našeho státu, operační umění a taktika vycházejí z požadavků operací (bojů) a zabývají se vypracováním teorie i praxe jejich přípravy, vedení. **Teoretické poznatky vojenského umění, které vytvářejí podstatnou náplň vojenské vědy, by podle mého názoru měly být v předstihu před praktickými potřebami operačních štábů a vojsk.**

Jde o vypracování vývojových tendencí operace (boje) na základě nových objektivních podmínek přípravy a vedení ozbrojeného konfliktu silami a prostředky Čs. armády v konkrétních podmínkách naší země a posléze i v rámci celoevropského systému kolektivní bezpečnosti integrované Evropy. V důsledku tohoto procesu zřejmě budou operace (boj) klást na operační umění (taktiku) nové požadavky, které dají podnět ke vzniku nových poznatků.

Nové tendence nelze v dnešní době vyvozovat bez kontextu s historickým vývojem obranné problematiky a posouzením jejího současného stavu. V této souvislosti je nezbytné využít i poznatků z období let 1918-1938, kdy v podmínkách Československa byla obrana hlavním druhem vedení operace a boje. Dějinný vývoj operace (vševojskového boje) vyžaduje soustředit pozornost na hlubší historické souvislosti. Čs. armáda byla formována na základě zkušeností z první světové války. Tehdejší názory našich vojenských teoretiků na charakter příští možné války, na formy a způsoby jejího vedení, se tvořily na základě poválečného vývoje politických a vojenskoodborných názorů, zejména spojeneckých států, vývoje zbraní a techniky, vyplývaly z vojenskopolitických, vojenskogeografických zvláštností našeho státu.

Dospělo se tehdy k závěrům, že v důsledku naší zeměpisné polohy a značné délky státních hranic (v té době 4104 km), se bojová činnost zřejmě rozvine na rozsáhlých frontách a více operačních směrech. Vzhledem k vývoji zbraní a techniky se uvažovalo s bojovou činností vedenou na zemi, ve vzduchu. Rostoucí bojové možnosti vojsk, zvláště letectva, se zákonitě promítly do otázek obrany vedené od samého počátku války. Problémy obrany se stávaly stále složitější.

Složitost historického vývoje obranné problematiky ve vztahu k současnosti má společné rysy zejména v principech obrany. Tehdy i dnes šlo o základní druh vedení operace. Vedle aktivity je zřejmý i její poziční charakter. Proto mnohé z historie se s dneškem shoduje. Jsou však i zásadní rozdíly.

Současné tendence jsou charakteristické snižováním početních stavů. Naopak pro ozbrojené síly předválečného období byl příznačný právě opačný trend. S růstem jejich početnosti se zdokonalovaly staré a vznikaly nové druhy vojsk, které si vynutily vypracování nových forem i způsobů vedení bojové činnosti.

Obranný ráz strategie vedl ve druhé polovině 30. let k tomu, že hlavní naděje obrany byly vkládány do mohutných obranných pásem, trvalých opevnění budovaných takřka po celém obvodu státu. V letech před druhou světovou válkou obrana pevností byla podstatou obranného úsilí. Obrana s využitím opevnění své cíle u nás, ale i jinde v Evropě, nesplnila. Tyto argumenty je možné využít při zdůvodňování tendencí a posuzování současných názorů na to, zda pevnosti znovu obnovit či nikoli. Za hlavní činitele obrany byla v tomto systému považována palba, v podstatě pozdě začal být doceňován manévr, pro který nebylo dostatek bojových a přepravních prostředků. Úkoly v obraně odpovídaly povaze, množství a možnostem prostředků. Hlavním cílem obrany bylo způsobit protivníkovi maximální ztráty již v taktické hloubce s využitím systému stálého opevnění. Počítalo se i s vedením obrany v operační a strategické hloubce, tím měl být protivník vyčerpán, zastaven a vytvořeny podmínky k jeho zničení v součinnosti se spojenci Československa.

Současný stav obranné problematiky je dostatečně známou realitou. V rozsahu jednoho článku není možné jej rozebírat a pro značnou dynamiku změn to není ani účelné. Rozdíly patrné mezi současnou a dřívější přípravou a vedením obranné operace (boje) jsou přiro-

zeným důsledkem uplatnění kvalitativně vyšší úrovně průzkumu, velení, zbraní a bojové techniky, zejména zasazení vysoce přesných zbraní a nových prostředků vzdušně pozemního boje. Proto se mění dosud uplatňované zásady a způsoby vedení obranné operace, což je zákonitý proces. Přesto je zřejmé, že některé současné poznatky přípravy a vedení obranné operace a boje odrážejí minulý stav obranné problematiky. Toho také využijí k objasnění některých vývojových tendencí.

V minulosti zásadní zásah do organizace obrany státu, a tím i jeho bezpečnosti, vyžadoval stejně jako dnes vypracovat nové zásady vedení operací a bojů, přijímat opatření jak v teoretické, tak praktické rovině. Problému přepracování zásad a způsobů vedení obranných operací (bojů) byla hlavním štábem Čs. armády věnována zejména léta 1935-1937. Nová tendence vývoje operací, bojů vycházela např. z toho, že protivník využije svých možností a s velkou pravděpodobností bude usilovat o překvapivé úder ze vzduchu proti důležitým střediskům a komunikačním uzlům s cílem narušit mobilizační i operační rozvinutí vojsk, vyvolat paniku, porážek mezi obyvatelstvem.

Současné podmínky vedení operací "slabými" armádami již překvapení v takové míře neumožní. Tendence nasvědčují, že perspektivně by mohlo být úplně vyloučeno. To lze dokumentovat např. tím, že překvapení v současném smyslu toho slova bude mít účinek pouze v závislosti na tom, jak dalece budou vojska připravena čelit překvapení svým výcvikem, materiálním a technickým zabezpečením, jak vysoký bude jejich bojový a morálně psychologický potenciál, jaká bude schopnost orgánů velení úspěšně podřízeným vojskům veleť.

V případě, že protivník získá v těchto základních kritériích převahu, dosáhne toho, že i v nových podmínkách překvapení bude možné a účinné, bude působit jako důležitý faktor.

S přihlédnutím k těmto historickým poznatkům je zřejmé, že také dnešní operační umění, jako střední článek teorie a praxe přípravy a vedení operací, vychází z již uvedených požadavků koncepce obrany území ČSFR. Jeho nadčasový rámec umožňuje zkoumat charakter soudobých i budoucích obranných operací (bojů), jejich zákonitosti, principy, možnosti a zásady použití vojsk, vyvodit z nich vývojové tendence. Kromě toho umožňuje řešit nové otázky operačního a všestranného zabezpečení, zásady velení vojskům a další problémy.

Taktika, na rozdíl od operačního umění, jako nejnižší článek přípravy a vedení boje, zkoumá v teoretické, praktické oblasti obsah a charakter soudobého boje, jeho tendence. Obsahuje zákonitosti a principy vedení ozbrojeného konfliktu na taktické úrovni.

Je zřejmé, že uvedené součásti vojenského umění, jak operační umění, tak taktika vytvářejí jeden celek. V tomto spojení neztrácejí svůj význam v měnících se podmínkách obrany. Z obou součástí bude nutné vyvozovat tendence současně.

V zásadních změnách, jež vyplývají z nových podmínek vedení operace, je možné spatřovat zásadní změny současného pojetí vedení bojové činnosti. Nové zásady operace (boje) předpokládají, že současné armády mají mít vytvořeny základní předpoklady k odražení možného protivníka. V nově vytvořených podmínkách vedení operace (boje) se budou na základě toho upřesňovat existující a hledat nové i netradiční způsoby vedení bojové činnosti. Rýsuje se využití zcela pozměněných způsobů odražení protivníka. Využívat se bude muset všech vzniklých možností. Např. i toho, že protivník může v zahájení bojové činnosti vycházet z nepřesných kalkulací, zvolit nevhodný způsob ničení a naše vojska toho mohou využít.

Avšak z předchozího vyhodnocení možností překvapivé činnosti je zřejmé, že spoléhat na nahodilost nelze. Naopak, ukazuje se, že příprava a vedení obranné operace v podmínkách obrany ČSFR musí být v příštím období výsledkem cílevědomé tvůrčí činnosti. Úspěchu v obranné operaci vedené v nových podmínkách je možné dosáhnout, bude-li předem včas zplánována, všestranně zabezpečena a v odpovídajícím čase uskutečněna.

Je nutné vzít v úvahu, že potenciální protivník může být velmi vyspělý, bude pravděpodobně disponovat profesionálně připravenou armádou, moderní bojovou technikou a výzbrojí, také se bude snažit dosáhnout překvapení, utajit svůj zámysl a plány, maskovat činnost a vojska. Zřejmě bude připravovat veškerá přípravná opatření tak, aby se vyhnul vstřícným úderům.

I tyto skutečnosti svědčí o tom, že na přípravu a vedení operace v nových podmínkách je nutné z perspektivního pohledu zaměřit pozornost jako na výsledek promyšlené, tvořivé, pečlivě organizované velmi aktivní činnosti velitelů, štábů a vojsk.

Obrana musí být založena na vysokých znalostech vojenského umění, pochopení nových podmínek, jejich zvláštností při obraně území ČSFR, na zásadách vedení obranné operace s přihlédnutím k vzniklé situaci a na zdůvodněném předvídání jejího možného vývoje. Výsledky operací (bojů) budou pochopitelně odpovídat vedle toho kvalitě bojové techniky a výzbroje. Z toho je možné udělat závěr, že prvotřídní výzbroj, bojová technika a prostředky zabezpečující velení, důkladná příprava příslušníků štábů, vojsk, nezbytné údaje o možném protivníkovi jsou základními předpoklady dosažení odpovídajícího výsledku v obranné operaci (boji) nastávajícího období.

Pro úspěšné vedení obranné operace se stane, jako nikdy dříve, důležitým faktorem uplatnění výhod vlastního území. Znalost o teritoriu umožní vést manévry silami a prostředky pro protivníka neočekávané. Útočník, který porušil suverenitu našeho státu, narušil celistvost, sice bude v počáteční výhodě, ale využití vlastního území vojsky ho může zbavit možnosti vést organizovanou útočnou činnost. Připraveným manévrem lze docílit zvýšení odolnosti obrany, zastavení postupu protivníka a vytvoření předpokladů k jeho zničení údery druhých sledů a záloh.

Tendence, které z toho lze vyvodit, jsou zřejmě dány úlohou pevné pozici obrany s jejím současným aktivním vedením. Především požadavky na odolnou a současně aktivní obranu musí pronikat do všech rozhodujících procesů v rámci přípravy i v průběhu obranné operace (boje). Ve specifických podmínkách obrany území ČSFR by pravděpodobně mělo být rozhodnutí vždy pro protivníka neočekávané. Takového záměru je možné dosáhnout, když cíle a úkoly stanovené našim vojskům, doba jejich plnění, směry protiúderů, složení vojsk, posilových prostředků i způsoby vedení bojové činnosti na tom kterém směru, budou vycházet ze zdůvodněných kalkulací.

Podklady pro rozhodnutí musí mít proto tak vysokou úroveň, aby v konkrétní situaci umožnily přijímat to nejlepší rozhodnutí ze všech možných. Např. v nepříznivých podmínkách nevýhodného poměru sil a prostředků, při bojové činnosti v rychle se měnící bojové situaci, při rozsáhlém používání nejnovější bojové techniky a zbraní protivníkem apod.

Za takové situace mohou nalézt nejlepší způsob vedení obrany jen dobře připravené orgány velení a bojové úkoly splnit jen vycvičená vojska. Mistrovství samo ještě nestačí k dosažení cílů a splnění operačních (bojových) úkolů. Nižší počty vojsk, bojové techniky, výzbroje v podmínkách vedení bojové činnosti na teritoriu ČSFR si vynutí vysoké tempo

zasazení vojsk na různé směry. Nové úkoly je tedy nutné spojit s prostorovým rozmachem, kde s přihlédnutím k rozměrům státu bude mít významnější úlohu čas.

V duchu tohoto závěru se zřejmě rozhodovací procesy budou urychlovat tak, aby proběhly v nejkratších lhůtách a přijatá opatření byla co nejúčelnější. Nové podmínky operace budou vyžadovat uskutečnit celý komplex různých vzájemně souvisejících úkolů. To bude nutné potřebovat rychlý maximálně přesný rozbor a zhodnocení velmi mnoha činitelů. Na štáby to bude klást ještě větší zodpovědnost. A tak vysoká profesionální úroveň připravenosti všech jejich příslušníků je nejdůležitější podmínkou zvládnutí nových otázek přípravy a vedení operace v nových podmínkách.

Toho lze dosáhnout za předpokladu individuální přímé zodpovědnosti. Tendence naznačují, že nové metody a formy operační (bojové) přípravy jsou neslučitelné s jakoukoli šablonou. Stereotyp v polní přípravě velitelů, štábů, vojsk bude v nových podmínkách v rozporu se samou podstatou jejich připravenosti k plnění úkolu.

Totéž platí o zásadách a způsobech vedení bojové činnosti. Z dřívějších zásad se pravděpodobně budou některé základní principy využívat. Ovšem v důsledku prostředků vedení operace (boje) mnohé z nich doznají výrazných změn. S tím souvisí vyhledávání nových originálních způsobů použití existujících i nových druhů zbraní a bojové techniky, způsobů vedení operací (bojů), způsobů ničení protivníka.

Nové tendence ukazují, že v obranné operaci a bojích bude bojová činnost na území ČSFR založena na organizaci silného, pružného, dobře řízeného systému palby všech druhů zbraní a manévru vojsky. Jedině takové spojení palby, manévru umožní vedení účinných a překvapivých palebných úderů, rychlého a nečekaného manévru.

Zvýšenou úlohu bude také mít zřizování ženijních zátarasů na pasívních směrech, bocích, budování, bránění předstunutých a příčných postavení. Vklínivší se protivník bude úspěšně ničen předvídaně připravenými, z neočekávaných směrů z chodu vedenými protiúder, protizábrannými vojsk přesunutých zpravidla z hloubky operační sestavy (hloubky vlastního území). Výrazně se zvýší význam přesunů vojsk v obranné operaci.

Tyto a mnohé další tendence způsobů ničení protivníka se budou stále výrazněji prosazovat v soudobých operacích vedených k zajištění obrany území republiky. Tvořivé uplatnění způsobů vedení obranných operací s využitím zvláštností území našeho státu a s přihlédnutím ke všem perspektivním prostředkům ničení, může vést k úspěchu. Zkušenosti z praktických zaměstnání operační přípravy doposud nejsou. Je proto možné v důsledku toho se domnívat, že některé z řešených otázek se mohou pohybovat v oblasti úsudků. Pomohou dobrat se k hlubšímu poznání zkoumané problematiky.

Jsou zvláště potřebné v současné době, kdy poznatky operačního umění a taktiky o obraně území státu se teprve začínají tvůrčím způsobem rozvíjet. Přitom je třeba brát v úvahu, že účinným se může stát kterýkoli "starý" způsob činnosti, je-li použit obratně a v souladu se situací, která se na vlastním teritoriu může s největší pravděpodobností vytvořit. Pouhé mechanické opakování dřívějších způsobů ničení protivníka, vedení operace, je ale v nových podmínkách naprosto nepřijatelné.

Jsou známy četné příklady z historie, kdy pouhé kopírování dříve úspěšně používaných způsobů nevedlo k úspěchu. Především je tomu tak proto, že protivník pozorně analyzuje použité způsoby vedení bojové činnosti a na základě toho přijímá odpovídající opatření. Proto dosáhnout úspěchu při odražení možného útoku protivníka bude možné pouze tvůrčím přehodnocením a odpovídajícím "zmodernizováním" dřívějších činností.

Z toho je zřejmé, že současná situace vyžaduje přehodnotit zkušenosti z minulých let. Ovšem pouhé přepracování poznatků, jichž jsme dosáhli v letech, kdy obrana byla naším hlavním druhem vedení operace, zřejmě nestačí. Nové nároky předpokládají neustálé tvůrčí hledání nových cest, zcela nových originálních metod, způsobů přípravy a vedení operací (bojů) v podmínkách obrany vlastního území.

Tendence vývoje operace (boje) přitom ukazují na skutečnost, že jsou reálné nejrozmanitější způsoby bojové činnosti, které lze uplatnit při ničení protivníka v nových podmínkách obrany. K tomu však orgány velení musí promyslet, zhodnotit a vyřešit mnoho složitých otázek. K mnohým z nich by měla zaujmout stanoviska teoretická fronta Čs. armády.

V článku jsem se snažil ukázat, že některé z tendencí vývoje operací (bojů) vedených v rámci obrany území ČSFR jsou velice aktuální. Jde o problémy složité, které budou vyžadovat hlubší rozpracování i s přihlédnutím k některým perspektivním otázkám evropské kolektivní bezpečnosti. Specifické podmínky obrany ČSFR vytvářejí předpoklady pro široké uplatnění nových teoretických poznatků vojenské vědy.

S některými názory autora čtenáři nemusí souhlasit. Jde však o autorovo právo k dané problematice se vyjádřit. Proto tímto dáváme prostor k další polemice.

Redakce

Podplukovník Ing. Josef Solníčka

POUŽITÍ LETECTVA A PVO PŘI OBRANĚ ČSFR

Vojenská doktrína ČSFR před své ozbrojené síly staví jednoznačný úkol odvrátit napadení, nebo odrazit ozbrojený útok každého potenciálního protivníka. Ozbrojené síly musí být schopny včas zjistit přípravy k agresi, efektivně čelit nenadálému napadení, zabezpečit svoje rozvinutí na válečné stavy a uskutečnit rozhodné protiúder směřující k likvidaci protivníka a osvobození obsazeného území.

Proto i letectvo a PVO musí být připraveno k vedení bojové činnosti na kterémkoli ohroženém směru. Jeho hlavním úkolem bude odrážet úder protivníka ze vzduchu a znemožnit mu vybojování vzdušné nadvlády. V počátečním období bude úsilí soustředěno

na ničení prostředků vzdušného napadení protivníka ze vzduchu, prvních a druhých sledů pozemního vojska, dělostřelectva a míst velení na hlavním směru útoku s cílem způsobit mu ztráty a omezit jeho bojové možnosti.

V souvislosti s ozbrojovacími opatřeními bude význam letectva neustále stoupat, protože bude přebírat úkoly za ty druhy vojsk, které budou omezeny ve svém rozsahu, nebo úplně likvidovány (např. operační rakety). Tím se stává, podle mého názoru, letectvo jediným druhem vojska, schopným uskutečňovat v případě napadení ČSFR úder proti cílům v operační hloubce. Dále bude jedním z hlavních prostředků schopných odrážet úder protivníka z kteréhokoli směru, přenášet úsilí na další ohrožené směry a vést průzkum v hloubce území protivníka.

Sloučením vojenského letectva, vojsk PVOS a převážné části vojska PVO pozemního vojska vznikl nový druh ozbrojených sil "letectvo a PVO".

Současné dělení vojenského letectva na frontové a vojskové letectvo neodpovídá úkolům, které vyplývají z vojenské doktríny, operačního zámyslu použití pozemního vojska a letectva k obraně ČSFR.

Jako druhy vojsk letectva a PVO stanovit:

● **taktické letectvo** - určeno k ničení taktických, operačních záloh a míst velení, k letecké podpoře pozemního vojska, vedení vzdušného průzkumu, letecké přepravy vojsk, materiálu, odsun raněných a nemocných,

● **vojskové letectvo** - určeno k přímé letecké podpoře pozemních vojsk, ke zvýšení jeho manévrovosti a zabezpečení bojové činnosti,

● **vojsko PVO** - určeno k zabezpečení protivzdušné obrany pozemního vojska, průmyslových, administrativních center a dalších důležitých objektů na území ČSFR.

Další dělení vyplývá z hlavních úkolů, které jednotlivé druhy letectva a PVO plní:

● **taktické letectvo**

- stíhací bombardovací letectvo (SBoL),
- bitevní letectvo (BiL),
- průzkumné letectvo (PzL),
- dopravní výsadkové letectvo (DvL),
- speciální letectvo (SpL);

● **vojskové letectvo** dále nečlenit; pod tento pojem zahrnout jednotky úderných vrtulníků, vrtulníků palebné podpory, speciálních vrtulníků a bezpilotních průzkumných prostředků;

● **vojsko PVO**

- stíhací letectvo PVO (SLPVO),
- radiotechnické letectvo (RTV),
- protiletadlové raketové vojsko (PLRV),
- útvary a jednotky REB (REB).

Organizační struktura letectva a PVO musí vycházet z podmínek a požadavků na obranu, limitující skutečností musí být rovnoměrné rozdělení sil, prostředků letectva a PVO na celém území ČSFR, při zachování možnosti manévru a soustředění úsilí na kterémkoli směru.

Na základě toho se ukazuje jako reálné začlenění taktického letectva do smíšeného leteckého sboru, kterým přímo řídí letecké pluky s dvouletkovou organizací, letištní prapory, prapory rtz nebo letecké základny, mobilní prapory letištního a radiotechnického zabezpečení.

Vojskové letectvo začlenit do brigády vojskového letectva, kterou přímo řídí vrtulníkové pluky, útvary, jednotky letištního a radiotechnického zabezpečení, vrtulníkovou letku a letky bezpilotních průzkumných prostředků. Za branné pohotovosti bude letecká podpora pozemního vojska zabezpečena vyčleněným úsilím vrtulníkové brigády podle rozhodnutí velitele Čs. armády.

Vojsko PVO začlenit do divízi PVO, kterými přímo řídí protiletadlové raketové brigády a pluky, stíhací letecké pluky a samostatné letky, radiotechnické brigády, pluky, zabezpečující útvary a jednotky.

Útvary a jednotky REB přímo řídí velitelem letectva a PVO.

Taktické letectvo tvoří jednotlivé druhy letectva, a to stíhací bombardovací, bitevní, průzkumné a dopravní výsadkové letectvo působící v rámci smíšeného leteckého sboru. V průběhu bojové činnosti, jak už jsem uvedl v úvodu, není vyloučena možnost, že taktické letectvo, zejména SBoL, se bude také podílet částí sil na ničení prostředků vzdušného napadení protivníka v součinnosti se SLPVO.

Taktické letectvo bude plnit v návaznosti na novou koncepci obrany především tyto úkoly:

- leteckou podporu pozemního vojska,
- ničení letectva protivníka na zemi,
- ničení taktických vzdušných výsadků protivníka,
- ničení záloh protivníka,
- vedení vzdušného průzkumu,
- vzdušná přeprava vojsk a materiálu.

Myslím, že přitom bude v převážné míře působit nad vlastním územím a samostatně bez součinnosti s koaličním letectvem jiného státu, avšak v součinnosti s vojskovým letectvem, raketovým vojskem a dělostřelectvem. Současná letištní síť bude mít podstatný vliv na letištní manévry, a proto je zapotřebí centralizovaným řízením taktického letectva využít jeho výhody vysoké manévrovosti a možnosti přenášet úsilí v relativně širokém prostoru působnosti. K tomu je nutné vyhodnotit prostory a směry jeho činnosti tak, aby síly a prostředky byly využity co nejefektivněji.

Stíhací bombardovací a bitevní letectvo bude v počátečním období ozbrojeného konfliktu plnit úkoly přímé letecké podpory pozemního vojska, zasazovat údery vojskům protivníka na státní hranici, zpomalovat jeho postup, ničit jeho taktické výsadky, letectvo na zemi a přisunované zálohy.

V průběhu bojové činnosti bude plnit úkoly v úzké součinnosti s pozemním vojskem s cílem obnovení státní hranice. Při plnění těchto úkolů se postupně bojová činnost přenesla do hloubky území protivníka. Z přehledu těchto úkolů vyplývá, že dojde ke změně způsobů vedení bojové činnosti. Vzhledem k nové koncepci, menšímu počtu letounů a charakteristice boje (operace) budou v převážné míře používány postupné údery letky (roje, odřadu i dvojic letounů) na cíle zjištěné v průběhu bojové činnosti na výzvu ze střehu na letišti, popř. ve vzduchu, samostatné vyhledávání a ničení objektů v zadaném prostoru nebo určeném směru roji, dvojicemi i jednotlivci. V menší míře budou používány údery na předem plánované cíle a současné údery všemi nebo větší částí sil pluku na předem určené cíle ve stanoveném čase. Pravděpodobně vznikne nový způsob tzv. úderný vzdušný průzkum v úzké součinnosti s průzkumným letectvem.

Průzkumné letectvo je určeno k vedení vzdušného průzkumu protivníka, terénu a počasí. V některých případech může ničit zjištěné důležité objekty protivníka a v součinnosti se stíhacím bombardovacím letectvem uskutečňovat úderný vzdušný průzkum.

Bojová činnost průzkumného letectva do zahájení ozbrojeného konfliktu se povede z vlastního území bez narušení hranice. Charakter jeho činnosti se tak změní v závislosti na tom, jakou bojovou činnost povede protivník. Základním úkolem do zahájení ozbrojeného konfliktu bude vedení všech druhů vzdušného průzkumu zaměřených na rozkrytí operační sestavy vojsk protivníka a jeho předpokládaného zámyslu vedení bojové činnosti. V průběhu bojové činnosti se počítá s položením důrazu na potvrzení zjištěných závěrů o předpokládané činnosti protivníka v taktické (operační) hloubce a jejich uskutečňování, na přisunutí zálohy a druhé sledy, letiště a letištní plochy, železniční a silniční přepravy, místa velení.

Úkoly bude plnit lety dvojic nebo jednotlivých letounů v určeném prostoru a na výzvu. Současný vzlet celým nebo hlavními silami pluku na vedení vzdušného průzkumu se pravděpodobně nepoužije.

Dopravní výsadkové letectvo je předurčeno k vysazení vzdušných výsadků, přepravě vojsk a nákladů vzduchem, zabezpečení manévru a bojové činnosti pozemního vojska, letectva. Může být použito i k plnění speciálních úkolů. Dopravní výsadkové letectvo bude vést svoji bojovou činnost v převážné míře samostatně a v ojedinělých případech s ostatními druhy letectva. **Jeho hlavními úkoly bude:**

- přeprava materiálů, techniky, výzbroje, munice a dalších prostředků na nejdůležitější směry ohrožení,
- přeprava osob, nemocných a raněných,
- vysazení vzdušných výsadků a speciálních skupin,
- zabezpečení manévru pozemních vojsk a letectva.

Tyto úkoly bude plnit postupnými vzlety letek, rojů, dvojic i jednotlivých letounů k přepravě osob a materiálu. Důraz bude položen na operativní zásobování materiálem a výzbrojí na rozhodujících směrech.

Speciální letectvo je určeno k vedení radioelektronického boje, zabezpečení velení a spojení, vyhledávání, záchraně osádek a plnění dalších speciálních úkolů. Bojovou činnost bude vést vzlety jednotlivých letounů a vrtulníků.

Vojskové letectvo jako jeden z hlavních druhů letectva vyzbrojený úderními vrtulníky, vrtulníky palebné podpory, speciálními vrtulníky, bezpilotními průzkumnými prostředky je určeno k ničení pozemních obrněných a pohyblivých cílů, vedení vzdušného průzkumu, vedení REB, opravě a řízení palby dělostřelectva, přesunu raněných a nemocných, vysazování vzdušných výsadků a zabezpečení manévru pozemního vojska.

Bude plnit následující úkoly:

▲ palebné

- ničení obrněných cílů na předním okraji,
- ničení vzdušných výsadků a diverzních skupin protivníka,
- zabezpečení letu a vysazení vlastních výsadků a podpory jejich bojové činnosti;

▲ průzkumné

- vzdušný průzkum bojiště,
- radiační chemický vzdušný průzkum,
- vzdušný ženiní průzkum terénu;

▲ **dopravně výsadkové**

- vysazení vzdušných výsadků,
- vzdušná přeprava vojsk a materiálu,
- odsun raněných a nemocných,
- vysazení speciálních průzkumných a diverzních skupin;

▲ **speciální**

- řízení a oprava paleb dělostřelectva,
- minování a vytváření dýmových clon,
- zabezpečení spojení a velení,
- provádění radiotechnického průzkumu a rušení.

Významná bude zejména první skupina úkolů, kde účast vojenského letectva v palebném ničení protivníka je jedním z rozhodujících předpokladů úspěšnosti obranného boje. Vojenské letectvo bude v obraně důležitou a nenahraditelnou součástí protitankové obrany s možností manévru na ohrožené směry a soustředění úsilí proti hlavním silám protivníka.

Vojska PVO

Protivzdušná obrana teritoria ČSFR i pozemního vojska bude řešena v rámci navrhovaného **Jednotného systému protivzdušné obrany ČSFR**. Jeho vytvoření a začlenění rozhodující části sil, prostředků PVO ČSA s příslušnými systémy velení a všestranného zabezpečení umožní efektivní využití bojových možností radiotechnických, protiletadlových raketových a stíhacích leteckých svazků a útvarů při protivzdušné obraně celého teritoria ČSFR. Jeho struktura musí vytvořit podmínky pro účinnou a efektivní protivzdušnou obranu celého našeho území před vzdušnými údery a průzkumem z kteréhokoli směru, uskutečnění manévru k vytvoření silného uskupení sil a prostředků PVO na vyhodnocených nejnebezpečnějších směrech.

Stíhací letectvo PVO je určeno k ničení prostředků vzdušného napadení protivníka, ochraně pozemního vojska a teritoria státu. Částečně se změní jeho úkoly, kdy pravděpodobně nebude uskutečňovat stíhací doprovod k zabezpečení bojové činnosti jiných druhů letectva a údery na pozemní cíle. Změní se podmínky jeho použití oproti minulosti, kdy při koaličním pojetí obrany orientované do určitého směru působilo většinou ve společných prostorech bojové činnosti s PLRV. V nových podmínkách budou ve většině případů vyčleněny pro bojovou činnost SLPVO samostatné prostory mimo prostory působení PLRV, což nevylučuje činnost ve společných prostorech činnosti. Nezastupitelnou úlohu bude mít SLPVO na počátku ozbrojeného konfliktu, kdy bude okamžitě zasazeno do boje s průzkumnými a malými údernými skupinami, aby zabránilo rozkrytí palebného postavení PLRV a operační sestavy pozemního vojska. Vzhledem k tomu, že počty SL se podstatně snížily a bylo zrušeno frontové stíhací letectvo, musí se tomu přizpůsobit i jeho úkoly, které by měly být následující:

- ochrana důležitých administrativních, politických a průmyslových center,
- ochrana pozemního vojska před vzdušným průzkumem a údery ze vzduchu,
- ničení letectva protivníka ve vzduchu,
- ochrana letišť vlastního letectva,
- ničení TVV ve vzduchu.

Z hlediska taktiky použití SLPVO dojde ke změně podmínek v tom, že převážně povede bojovou činnost nad vlastním územím a z vlastních operačních letišť a tomu budou odpovídat i čáry zasazení SLPVO do boje, které budou nad vlastním územím v blízkosti státní hranice zpočátku v závislosti na protivzdušné obraně protivníka i v bezpečné vzdálenosti od ní.

Dojde i ke změně způsobů bojové činnosti SLPVO, nebudou používány údery na pozemní cíle, hlídkový doprovod jiných druhů letectva a pravděpodobně vzhledem k malému počtu i vyčištění vzdušného prostoru a blokování letišť SL protivníka. Ze zbývajících způsobů to je případ ze střehu na letišti, případ ze střehu ve vzduchu a samostatné vyhledávání a ničení vzdušných cílů (LOV) bude z nedostatku včasných informací o vzletu letectva protivníka, které bude působit z letišť v blízkosti státní hranice, většinou používat působení ze střehu ve vzduchu, což se odrazí v neúměrném čerpání bojového úsilí.

Radiotechnické vojsko

Průzkum vzdušného prostoru musí zabezpečovat spolehlivé rozkrytí zahájení vzdušného útoku protivníka, zjišťovat, sledovat a identifikovat prostředky vzdušného napadení protivníka a vydávat o nich jednotnou informaci v reálném čase všem uživatelům. Dále musí radiolokačně zabezpečovat velení, bojovou činnost PLRV a SL i přelety vlastního letectva. Ke splnění těchto úkolů se musí optimálně rozmístit všechny prostředky RTV, rádiového i radiotechnického průzkumu zpravodajských útvarů pozemního vojska již v míru a zabezpečovat trvalý přehled o vzdušné situaci v příhraničním pásmu a včasné uvedení vlastních vojsk do vyšších stupňů bojové pohotovosti. Dále musí zabezpečovat vytvoření záloh sil a prostředků schopných vytvořit radiolokační pole na předpokládaných směrech bojové činnosti, získávat, předávat průzkumné informace k řízení bojové činnosti PLRV a SL. Tyto síly a prostředky musí být vysoce mobilní a odolné proti rušení s plnou automatizací sběru, zpracování a předávání radiolokačních informací s odolnou spojovací soustavou.

Protiletadlové raketové vojsko

Protiletadlové svazky a útvary musí být rozmístěny na teritoriu ČSFR, zabezpečovat včasné vytvoření dostatečně silného uskupení na vyhodnoceném nejnebezpečnějším směru. Přitom se musíme odpoutat od dosavadní koncepce objektové stacionární protiletadlové raketové obrany s předem vybudovanými a zodolněnými palebnými postaveními, přejít vzhledem ke stacionárnímu charakteru některých protiletadlových raketových komplexů na smíšenou sestavu. Svazky a útvary, které mají vysokou manévrovací schopnost, krátkou dobu svinutí, rozvinutí a vysokou průchodnost terénu, se použijí k manévru pro vytvoření silného uskupení protiletadlové raketové obrany na nejnebezpečnějších směrech.

Radioelektronický boj

Útvar REB musí zabezpečit rušení prostředků vzdušného napadení protivníka na hlavních náletových směrech a ochranu hlavního uskupení vlastního PLRV a SL.

Velení

Systém velení musí zabezpečovat vysokou bojovou pohotovost, nepřetržité velení podřízeným stupňům v podmínkách silného radioelektronického rušení, aktivní činnosti protivníka

proti místům velení, spojovacím uzlům a dalším prvkům sestavy letectva a PVO. Dále zabezpečovat efektivní využití bojových možností všech sil a prostředků na jednotlivých náletových směrech a při obraně stanovených objektů. Je nutné, aby velení bylo centralizované, ale současně umožňovalo s potřebnou úrovní decentralizaci bojového velení na nižší stupně velení. **Ke splnění těchto úkolů je nutné v organizaci velení splnit tato základní opatření:**

- organizaci a rozvinutí systému velení (míst velení, systém spojení, shromáždování a zpracování údajů o situaci, vytvoření nového prvku velení místo SVS L PVO armád a frontu);
- stanovení úkolů orgánům velení a metodiky jejich práce při přípravě i v průběhu vedení obranné operace;
- organizaci ochrany míst velení před prostředky REB protivníka, jejich ochranu, obranu proti vzdušnému a pozemnímu napadení,
- organizaci utajeného velení a pořádkové služby,
- organizaci velení již v míru.

Pro zabezpečení nepřetržitého řízení bojové činnosti svazků, útvarů a jednotek je nutné vybudovat ucelený systém zodolněných i mobilních míst velení, včetně systému spojení mezi velitelskými stanovišti, systémy radiolokačního zjišťování vzdušného protivníka, systémy radiotechnického zabezpečení, řízení letů vlastního letectva a systému navedení na VC a PC. K tomu je zapotřebí využívat současných vybudovaných zodolněných VS a mobilních prostředků velení.

Součinnost

K účinné PVO svazků a útvarů pozemního vojska při operačním rozvinutí, vedení bojové činnosti bude nezbytné zabezpečení, provádění součinnosti mezi orgány velení letectva a PVO i pozemního vojska. Tato součinnost by měla být organizována a uskutečňována na těchto úrovních:

▲ operační stupeň

- mezi VLPVO a velitelským pozemního vojska s cílem zabezpečit soustředění sil a prostředků na rozhodujících směrech,

▲ operačně taktický stupeň

- mezi dPVO, smls a příslušným oblastním velitelským (armádou, as) při organizování letecké podpory a protivzdušné obrany pozemního vojska i teritoria oblasti,

▲ taktický stupeň

- mezi útvary (svazky) letectva a PVO i pozemního vojska při plnění konkrétních úkolů obrany teritoria státu na daném směru.

Bojová činnost letectva a PVO v počátečním období ozbrojeného konfliktu by se vyznačovala složitou bojovou situací, převahou protivníka v silách a prostředcích na rozhodujících směrech. Letectvo a PVO by mělo mít v tomto období jednu z rozhodujících úloh při vytváření

nezbytných podmínek pro úspěšnost obrany teritoria. Jeho úkolem bude značně zeslabit letecké uskupení, pozemní vojska protivníka a tím vytvořit podmínky pro obnovu státní hranice.

Objem úkolů letectva bude, podle mého názoru, převyšovat jeho možnosti, proto je nutné jeho úsilí soustředit na rozhodující směry, a tak maximálně zvýšit výslednost každého bojového letu letounu nebo vrtulníku. Toho se docílí správným rozdělením objektů ničení, používáním nejúčinnějších prostředků ničení, spolehlivým velením a všestranným materiálním zabezpečením bojové činnosti. K tomu je zapotřebí využít i toho, že hloubka bojové činnosti bude v převážné míře menší než taktický dolet, což umožní vyzbrojit letouny a vrtulníky maximální možnou variantou podvěsení výzbroje.

Dosavadní zkušenosti ze cvičení ukazují, že letectvo není plně doceňováno. Proto je nutné jednotlivá taktická i operačně taktická cvičení s vojsky přiblížit co nejvíce bojové situaci, procvičovat v nich současně s úkoly bojového použití i praktické otázky uskutečňování součinnosti letectva a PVO s pozemními vojsky.

Plukovník Ing. Jaroslav S c h e j b a l

KOMPLET ŘÍZENÍ PALBY DĚLOSTŘELECKÉHO ODDÍLU PRAM/P

Článek o novém řízení kompletu palby v dělostřelectvu ČSA má informativní charakter a může být pro čtenáře Vojenské mysli zajímavý zejména ze dvou důvodů:

1. Informace o tomto kompletu nebyly doposud publikovány, a tak informativní hodnota článku je značně vysoká. Článek je koncipován v obecnější poloze, bez přílišných podrobných technicko-odborných aspektů a údajů, je proto vhodný pro širší vojenskou (čtenářskou) veřejnost.

2. V současné době, kdy zejména ekonomická hlediska značně negativně ovlivňují tempo a rozsah modernizace výzbroje ČSA, je žádoucí informovat vojenskou veřejnost i o pozitivních skutečnostech. Limitující počty zbraní a další faktory jsou důvodem, proč se výrazným způsobem přehodnocuje místo, úloha a úkoly raketového vojska a dělostřelectva ČSA v případném bojovém použití. Proto, podle mého názoru, je účelné ukazovat (a do vědomí vojenské veřejnosti prosazovat) i směry dalších přístupů k řešení tohoto stavu. V oblasti technického rozvoje tento článek k tomu vhodně přispívá.

Plk. Ing. Dalibor Růžička, CSc.

Potřeba zefektivnit operační a bojové použití dělostřelectva v oblasti řízení a velení se v minulých letech projevila ve vývoji nového kompletu řízení palby dělostřeleckého oddílu pod označením PRAM/P. V současné době byl zaveden do výzbroje Čs. armády komplet pro řízení palby dělostřeleckých oddílů nebo samostatných baterií vyzbrojených 152mm SHKH vz. 77 a 122mm RM vz. 70. Jde o univerzální komplet, který lze po uskutečnění dílčích úprav použít také pro řízení palby oddílů tažených děl a minometů.

Po technické stránce je komplet automatizovaných prostředků řízení palby dělostřeleckého oddílu řešen jako soubor vozidel, přístrojů a zařízení, který umožňuje vytvořit pro oddíl:

- jedno velitelско-pozorovací stanoviště velitele oddílu na pásovém vozidle typu BVP,
- tři velitelско-pozorovací stanoviště velitelů baterií na pásovém vozidle typu BVP,
- tři velitelská stanoviště staršího důstojníka na kolovém podvozku.

Komplet dále dotváří:

- koncová zařízení pro děla a raketomety,
- čtyři soupravy výnosného zařízení pro přenos dat od průzkumných prostředků,
- specializovaná opravářská souprava,
- trenážery stanoviště velitele oddílu (baterie) a staršího důstojníka baterie.

Soubor přístrojů a zařízení zprostředkujících činnost kompletu je umístěn v jednotlivých vozidlech modulově a umožňuje jejich postupnou obměnu a modernizaci. **Hlavní přístroje a zařízení tvoří:**

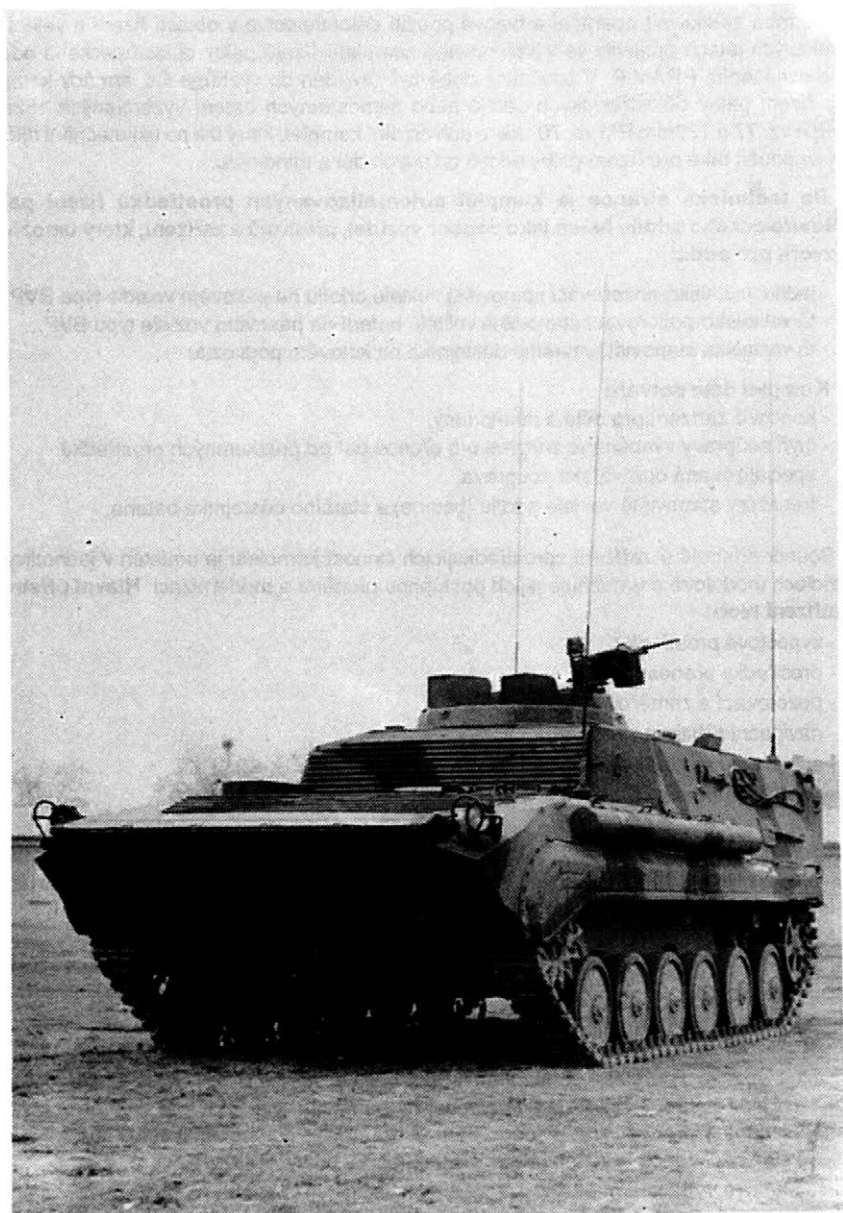
- výpočtové prostředky,
- prostředky přenosu dat,
- pozorovací a zaměřovací přístroje,
- navigační přístroje,
- spojovací prostředky a nabíjecí zdroje,
- doplňkové pomocné přístroje k zabezpečení náhradní činnosti.

Toto vybavení umožňuje uskutečňovat vedle vlastního velení a řízení dělostřelecké palby rychlé a spolehlivé topogeodetické připojení, pozorování a zjišťování souřadnic cílů do dálky 10 km ve dne, v noci do dálky 3 km.

Automatizaci činnosti kompletu zabezpečuje svými algoritmy programové vybavení. Základní větev programového vybavení tvoří pravidla střelby pro konkrétní zbraňový systém. Tato větev je prioritní a umožňuje optimální plnění bojových úkolů. Systém umožňuje uskutečňovat operativní změny velitelem nebo operátorem v závislosti na vzniklé bojové situaci.

Každé vozidlo kompletu obsahuje tzv. počítačový komplex. Počítače v jednotlivých vozidlech mají nainstalované programové vybavení v pamětech typu EPROM a jsou propojené pomocí jednotek přenosu dat. Přenos dat lze uskutečnit pomocí linkového spojení nebo rádiové stanice. Přenos je zabezpečován automaticky po vyslání zprávy.

Programové vybavení počítačů v jednotlivých vozidlech je shodné a po zapnutí systému, v závislosti na způsobu přihlášení, se uvádí do činnosti ta část, která se v daném vozidle používá. Musí zabezpečovat obsluhu připojených periferních zařízení, řízení datových sítí a algoritmy řízení palby.

Velitelsko-pozorovací stanoviště velitele oddílu

Programové vybavení umožňuje vykonávat následující druhy příprav:

- 1. Základní přípravu** - příprava systému, testy připravenosti.
- 2. Topografickou přípravu** - sedm druhů souřadnic s jejich automatickým převodem, příprava až tří palebných postavení najednou.
- 3. Balistickou přípravu** - pro šest druhů munice, řeší změnu počáteční rychlosti pro každé dělo čtyřmi metodami.
- 4. Meteorologickou přípravu** - zadávání a dekodování meteorologické zprávy.
- 5. Průzkumnou přípravu** - zjišťování a zadávání souřadnic cílů. Po zadání souřadnic počítač automaticky generuje zprávu o vyhodnocení cíle.
- 6. Prvky střelby** - jsou počítané pro každé dělo zvlášť. Výpočet pro úplnou přípravu se uskuteční do 3 sekund.
- 7. Návrh paleb** - při zadání souřadnic cíle nebo prostoru palby počítač automaticky předloží optimální návrh palby. Tento lze opravit podle rozhodnutí velitele nebo bezprostředně zahájit palbu. Umožňuje 13 druhů paleb na 52 typů cílů.
- 8. Hlášení dopadů** - zbraňový automat je schopný uskutečnit všechny druhy zastřelení. Komunikace s průzkumem je vedena bez zásahu operátora, kterému se zprávy objevují průběžně na obrazovce.
- 9. Řízení palby** - po vyslání výkonného povelu je v počítači staršího důstojníka baterie zapnut zbraňový automat, který řídí celou palbu bez zásahu operátora. Vstup operátora do řízení palby je však možný.

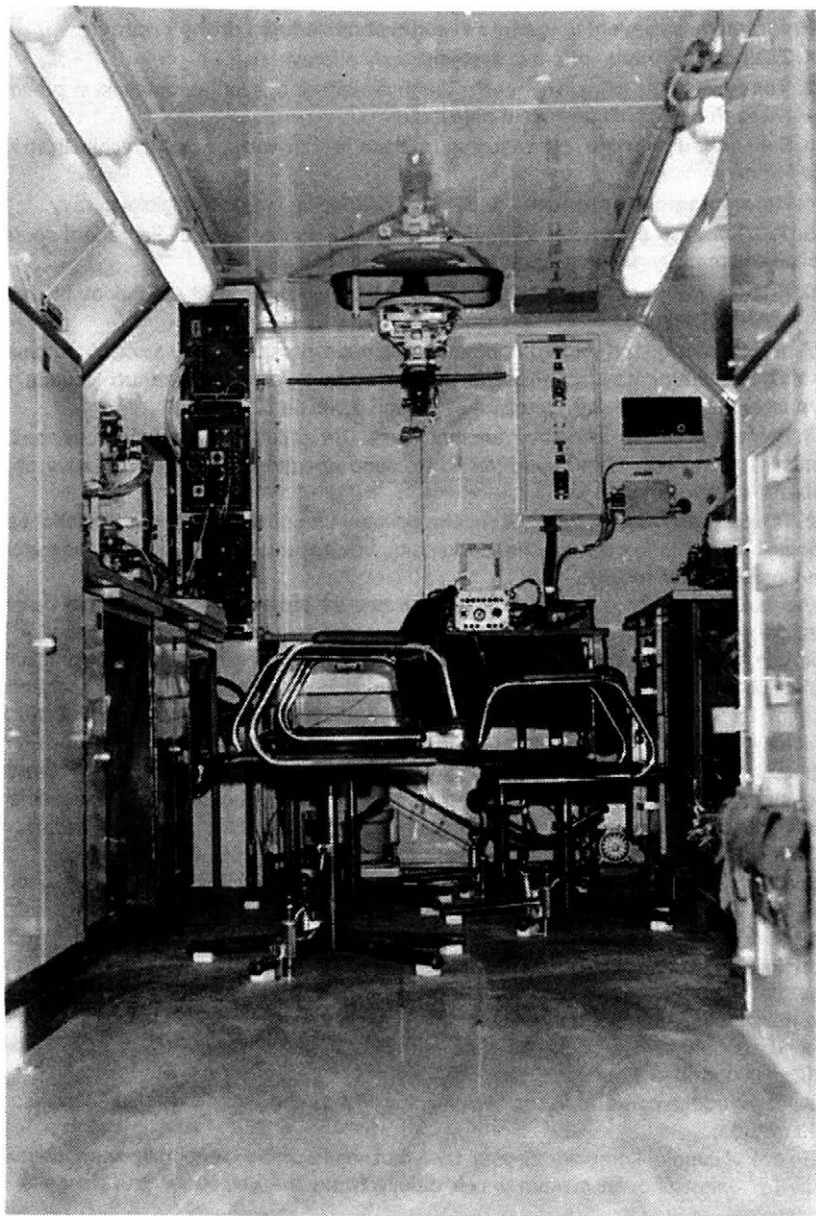
Pro bojové použití je komplet uzpůsoben tak, že jedno stanoviště velitele baterie je identické se stanovištěm velitele oddílu a může v plném rozsahu převzít řízení palby. Také z dalších pracovišť vybavených počítačovým komplexem lze při zachování průzkumu a spojení převzít velení a řízení palby. Tento způsob je odlišný a výhodnější, než současné systémy řízení palby zavedené v ostatních armádách, kde převažuje princip ústředního počítače (zpravidla u náčelníka štábu) a na ostatních pracovištích jsou pouze terminály nebo displeje. Složení kompletu umožňuje vytvořit v působnosti oddílu soupravu pro řízení palby samostatně působící baterie, a to jen výběrem kanálu rádiového nebo linkového spojení.

Komplet dále splňuje požadavky potřebné na čas k rychlému zaujetí pohotovosti, rozvinutí a svinutí. Při hodnocení možných variant se v nejhorším případě dosažené časy rovnají hodnotám stanoveným pro dříve zavedený komplet řízení palby 1-V-12. U většiny hodnot zjištěných v průběhu ověřování kompletu je však reálný předpoklad dalšího zlepšování pomocí dokonalého zvládnutí techniky a volbou správných metodik v práci štábů. **Při zkouškách bylo dosaženo následujících časů:**

- doba pohotovosti oddílu do zahájení soustředěné palby na plánované cíle - do 30 sekund (současná norma je 90 sekund),
- doba pohotovosti oddílu do zahájení neplánované palby - do 1 minuty 30 sekund (současná norma je 3 minuty 30 sekund),
- soustředěná palba oddílu na neplánovaný cíl z chodu - 8 až 10 minut (současná norma je 20 minut).

Bojové vlastnosti kompletu zlepšují také možnosti spojení. Automatizovaný přenos dat může být uskutečňován celkem v pěti datových sítích - velitelské, průzkumné a třech zbraňových.

Specializace jednotlivých pracovních míst klade vysoké nároky na připravenost obsluh, na schopnost jejich samostatného rozhodování při vzájemné sladění činností. Ve vývoji

Pracovní prostor stanoviště staršího důstojníka baterie

byl potvrzen předpoklad, že minimálně funkce operátorů musí zastávat vojáci z povolání, nejlépe odborníci na problematiku dělostřelecké přípravy přeškolení na výpočetní techniku. K zabezpečení základního výcviku jsou proto v rámci oddílového kompletu dodávány dva stacionární trenažéry, které lze vzájemně propojit, případně na ně napojit i vozidla bojového kompletu. Pro potřeby přeškolovacích kursů je k dispozici navíc specializovaná počítačová učebna pro přípravu velitelů a operátorů kompletu.

Částečnou nevýhodou kompletu ale je, že velitel dělostřeleckého pluku (brigády) velí "klasickým způsobem" a teprve od stupně oddíl je v plné míře využito vlastností automatizovaného systému řízení palby. Tato nevýhoda je způsobena neuskutečněním plánovaných dodávek vyšších stupňů systému řízení a jejich vzájemného propojení s dalšími systémy. I přesto zavedení kompletu do výzbroje ČSA má značný přínos. **Nově zavedený automatizovaný komplet pro řízení palby dělostřeleckého oddílu přispěje k podstatnému ukrácení časového intervalu od zjištění cíle až po jeho zničení, ke zvýšení přesnosti a účinnosti dělostřelecké palby při současném snížení spotřeby munice, k omezení potřeby zastřelování a zefektivní práci obsluhy.** Zvýší se kvalita pozorování, přípravy podkladů a vlastního řízení palby. Opomenout nelze ani zlepšení podmínek pro práci velitelů a obsluh, zvýšení stupně jejich ochrany a manévrovosti oddílu. **Jeho zavedení do vojsk vyvolá potřeby úprav současných metodik činnosti jednotlivých štábů a především změnu v systému odborné přípravy obsluh s důrazem na zabezpečení vysoké součinnosti velitele a operátora.** V této oblasti lze však s úspěchem převzít zkušenosti z přípravy a výcviku specialistů raketového vojska.

Podplukovník doc. Ing. Martin Z i g m a n, CSc.

ŽENIJNÉ BUDOVANIE OBRANY

Značný rozsah prác a časové nároky na ženijné vybudovanie obrany vyžadujú plniť úlohy ženijného zabezpečenia pri príprave obrany v určitom účelne stanovenom poradí, pri ktorom bude zabezpečená stála pohotovosť vojsk na odrazenie útoku protivníka, vytvorené podmienky pre čo najefektívnejšie využitie všetkých druhov zbraní a umožnené postupné narastanie stupňa ochrany živej sily a bojovej techniky.

Obsah prác prvého, druhého a ďalšieho poradia je uvedený v Bojovom poriadku (Všeob-Ř-1, čl. 383.). Jeho ustanovenia však nemôžu rešpektovať všetky špecifiká jednotlivých druhov vojsk, špeciálnych vojsk a tyla. To môže viesť k rozdielnemu chápaniu cieľov, tým aj obsahu prác jednotlivých poradií. Aj keď sa v článku **zaoberám len obsahom prác pri**

budovaní ochranných stavieb, treba si uvedomiť, že v stanovenom poradí sa plnia aj ďalšie úlohy ženíjného zabezpečenia.

Pri konkretizácii obsahu ženíjných prác prvého, druhého a ďalšieho poradí treba vychádzať z cieľov, ktoré chceme splnením prác jednotlivých poradí dosiahnuť, ako i z ich obsahu, všeobecne stanoveného Bojovým poriadkom.

Za cieľ prác prvého poradí treba považovať splnenie opatrení, ktoré majú bezprostredný vplyv na splnenie stanovených bojových úloh, to znamená dosiahnuť podmienky pre zabezpečenie efektívneho vedenia paľby a čiastočné ukrytie živej sily a bojovej techniky. Pri plnení prác druhého poradí pôjde predovšetkým o dosiahnutie ukrytia živej sily a zabezpečenie manévru paľbou; v ďalšom poradí o zabezpečenie manévru jednotkami a ukrytie ostatnej techniky a materiálu.

Konkrétny obsah prác prvého, druhého a ďalšieho poradí môže byť u jednotlivých zväzkov, útvarov a jednotiek druhov vojsk, špeciálnych vojsk a tyla rôzny, v závislosti od zvláštností ich vybavenia bojovou a inou technikou, ako i od rozdielnych zásad ich bojového použitia. Všeobecne však možno vychádzať z toho, že pre naplnenie postupných cieľov bude treba v prvom poradí vyhlíbiť u motostreleckých jednotiek okopy pre strelbu z ručných zbraní, u všetkých jednotiek druhov vojsk okopy pre palebné prostriedky v hlavných postaveniach, vybudovať základné objekty na miestach velenia a obväziskách. V situácii, ktorá umožňuje použitie mechanizačných prostriedkov, sa už v prvom poradí hľbia úseky zákopov (až v náváznosti na ne sa budujú palebné stanovišťa a okopy pre strelbu z ručných zbraní), spojovacích zákopov, začne sa budovanie krytov pre techniku.

Výsledky vykonaných cvičení ukazujú, že pri budovaní obrany v normálnych podmienkach môžu byť pri ručnom budovaní splnené práce prvého poradí u motostreleckých jednotiek v týchto časových lehotách:

- u msdr, msč, msr na BVP za 13,5 h, u mspr na BVP za 14 h,
- u msdr až mspr na OT za 22 h,
- pri použití trhavín na vybudovanie okopov pre OT u msdr, msč, msr na OT za 10 h, u mspr na OT za 14 h.

Ak bude obrana budovaná v inej než stredne kopnej hornine, prípadne za sťažených podmienok, bude pri kalkuláciách nevyhnutné uvedené časové lehoty upraviť násobením príslušnými koeficientami, uvedenými v predpise Žen-2-1/1.

U msp a msd nebudú práce vykonávané len ručne, pretože bude možné využívať stroje pre zemné práce jednotiek ženíjného vojska aj prostriedky, ktorými sú vybavené tankové jednotky. Pre splnenie prác prvého poradí u týchto útvarov a zväzkov bude preto spravidla limitujúce splnenie týchto prác u ich motostreleckých práporov.

U tankových jednotiek spočíva splnenie prác prvého poradí vo vybudovaní hlavných okopov pre tanky, hlavných objektov (pohotovostných okopov) v hniezdach ranených a na obväziskách, na stupni tpr aj vo vybudovaní VPS veliteľa práporu. U jednotiek, vyzbrojených tankami T-72 môžu byť práce na budovaní okopu zahlbovacím zariadením aj s ručným dokončením splnené asi za 3,5 h. U jednotiek, vyzbrojených tankami T-55, môžu byť okopy pre tanky, budované s využitím zahlbovacích a buldozérových tankových zariadení aj s ručným dokončením vybudované do 5 h. Všetky práce prvého poradí u tr a tpr bude možné splniť do 10 h.

Pre splnenie prác prvého poradí u tp a td je limitujúce splnenie prác u ich motostreleckých, delostreleckých a protiletadlových útvarov (jednotiek). Pri ich plnení možno využiť aj tanky

s BTZ-55 po splnení prác prvého poradia u vlastných jednotiek. Za týchto predpokladov a pri plnom nasadení prostriedkov pre zemné práce môžu byť práce tohto poradia splnené v normálnych podmienkach do 13,5 hodiny.

U útvarov a jednotiek RVD a PVO bude konkrétny obsah prác prvého, druhého a ďalšieho poradia závisieť od zvláštností ich vybavenia bojovou technikou a od zásad ich bojového použitia. Všeobecne však aj u týchto útvarov a jednotiek možno vychádzať z toho, že pre naplnenie cieľa prác prvého poradia bude treba vyhlbiť okopy pre palebné prostriedky v hlavných postaveniach, priestoroch bojového rozmiestnenia, vybudovať základné objekty na miestach velenia a obväziskách. Pritom ako súčasť okopu pre palebný prostriedok treba chápať aj pohotovostný okop pre obsluhu, pokiaľ vlastný palebný prostriedok neposkytuje obsluhu vyšší stupeň ochrany.

Je zrejmé, že splnenie uvedených prác prvého poradia môže pri ručnom budovaní vzhľadom na ich značný objem trvať aj niekoľko dní. Preto pre zabezpečenie stálej pohotovosti na plnenie bojových úloh a narastajúcu ochranu proti všetkým prostriedkom ničenia treba plnenie prác tohto poradia ešte ďalej deliť na fázy.

Určité zvláštnosti bude mať ženijné budovanie palebných postavení samohybného delostrelectva a raketometných jednotiek. Tieto zvláštnosti vyplývajú z veľmi krátkeho času pobytu v palebných postaveniach (preto nebude treba budovať palebné okopy, iba sa v prípade potreby upravujú palebné plány) aj z väčšieho počtu palebných postavení. Miesto toho budú budované objekty vo vyčkávacích (technických) postaveniach, to však už nie je obsahom prác prvého poradia. Podobné zvláštnosti budú aj pri ženijnom budovaní bojových zostáv protitankových záloh, kde bude položený dôraz na ženijné budovanie priestorov sústredenia. Okopy pre protitankové prostriedky a VPS na palebných čiarach PTZ sa budujú až v ďalšom poradí.

Budovanie ochranných stavieb u útvarov a jednotiek špeciálnych vojsk a tyla, ktorých sa budovanie palebných objektov netýka, nie je do prác prvého poradia zahrnuté (s výnimkou budovania základných objektov na miestach velenia a obväziskách). To však neznamená, že by plnenie prác druhého a ďalšieho poradia začínali až po splnení prác prvého poradia jednotkami druhov vojsk, ale vyčlenenými silami ich začínajú plniť hneď po zaujatí určených priestorov.

V druhom poradí prác sa u jednotiek druhov vojsk hlbšia okopy pre msdr, okopy pre palebné prostriedky v záložných, alebo dočasných postaveniach, budujú sa priečne postavenia. Tankové a motostrelecké jednotky na BVP, ktorým sú určované palebné čiar, budujú na nich okopy pre tanky a BVP. U všetkých útvarov a jednotiek, vrátane útvarov a jednotiek špeciálnych vojsk i tyla, sa dokončuje budovanie miest velenia a obväzisk, zriaďujú sa nakryté pohotovostné okopy, pohotovostné úkryty, začína sa budovanie krytov pre techniku a materiál.

Okopy pre msdr vznikajú rozšírením opatrení, splnených v rámci prác prvého poradia. Ich súčasťou sú nakryté pohotovostné okopy, ktoré sa budujú spravidla v prednej strane zákopu. U ostatných jednotiek (okrem tých, kde boli vybudované ako súčasť okopov pre palebné prostriedky v rámci prác tohto poradia) a na miestach velenia sa budujú nakryté pohotovostné okopy pre jednotky v sile družstva samostatne, mimo zákopovej siete. V súlade s požiadavkami na postupné zvyšovanie stupňa ochrany budú spravidla v prvej fáze budované ako otvorené, v ďalšom sa budú nakrývať materiálom z miestnych zdrojov. Pre osádky tankov je budovanie pohotovostných okopov neúčelné, pretože neposkytujú vyššiu ochranu ako

vlastný tank. Tú však poskytujú pohotovostné úkryty, ktoré môžu byť budované v návaznosti na okopy pre tanky.

Inak sa pohotovostné úkryty budujú spravidla po jednom na čatu, u motostreleckých jednotiek môžu byť vybudované tiež v postavení každého družstva.

Kryty pre vozidlá budú budované v závislosti od času, ktorý je na budovanie k dispozícii. Pri nedostatku času treba vybudovať aspoň kryty pre štábne automobily, spojovacie prostriedky, prípadne ďalšie špeciálne vozidlá.

V optimálnych podmienkach možno splniť rozhodujúce práce druhého poradia u tankovej divízie v priebehu tretieho dňa, u msd na konci tretieho dňa budovania obrany.

V ďalšom poradí sa u útvarov a jednotiek druhov vojsk budujú objekty na palebných čiarach, čiarach rozvinovania na protiseče, čiary rozvinutia protitankových záloh, dokončuje sa budovanie priečných postavení a úprava oporných bodov v nich, prehĺbujú sa zákopy, spojovacie zákopy. U všetkých útvarov a jednotiek, vrátane špeciálnych vojsk, na miestach velenia a v priestoroch rozmiestnenia tyla sa zriaďujú úkryty pre osoby, pokračuje sa v zriaďovaní krytov pre techniku.

Budovanie objektov na palebných a ďalších uvedených čiarach spočíva vo vybudovaní okopov pre palebné prostriedky a pozorovacích okopov na pozorovateľniach.

Na zvýšenie ochrany živej sily sa u rôt (batérií) a na miestach velenia zriaďujú úkryty ľahkého typu. Budujú sa z materiálu z miestnych zdrojov, z vopred pripravených prvkov, alebo sa používajú priemyslovo vyrábané konštrukcie.

Za normálnych podmienok môžu byť všetky práce ženijného budovania obrany splnené v závislosti od rozsahu použitia ženijnej techniky (najmä pri zriaďovaní zákopov a spojovacích zákopov) a trhavín u motostreleckých jednotiek, útvarov, zväzkov za 5 až 8 dní, u tankových jednotiek za 3 dni, u tankových útvarov a zväzkov po splnení prác u ich motostreleckých jednotiek a útvarov.

Poradie a lehoty ženijného budovania obrany stanovujú príslušní vševojskoví velitelia. K tomu im NŽS na základe vykonaných výpočtov pripravujú príslušné návrhy. Mám za to, že zaužívaný obsah návrhov nevytvára veliteľom podmienky pre vytvorenie si reálnej predstavy o rozsahu ženijného vybudovania obrany k určitému času, a to ani u celého útvaru alebo zväzku, ani u im podriadených súčastí. Tým nie sú vytvárané podmienky pre prijatie optimálnych rozhodnutí, ani pre stanovenie reálnych úloh ženijného budovania podriadeným. Pre získanie konkrétnej predstavy o možnostiach dosiahnutia určitého stupňa ženijného vybudovania obrany k určitému času nemôže stačiť konštatovanie, že práce toho ktorého poradia u celého útvaru, alebo zväzku budú splnené do určitého času. Je to dané tým, že u rôznych podriadených súčastí môžu byť práce jednotlivých poradií dosiahnuté v podstatne rozdielnych časoch. Preto má pre veliteľa oveľa vyššiu informačnú hodnotu taká informácia NŽS, z ktorej sú zrejmé konkrétne možnosti jednotlivých podriadených súčastí. Napríklad u msp to môže byť informácia o možnom stupni ženijného vybudovania obrany k určitému času u motostreleckých práporov (pri rozdielnych podmienkach práporov ešte ďalej konkretizovaná), u tankového práporu, u jednotiek ostatných druhov vojsk, u jednotiek špeciálnych vojsk, na miestach velenia a v priestoroch rozmiestnenia tyla. Len takáto informácia dáva veliteľovi prehľad o skutočných možnostiach, môže ovplyvniť stanovenie bojových úloh a umožňuje reálne stanovenie úloh ženijného budovania podriadeným.

V závislosti od konkrétnej situácie a potrieb pre prijatie rozhodnutia alebo stanovenie úloh ženijného budovania obrany (jeho poradia a lehôt), by mal veliteľ (NŠ) v pokynoch pre

přípravu informačních správ náčelníkovi ženijní služby upřesnit, či bude vyžadovat informaci o lehotách, v kterých môžu být práce jednotlivých poradí splněné, alebo či bude mať pre neho väčšiu hodnotu informácia, aký bude rozsah vybudovania obrany k určitým časom (napr. do lehoty pohotovosti na obranu, ku koncu jednotlivých dní budovania a pod.).

Je zřejmé, že požadovaný obsah informační správy NŽS, resp. jej příslušnej časti, je veľmi náročný na prípravu potrebných kalkulácií. Aby táto úloha mohla byť v danom čase splnená, treba mať vopred pripravené vhodné nomogramy, alebo iné pomôcky, ktoré umožňujú rýchle získanie požadovaných hodnôt. K racionalizácii práce NŽS pri týchto kalkuláciách môže významne prispieť výpočtová technika. Z hľadiska časových nárokov, požiadaviek na vybavenie pracovísk a pripravenosť ženijných funkcionárov, bude výhodnejšie využiť výpočtovú techniku už vopred na spracovanie pomôcok s hotovými variantnými kalkuláciami, pri rešpektovaní možných zvláštností, vyplývajúcich z rôznych podmienok prechodu do obrany a jej ženijného budovania.

Podplukovník MUDr. Stanislav Konšťacký
podplukovník MUDr. Svatopluk Býma

PROFESIONALIZACE VOJENSKÉ ZDRAVOTNICKÉ SLUŽBY

Zdravotnická služba ČSA je nedílnou součástí naší armády a plní v ní úkoly zabezpečení a poskytování léčebně preventivní péče.

Po změnách ve společnosti, které sebou přinesl listopad 1989, se postupně začalo měnit postavení armády. Příslušníci zdravotnické služby ČSA se musí zamyslet, **jak nejlépe reagovat na nové úkoly**, které před ně klade doba, a to jak v obsahu, tak i v organizaci poskytované léčebně preventivní péče. Je nutné vycházet ze změn, jež se chystají v ČSA v souladu s novou vojenskou doktrínou a také ze změn v civilní zdravotnické službě, které budou mít dopad i na vojenské zdravotnictví.

Rozvoj armády v naší společnosti se bude ubírat v souladu s poznatky teorie vojenské vědy směrem k profesionalizaci a ke snižování počtů příslušníků ozbrojených sil. Tato

redukce bude postupná s nejbližším cílem dosažení v roce 1993 stavu armády přibližně 140 tisíc mužů, přičemž profesionálů bude asi 45 %.

Současně dojde k rozsáhlé redislukaci naší armády, rovnoměrně po celém území ČSFR.

V civilním zdravotnictví je hlavní změnou přechod státního zdravotnictví na veřejné a později i soukromé se zavedením zdravotní pojišťovny, která bude financovat poskytování zdravotnických služeb jednotlivým smluvním lékařům či zdravotnickým zařízením. Přechod na tento systém se předpokládá od roku 1993, přičemž jednou z podmínek je povinné všeobecné zdravotní pojištění občanů.

Naplněnost zdravotnické služby ČSA lékaři na vojenském článku - u útvarů, je v současné době neuspokojivá. Rovněž složení a předepsaná kvalifikace na ostatních zdravotnických funkcích nevyhovuje současným potřebám a velmi často neumožňuje poskytování odpovídající léčebně preventivní péče a dokonalé řízení.

Podle tabulek mírových počtů by měli být vedoucími pracovníky útvarových zdravotnických zařízení - ošetřoven lékaři, vojáci z povolání, absolventi Vojenské lékařské akademie Jana Evangelisty Purkyně, Hradec Králové.

V současné době (zejména počátkem roku 1990) došlo k hromadnému odchodu vojenských lékařů do civilního zdravotnictví, což způsobilo, že některé lokality jsou naplněny vojáky z povolání - lékaři jen na 30 % a jejich funkce zastávají lékaři, absolventi VKVŠ, někde základní preventivní péči poskytují civilní lékaři.

Podrobnou analýzou odchodovosti vojenských lékařů se v tomto článku nebudeme zabývat, přesto bychom chtěli poukázat na některé faktory, které vedly k tomuto stavu:

- byly to především nevyhovující podmínky pro práci útvarových lékařů, což podle šetření katedrou všeobecného lékařství Vojenské lékařské akademie JEP v roce 1989 uvedla téměř polovina dotazovaných lékařů - krátce po nástupu do funkce,

- ošetřovny neodpovídají po stránce stavebně ubytovací, také ne po stránce vybavení zdravotnickým materiálem,

- vojenští lékaři byli pověřováni jinými úkoly nesouvisejícími se zdravotnickým zabezpečením útvaru, vlastní léčebně preventivní činnosti se mohli věnovat pouze okolo 30 %; tudíž činnost, pro kterou byli připravováni 6 let během studia a 2 roky specializační průpravy ve vojenských nemocnicích, naplňovala jen nepatrnou část jejich funkčních povinností,

- svou negativní roli sehrála i různá administrativní opatření, která omezovala další vzdělání vojenských lékařů, nemožnost volby specializace podle svých zájmů,

- délka závazku k vojenské správě do věkové hranice,

- finanční ohodnocení nekompenzovalo uvedené skutečnosti, i do současné doby zůstalo nedořešené placení lékařských posádkových služeb; velení armády považuje do současnosti tyto služby jako povinnost, ať již lékař slouží 2x či 15x za měsíc.

Zrušením povinného zdokonalovacího vojenskoodborného školení před základní atestací se umožnilo útvarovým lékařům skládat tuto specializaci ze všeobecného lékařství v souladu s civilními vyhláškami ministerstva zdravotnictví obou republik již ve 3. roce po promoci.

Problematika přípravy civilních lékařů je odlišná. V roce 1990 došlo ke zrušení vojenských kateder vysokých škol, které měly mladé lékaře připravit z vojenskoodborných předmětů pro službu v armádě. Je pravdou, že úroveň přípravy byla různá a nejednou kritika civilních posluchačů na vrub výuky oprávněná.

Od roku 1991 budou připravováni absolventi civilních lékařských a farmaceutických fakult ve Škole důstojníků v záloze, která bude zřízena u Vojenské lékařské akademie JEP v Hradci Králové. Vojenskoodborná příprava bude tudíž jednotná a předpokládáme lepší zvládnutí této problematiky při blokovém soustředění, což byl jeden z požadavků studentů. Tento způsob výcviku lépe připraví civilní lékaře pro výkon vojenských funkcí, aby mohli poskytovat léčebně preventivní péči ve spolupráci s lékařem - specialistou v oboru všeobecného lékařství - vojákem z povolání, případně u menších útvarů i samostatně. Jsme si vědomi toho, že **neatestovaný lékař by měl pracovat pod vedením zkušenějšího a odborně lépe připraveného kolegy**, ale tento stav musíme chápat jako nouzové opatření, které je nutné pro překlenutí nedostatku lékařů - vojáků z povolání.

Další příspěvek k profesionalizaci armády vidíme v **posílení vojskové zdravotnické služby o střední zdravotnický personál.** Vojenský lékař měl velmi často nekvalifikované spolupracovníky - vojáky základní služby, absolventy poddůstojnické školy, kteří vykonávali funkce zdravotnických instruktorů. Pouze u letištních praporů byla tabulkami mírových počtů stanovena místa zdravotních sester i to byl jeden z faktorů, že lékaři leteckých útvarů byli stabilizovanější a nejednou považovali svou práci za celoživotní povolání.

Nepřítomnost sester u vojenských útvarů znamenala vedle horšího pořádku a čistoty na zdravotnickém pracovišti také, že **vojenský lékař suploval i povinnosti středního zdravotnického personálu**, což mu odebíralo minimálně pětinu pracovní doby. Velké pozitivum, které se podařilo u velení Československé armády prosadit, je připlánování tabulkových míst zdravotních sester na ošetrovny motostřeleckých a tankových pluků. V současné době se již tato změna odráží v některých útvarech, věříme, že bude probíhat dál a že povede jak ke zkvalitnění léčebně preventivní péče, o kterou nám jde především, ale i zlepšení pracovních podmínek útvarových lékařů.

Další opatření vedoucí k profesionalizaci armády vidíme ve snaze o **zlepšení postavení zdravotníka ošetrovny - absolventa Střední vojenské odborné školy zdravotní v Žilině.** Pomocník lékaře byl v hodnosti praporčícké s jedním z nejnižších funkčních platů u útvaru - nebylo výjimkou, že zdravotník přecházel v rámci útvaru na jinou funkci lépe placenou a tudíž pracovník, vyškolený v péči o zdravotnický materiál a zdravotnické účtování, pracoval např. jako náčelník spisovny, či skladník.

Zlepšení postavení zdravotníka vidíme v **přeřazení z praporčícké do důstojnické hodnosti.** Ke zkvalitnění rovněž povede možnost zaměstnávat na těchto funkcích i zkušené občanské zaměstnance vojenské správy s odpovídajícím vzděláním. V podstatě **jde o plnou profesionalizaci středního zdravotnického personálu.** Nebylo správné, že funkce zdravotníků nejednou zastávali důstojníci nebo praporčíci, kteří vzhledem ke zdravotnímu omezení nebyli schopni zastávat jiné funkce u útvaru - byla to opět jedna z příčin odchodovosti vojenských lékařů do civilního zdravotnictví.

Další příspěvek k profesionalizaci vojskové zdravotnické služby vidíme ve zkvalitňování týmu spolupracovníků vojenského lékaře. **Zdravotníci instruktoři by měli být z řad dělesloužících s odpovídajícím vzděláním pro nižší zdravotnické pracovníky.**

Je třeba, aby všichni zdravotníci pracovníci v armádě měli **rovnocenné vzdělání se svými kolegy v civilní zdravotní službě.** Rovněž úroveň poskytovaných zdravotnických služeb musí být na přibližně stejné úrovni. To se již nedotýkáme otázky základní dispenzární péče, která byla, alespoň podle předpisů, v armádě lepší než v ostatním zdravotnictví.

Snaha o srovnání úrovně poskytovaných služeb nabývá na významu z dalšího hlediska;

poskytování zdravotnických služeb i civilistům ve vojenských zdravotnických zařízeních při volné kapacitě na základě smlouvy se zdravotní pojišťovnou.

V nejbližší době dojde k dalším změnám ve vojenské zdravotnické službě - **vojáci základní služby se zdravotním omezením "schopen jako ....." budou postupně propouštěni do zálohy a noví odvedenci nebudou s touto klasifikací nastupovat k výkonu vojenské služby. Rovněž vojáci z povolání se zdravotním omezením budou propouštěni do zálohy.** Tím vznikne situace, že se výrazně sníží spektrum vyšetřovaných a léčených vojáků. Vojenský lékař se bude starat o relativně zdravou populaci, většinou o akutní onemocnění. **Pro těžší chronická onemocnění budou vojáci přezkoumáváni do zálohy.**

S cílem zlepšit přípravu vojenských lékařů pro vojskový článek zdůrazňujeme na akademii výuku a **přezkušování ze znalostí akutní medicíny.** Ve specializačním kursu **před atestací ze všeobecného lékařství 1. stupně se rozšířil počet hodin věnovaných této tematice,** rovněž při stážích ve vojenských nemocnicích se budou naši studenti a mladí lékaři intenzivněji zabývat akutními medicínskými stavy.

Tyto uvedené změny způsobí, že **vojenský lékař se bude starat o vybranou skupinu zdravých lidí a tudíž s některými nemocemi se v praxi nebude setkávat.** Obdobné problémy nastanou i v jiných lékařských oborech, jak ukázal výsledek šetření složení vyšetřovaných a léčených ve vojenských nemocnicích, organizovaný katedrou všeobecného lékařství Vojenské lékařské akademie JEP v roce 1988 pod názvem SPENEM, byl obdobný stav i zde - "úzké spektrum onemocnění". **Závěrem výzkumného úkolu SPENEM bylo doporučení rozšířit složení nemocných o civilní pacienty a probírat některá onemocnění při seminářích na odborných odděleních vojenských nemocnic.** Obdoba nastane u vojenských útvarových lékařů. **Ve snaze, aby si udrželi dostatečné spektrum vyšetřovaných i léčených, budou muset léčit i civilní pacienty a ne jen vybranou, zdravou vojenskou populaci.** Nechceme přece, aby jejich vysoká erudice získaná předchozím studiem byla redukována na úroveň zdravotníků.

Konkurence, která bude mezi vojenskými a civilními lékaři, se příznivě promítne do snahy udržovat si své vzdělání na úrovni doby, aby i vojenský lékař v tomto soutěžení obstál. Tato opatření povedou ke zlepšení kvality služeb a lze cestu od monopolního státního zdravotnictví ke zdravotnictví veřejnému považovat za kladnou.

Profesionalizace armády si vyžádá i nové postupy ve vojenském zdravotnickém školství, aby lépe připravilo odpovídající pracovníky.

Plukovník gšt. Štefan Hamarčák

JAKÉ ZÁSADY BY MĚLY PLATIT PŘI BUDOVÁNÍ NOVÉ ČESKOSLOVENSKÉ ARMÁDY?

V období, kdy jsou vedením státu a velením ČSA přijímána zásadní rozhodnutí o budoucnosti naší armády, pokládám za nanejvýš užitečné dát prostor se k této problematice vyjádřit širší vojenské veřejnosti, zejména příslušníkům vědecké fronty. K přijetí takovýchto závažných rozhodnutí považuji za nutné kompetentně diskutovat o principech výstavby armády, vytvářet alternativní návrhy, vzájemně je konfrontovat. Přitom je vždy lépe včas přiznat chybná rozhodnutí, než na nich prestižně trvat a realizovat je, vynakládat na ně nemalé prostředky a za dva až tři roky zjistit, že to nebylo nejlepší a bez sebemenších důsledků stejnou metodou se rozhodovat o tom, jak odstranit důsledky předešlých nesprávných rozhodnutí.

Pro ilustraci takovéto nedobré práce je možné uvést některé problémy řešené v poslední době. Například přibližně v období posledních deseti až patnácti let v ČSA probíhaly téměř permanentně organizační a dislokační změny. Některých útvarů se tyto změny dotkly několikrát. Ať jejich příčina byla jakákoli, nespěchá to o koncepčnosti a racionálním způsobu rozhodování. Na přípravě takových návrhů převážně pracovalo jen několik osob, v některých případech to snad bylo i dílem jednotlivců. Vždy se to však dělo pod rouškou požadavků přísného utajení na úkor objektivitu a racionálnosti. Za důsledky možných chybných rozhodnutí zřejmě jejich autoři neměli pocit odpovědnosti, ani k ní nebyli bráni, jinak by volili vhodnější metody práce.

Proč jsem uvedl tento příklad, jak by se nemělo přistupovat k přípravě závažných rozhodnutí? V současné době před armádou stojí požadavek rozejit se s předchozími praktikami "všeznalosti" a "neomylnosti" jednotlivců bez ohledu na realitu a výslednou efektivnost. Jelikož naše armáda stojí před nemalým úkolem stát se garantem suverenity nového státu ve zcela změněných politických, vojenských i sociálních podmínkách, by případná chybná rozhodnutí měla dalekosáhlé politické i ekonomické dopady. Vzhledem k tomu pokládám za svoji povinnost pokusit se zveřejnit své názory na to, jakou cestou by se měla ubírat výstavba naší armády a zásady jejího operačního použití.

Při hledání odpovědí na uvedenou problematiku jsem vzal za základ schéma postupu, které spočívá v definování:

1. Zda armádu mít, či nemít.
2. Jestliže ano, tak pro plnění jakých úkolů.
3. Jakým způsobem tyto úkoly plnit (zásady strategické činnosti a operačního umění).
4. Jakou mít strukturu a organizaci ozbrojených sil.
5. Jaký systém řízení a zabezpečení.

Formující se evropské vztahy vytvářejí příznivé předpoklady pro naplňování společného úsilí o vytvoření nového celoevropského bezpečnostního systému. Politické, ekonomické a vojenskopolitické změny, které v současnosti probíhají v Evropě, jsou charakterizovány rozdílnými tempy a jejich úrovní v jednotlivých státech nebo skupinách států. Nerovnoměrnost a různost změn může vyvolat politické napětí, být zdrojem určitých rizik a možnosti ohrožení republiky. Zajištění bezpečnosti ČSFR zůstává tedy stěžejním úkolem naší zahraniční politiky, která vychází z principu předcházení konfliktům. Jednoznačně dává přednost spolupráci před konfrontací, přičemž bere v úvahu všechny zdroje potenciálního ohrožení. **Přesto, že ČSFR nemá dnes potenciálního protivníka a nikdo ji neohrožuje, musíme vycházet z možného vojenskopolitického vývoje v Evropě, ve kterém nelze vyloučit konfliktní situace. Je zavádějící představa, že "všichni nás mají rádi" a tudíž žádné nebezpečí nám nehrozí. Jak labilní a vratké mohou být mezinárodní dohody a závazky mocností nás přesvědčila léta 1938 a srpen 1968. Je tedy naší povinností, vedle aktivní účasti na tvorbě evropského bezpečnostního systému, zabezpečovat spolehlivou obranu naší země vlastními silami.**

Rozhodující pro to, abychom mohli objektivně stanovit úkoly pro ozbrojené síly k obraně republiky, stanovit zásady strategické činnosti a operačního umění při jejich plnění - což je hlavním smyslem tohoto článku - **je nezbytné vymezit pravděpodobné zdroje, rozsah, intenzitu a charakter možného vojenského ohrožení ČSFR.** Toto je rovněž nezbytné i proto, abychom mohli určit neefektivnější a pro nás nejvýhodnější způsoby jak eliminovat, případně likvidovat tato ohrožení. K zajištění existence ČSFR vojenskou silou je potřebné v akční vojenské doktríně kalkulovat s každým druhem ohrožení, který nelze s jistotou vyloučit.

Hypoteticky se dají předpokládat tyto nejpravděpodobnější zdroje ohrožení ČSFR:

1. Vážná celosvětová politická krize především v důsledku negativního vývoje ve vztazích mezi NATO a SSSR vyúsťující ve válečný konflikt. Takový konflikt může mít charakter celosvětového při využití všech prostředků ničení. Z hlediska rozsahu a druhů použitých zbraní může mít takový konflikt charakter strategické jaderné války, jaderné války v Evropě, či konvenční války v Evropě. Ve všech třech případech by nebylo obsazení území ČSFR hlavním cílem pro žádnou z válčících stran, nýbrž prostorem, jehož získání by kterékoli z nich umožňovalo vést rozhodující operace na území protivníka. Takový konflikt z hlediska intenzity můžeme nazvat "konflikt vysoké úrovně".

Přípravy k napadení ČSFR v rámci konfliktu vysoké úrovně by při existenci jaderných zbraní byly velmi krátké (u NATO a SSSR 30 až 40 dnů), při zahájení války jaderným útokem téměř žádné.

Pokud by se ČSFR rozhodla dobrovolně umožnit "průchod" svým územím jedné straně, vyvolalo by to okamžitě vojenská napadení republiky druhou stranou. Stejnou reakci by pravděpodobně vyvolal i násilný vstup jedné ze stran na naše teritorium.

2. Krize ve vztazích mezi ČSFR a jejími sousedy vyúsťující ve válečný konflikt. Z bezjaderného charakteru ČSA a civilizační úrovně evropských zemí můžeme s velkou

pravděpodobností tvrdit, že v takovém konfliktu nebudou použity jaderné zbraně, rovněž počty ozbrojených sil na obou stranách budou menší. Takový konflikt můžeme nazvat "konflikt střední úrovně".

Tento konflikt v závislosti na tom, s kterým potenciálním protivníkem bude veden, může mít různou intenzitu. Pokud by se SSSR (či SRN) rozhodl řešit krizi mezi ním a ČSFR válkou, pak by šlo o konflikt střední úrovně s absolutními cíli; to je buď o změnu politického systému v ČSFR s následnou vojenskou kontrolou, nebo úplnou likvidaci ČSFR. Třebaže je nyní hrozba války tohoto typu jakkoli politicky málo pravděpodobná, je již za současných vojenských potenciálů možná. Při nejistotách budoucího vojenskopolitického vývoje s ní musíme počítat. Přípravy protivníka k agresi proti ČSFR a absolutními cíli nemusí být delší než týden. V podstatě půjde o soustředění pohotových sil, jejichž převaha vůči ČSA je rozpadem Varšavské smlouvy a ustanovením smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě již skutečná.

3. Nejpravděpodobnější v rámci tzv. šedé zóny (stav mezi mírem a vyhlášením války) **může být proti ČSFR veden "konflikt nízké úrovně"**. Tento konflikt může zahrnovat akce od politických a ekonomických sankcí, přes ideologickou diverzi, sabotáže, terorismus až po puče a povstání. Konflikty nízké úrovně mohou nejen předcházet, ale i provázet války střední a vysoké úrovně.

Obsah termínů "konflikt vysoké úrovně, nízké úrovně" je znám z amerických materiálů, zde jsem je však přizpůsobil našim podmínkám.

Při uskutečňování charakteristiky jednotlivých zdrojů ohrožení je potřebné poukázat ještě na dva významné rysy možného zahájení konfliktu. ČSFR může být objektem zahájení agrese na počátku ozbrojeného konfliktu, nebo může být do konfliktu postupně vtažena. Tyto rysy budou mít značný vliv zejména na způsob organizace a vedení války ze strany ozbrojených sil ČSFR.

Z rozboru způsobů zahájení a vedení ozbrojených akcí proti ČSFR plyne, že nemůžeme spoléhat pouze na variantní řešení obrany jednotlivě proti každému potenciálnímu protivníkovi. I když takový způsob by byl pro nás výhodný. Nemůžeme vyloučit, že ozbrojené akce vůči nám budou zahájeny současně z území více sousedních států, nebo že se do konfliktu budou postupně zapojovat další státy.

Dobu trvání jednotlivých druhů konfliktů lze jen obtížně stanovit. Snad jen konflikt střední úrovně s omezenými cíli by mohl trvat kratší dobu (několik dnů). Ostatní druhy válek by podle posledních zkušeností (Vietnam, Alžír, Irák, Írán) mohly trvat delší dobu, jeden rok i více.

Při vymezování zdrojů, charakteru a intenzity ohrožení ČSFR jsem se řídil principem - co nelze s určitostí vyloučit, je potřebné brát v úvahu, definovat uvedený problém, teoreticky rozpracovat způsoby řešení a přijímat praktická opatření k jeho realizaci.

Z uvedených předpokládaných (možných) nejpravděpodobnějších zdrojů ohrožení jsem mohl pro zabezpečení obrany ČSFR vyvodit tyto následující závěry:

- Nejsložitější situace by vznikla při konfliktu vysoké úrovně, kdy existuje téměř neodvratné riziko, že ČSFR se stane prostorem střetného sražení mezi NATO a SSSR. Protože obě strany by usilovaly o co nejrychlejší ukončení války ve svůj prospěch při nejmenších vlastních ztrátách, mohlo by se o výsledku konfliktu rozhodovat i na našem a dalších evropských územích.

- Omezování mírových počtů bojové techniky a osob v ozbrojených silách většiny evropských států neznamená automatické snížení jejich vojenského potenciálu, pokud si zachovají schopnost rychlého přechodu na válečnou zbrojní výrobu.

- ČSFR se dostává potenciálně do nepříjemné role "nárazníkového státu" spolu s Polskou republikou a částečně i Maďarskou republikou. Téměř shodná rizika konfliktů vysoké úrovně a střední úrovně s absolutními cíli nabízejí obdobná (možná racionální) řešení, překlenující jejich dílčí potenciální rozpory.

- Přítomnost ozbrojených sil USA ve SRN a její další členství v NATO výrazně omezují možnosti napadení ČSFR ze západu. Z hlediska našich zájmů je potřebné tento stav podporovat.

- Při konfliktech vysoké úrovně se budeme muset buďto úplně otevřít průchodu cizím vojskům se všemi důsledky z toho plynoucími, nebo vstoupit do koalice s jednou stranou, anebo se bránit přinejmenším ze dvou směrů.

- Při konfliktech střední úrovně s absolutními cíli a rovněž při konfliktech střední úrovně s dílčími cíli by mělo být, podle mého názoru, naším hlavním cílem udržet soudržnost ČR a SR. Z toho vyplývá specifický význam Moravy jako centrálního obranného prostoru ČSFR. V tomto prostoru by měla být soustředěna hlavní válečná velitelská stanoviště (VS), sklady, prostory soustředění sil schopných protiúderu, zdravotnická zařízení apod.

- Přes uvedená fakta je zřejmé, že případným ozbrojeným konfliktům budou předcházet rozsáhlejší přípravy ozbrojených sil i států jako celku. Tento způsob je potřebné, podle mého názoru, považovat za hlavní a z našeho hlediska pro organizaci obrany ČSFR, přípravy ozbrojených sil a ekonomiky nejvýhodnější.

- Proto si myslím, že my však musíme při stanovování úkolů pro ozbrojené síly, rozpracovávání zásad strategie a operačního umění, usměrňování výstavby ozbrojených sil vycházet z podmínek pro nás nejnevýhodnějších, nejsložitějších a nejnáročnějších. tyto podmínky naplňuje konflikt střední úrovně s absolutními cíli, v průběhu kterého je protivník schopen uskutečňovat větší vzdušné, vzdušně-výsadkové a pozemní operace bez časově náročných příprav.

- Vojenská doktrína ČSFR před své ozbrojené síly staví jednoznačný úkol odvrátit napadení, nebo odrazit ozbrojený útok každého potenciálního protivníka. Takto postavený úkol nehledě na to, že ČSFR z hlediska geografické polohy, ekonomických i lidských faktorů, má relativně ohraničené možnosti pro válečné vytváření ozbrojených sil, nepřipouští možnost uvažovat v dimenzích, že účinně se bránit můžeme pouze určitému (konkrétnímu) protivníkovi a vůči jinému nemáme naději na úspěch. Takové přístupy zavádějí praxi z let 1939 a 1968, které nepatří k nejlepším stránkám tradic našich ozbrojených sil.

- Domnívám se, že bychom měli vycházet ze zásady, mít takové ozbrojené síly, které by dokázaly efektivně čelit agresi v nejsložitějších podmínkách, zabezpečit suverenitu a samostatnost republiky. Tato zásada musí platit pro válečné rozvinuté ozbrojené síly a v míře

"rozumné obranné dostatečnosti" k zabezpečení úkolů v době míru. Dalším principem, zejména z hlediska vysoké efektivity použití ČSA, je její profesionalizace.

Je naprosto jasné, že pro splnění takto postaveného úkolu by bylo nejvhodnější v míru udržovat armádu přibližně na stejné úrovni, jaká je potřebná pro vedení války. To je však nemyslitelné nejen z hlediska mezinárodně politického, ale i z hlediska ekonomického a sociálního. Tento rozpor je podle mého názoru možné řešit vybudováním takové mírové armády, která bude svou strukturou, počty, výzbrojí, dislokací a způsobem přípravy zabezpečovat "rozumnou obrannou dostatečnost". Tuto lze v podmínkách ČSFR definovat jako požadavek mít v míru takové ozbrojené síly, o které by se reálně opírala mírová bezpečnostní politika našeho státu. Struktura ozbrojených sil, počet, vybavení a jejich akceschopnost zabezpečí adekvátní a nezbytná opatření k odvrácení, popřípadě odražení každého napadení.

Vzhledem k úkolům ozbrojených sil a limitujícím faktorům lze podle mého názoru obranu ČSFR organizovat a realizovat na zásadách vojenskostrategického principu **"reálného obranného odstrašování"**. Pod tímto pojmem chápu takové strategické a operační zásady obranné činnosti ozbrojených sil, které by dávaly najevo odhodlání a připravenost vést bojovou činnost proti jakémukoli protivníkovi, a že dosažené agresivní cíle protivníka by nebyly adekvátní jeho ztrátám.

Pro splnění těchto vojenskostrategických principů a s ohledem na charakter možného ohrožení (jaké síly protivníka, v jakých počtech nás mohou ohrožovat), geografickou polohu ČSFR a možnosti státu je potřebné budovat ozbrojené síly tak, aby jejich celkové strukturální složení i vnitřní organizace co nejvíce odpovídaly požadavkům vedení úporné obrany.

Podstatný vliv na budoucí strukturu armády by měl mít způsob řešení nejdůležitějšího problému, a to rozporu mezi požadavkem zabezpečit spolehlivou obranu republiky a její suverenitu v případě agrese, a možnostmi státu a jeho ozbrojených sil, které jsou limitovány počty vojsk a výzbroje, ekonomickými možnostmi a dodržováním zásady "rozumné obranné dostatečnosti". To je stanovení složení druhů vojsk, zabezpečení, počty ozbrojených sil potřebné pro válku a na druhé straně stanovení struktury, počtů a dislokací armády v míru.

Současná organizační struktura naší armády nehledě na již uskutečněné nebo připravované změny pro nejbližší období je již, podle mého názoru, charakteristická spíše pro útočné armády.

Útočný charakter lze kromě jiného vidět v organizaci systému zabezpečení, zejména pak týlového a technického. Naše armáda má zatím systém týlového zabezpečení založen na mobilních svazcích, útvech schopných naložit a převážet na velké vzdálenosti značné množství materiálních prostředků, které zabezpečují vedení útočných operací v trvání několika dnů až týdnů. Při obraně vlastního teritoria, kdy se nepředpokládá přenesení bojové činnosti mimo hranice republiky, je možné hledat efektivnější způsob zabezpečení, založený na základě teritoriálního členění (stanovené orgány odpovídají za zabezpečování vojsk plnících úkoly v daném prostoru odpovědnosti). tento příklad platí i pro technické a zdravotnické zabezpečení.

Tímto malým odbočením jsem chtěl na příkladu ukázat, že celkovou strukturou ozbrojených sil a organizací vojsk bude potřebné se zabývat principiálně a ne pouze povrchovými úpravami. Podle mého názoru současná struktura ozbrojených sil neodpovídá všem požadavkům národní vojenské doktríny a nezabezpečuje spolehlivé splnění úkolů v nových vojenskopolitických podmínkách.

Ozbrojené síly musí být schopny včas zjistit přípravy k agresi, efektivně čelit nenadálému napadení, zabezpečit rozvinutí válečné armády a přechod průmyslu na válečnou výrobu. provést rozhodné protiúder směřující k likvidaci protivníka a osvobození obsazeného území. Tyto úkoly lze podle jejich charakteru dělit na "poziční bojovou činnost" a "manévrovou bojovou činnost". K efektivnímu splnění uvedených úkolů je proto potřebné v budoucnu, podle mého názoru, členit ozbrojené síly na krycí síly a manévrovací síly.

Krycí síly - musí být připraveny přikrývat státní hranici, bránit důležitá hospodářská, administrativní centra a prostory operačního významu. Zabezpečovat mobilizační rozvíjení vojsk a přechod ekonomiky z mírového na válečný stav. Krycí síly vzhledem k charakteru plněných úkolů musí být rychle pohotové. Proto by do nich měla být zařazena většina mírových útvarů na plných stavech, které by byly schopny relativně samostatně plnit bojové úkoly. Tato vojska by měla být vytvářena na principu teritoriálního doplňování (jako jsou např. kmenové pluky Rakouské armády). Složení by mělo odpovídat charakteru plněných úkolů a zahrnovalo by pozemní vojsko, vojska PVO, síly a prostředky tylového a technického zabezpečení.

Vnitřní organizační struktury by měly splňovat požadavek možnosti vedení poziční obranné činnosti, přikrývat taktické, operačně taktické směry (10 až 30 km široké) v prostoru státní hranice (SH) i v hloubce území, využívat vybudovaná obranná zařízení, vést bojovou činnost ve vysokohorském terénu a zalesněném terénu. Je potřebné je vyzbrojovat účinnými protitankovými systémy, zatarasovacími prostředky a výzbrojí, která není limitována smlouvou o konvenčních silách v Evropě.

Vojska PVO v rámci krycích sil by měla, podle mého názoru, vycházet z faktu, že v podstatě celé území vytváří prostor možné bojové činnosti a že úder vzdušného protivníka budou zahajovat agresi. Letecké úder budou směřovat převážně na orgány, systémy velení, řízení, nejdůležitější hospodářská a administrativní centra.

Prostředky PVO je podle mého názoru potřebné členit na stacionární, které budou zabezpečovat obranu určených objektů a prostorů, a manévrové, které by byly vyčleňovány k přikrytí vojsk do prostoru, kde tyto budou plnit bojové úkoly. Systém velení je však potřebné mít jednotný.

Manévrovací síly - by měly být tvořeny vysoce mobilními tankovými, mechanizovanými, aeromobilními svazky (svazy) útvarů vojskového letectva. Jejich základ by představovaly profesionální jednotky. Hlavní úkol manévrovacích sil by spočíval v posilování obrany krycích sil na ohrožených směrech, v uskutečňování protiúderů, protiztečí a v likvidaci protivníka, který pronikl na naše území.

Síly pozemního vojska by měly být organizačně členěny na operačně-taktické svazy - armádní sbory, které podle charakteru plněných úkolů by byly tvořeny různými počty mechanizovaných, tankových brigád, dělostřeleckých útvarů atd.

Letectvo je, podle mého názoru, potřebné budovat jako víceúčelové, schopné plnit stíhací, stíhací bombardovací a průzkumné úkoly. Jeho hlavním úkolem bude v počátečním období v součinnosti s vojsky PVO nedovolit protivníkovi získat nadvládu ve vzduchu. V dalším pak účinná podpora pozemních vojsk.

Tento můj principiálně nový pohled na strukturu ozbrojených sil a jejich vnitřní organizaci vyplývá z nových úkolů k zabezpečení ozbrojené obrany státu. Vzhledem k požadavku na připravenost k odrazení agrese každého potenciálního protivníka, značný počet operačních, operačně taktických směrů, které je potřebné spolehlivě zabezpečit, současná struktura

ozbrojených sil, podle mého názoru, nezabezpečuje splnění všech úkolů. Současný mírový i válečný počet divizí nezabezpečuje splnění všech úkolů. Současný mírový i válečný počet divizí nezabezpečuje spolehlivé pokrytí území republiky a jeho obranu.

Řešení tohoto problému vidím ve zrušení divizní organizační struktury a vytvoření samostatných brigád (praporů) v takové organizační struktuře, která by odpovídala plnění konkrétních předurčených úkolů. Jde zejména o vojska v krycích silách. Manévrovací síly mohou mít jednotnou organizaci. Tímto opatřením by bylo možné pouze z počtů současných divizí vytvořit 30 až 40 samostatných brigád a přibližně stejný počet různorodých praporů, které by byly poměrně dobře vyzbrojeny a zabezpečeny technikou spadající do smlouvy o klasických ozbrojených silách. Kromě toho je možné vytvářet další pěší a motorizované brigády vyzbrojené zbraněmi nespádajícími do uvedené smlouvy.

Taková reorganizace umožní zvýšit 3 až 4krát počet útvarů schopných plnit samostatné obranné úkoly a tím z větší části zabezpečit obranu republiky na důležitých operačních i operačně taktických směrech a splnění nových úkolů, které před naší armádou v současné době stojí.

Plukovník Ing. Jiří Červenka

PLNĚNÍ HLAVNÍCH ÚKOLŮ ŽENIJNÍHO ZABEZPEČENÍ OBRANY ČSFR

Svým článkem chci přispět k teoretickému rozpracování koncepce ženíjního zabezpečení obrany ČSFR. Vzhledem k pořadí důležitosti se zaměřím na možné plnění hlavních úkolů ženíjního zabezpečení obrany ČSFR vyplývající z požadavků naší vojenské doktríny a reorganizace ČSA.

Při řešení dané problematiky vycházím ze všech dostupných teoretických materiálů řešících vojenskostrategickou koncepci obrany ČSFR a ze závěrů z článku **plk. Ing. J. Němce, CSc. K ženíjnímu budování obrany, uveřejněného ve Vojenské mysli č. 2/1991.**

Při respektování všech zásad naší vojenské doktríny bude **ženijní zabezpečení obrany naší republiky organizováno s cílem ztížit a omezit činnost možného agresora**, způsobit mu maximální ztráty, vytvořit podmínky pro udržení operačně důležitých prostorů a objektů, k získání času pro postupný manévr sil a prostředků na ohrožené směry, k vedení aktivní bojové činnosti spojené s obnovením územní celistvosti a suverenity našeho státu.

Činnost ženijního vojska při jeho plnění bude především ovlivňována lhůtami mobilizační pohotovosti ženijních útvarů a svazků, jejich dislokací, stupněm připravenosti, vycvičenosti záloh a sladění útvarů k plnění úkolů podle svého předurčení.

Cíle ženijního zabezpečení bude dosaženo plněním těchto hlavních úkolů:

- budováním obranných pásem, čar, prostorů soustředění a míst velení,
- zřízením taktických, operačních zátarasů a prováděným ničením,
- úpravou, údržbou cest a přeprav pro přesun, manévr a zasazení vojsk,
- ženijními opatřeními operačního maskování.

Jejich splnění předpokládá dovedné využití a respektování vlivu terénu, jeho ochranných, maskovacích vlastností, kapacit jednotlivých operačních směrů, geografických podmínek všech ženijních opatření uskutečněných na teritoriu ČSFR v rámci operační přípravy státního území a vojenského potenciálu možného agresora. Dále maximální využití všech ženijních jednotek, veškeré ženijní techniky, munice, materiálu, zabezpečení úzké návaznosti systému ženijních zátarasů na komplexní palebné ničení, součinnosti mezi vševojskovými, ženijními veliteli, jednotkami při přípravě a vedení obranného boje.

Ženijní zabezpečení bude třeba plánovat variantně s důrazem na možné směry napadení. K tomu se budou muset zabezpečit jednotlivá uskupení vojsk ženijními svazky, útvary, umožnit jejich rychlé organizované přesunutí, zasazení na ohrožené směry podle vývoje situace, stupně nebezpečí. Část ženijních sil ponechat k ženijnímu zabezpečení teritoria jednotlivých vojenských oblastí a v záloze velení ČSA.

Upozorňuji na některé důležité závěry z vyhodnocení terénu. Pro organizaci naší obrany je výhodné, že horské a zalesněné masívy ČSFR se SRN, Polskem, částečně s Rakouskem, SSSR tvoří významné terénní překážky, jejichž překonávání je možné většinou pouze po přechodech s omezenou kapacitou.

Přesuny, manévr a rozvinutí našich vojsk však podstatně ztěžují terénní překážky ve vnitrozemí, zvláště na území Slovenské republiky. Na druhé straně však vytváří výhodné podmínky pro zaujetí obrany.

Důležitým faktorem pro budování obrany je, že kromě pohraničních prostorů má většina našeho teritoria poměrně příznivé podmínky pro zemní práce (středně kopná půda).

Při plnění úkolů ženijního zabezpečení je třeba respektovat vliv bojových prostředků a způsobů činnosti možného protivníka.

Je to především použití prostředků minování na dálku, vysoce přesných zbraní na celém teritoriu republiky, nasazení diverzních skupin k ničení objektů operačního významu (zvláště vodní přehrad a mosty přes vodní překážky).

Zvláštní význam pro ženijní zabezpečení obrany ČSFR mají **ženijní opatření operační přípravy státního území**.

V souvislosti s dřívější koncepcí byla některá opatření orientována pouze na západní část ČSFR. Na základě rozboru kapacit a významu jednotlivých operačních směrů bude třeba

stanovit prvenství jednotlivých ženijních opatření operační přípravy z hlediska možného využití za branné pohotovosti státu i v míru. Rozhodujícím faktorem však bude výše vyčleňovaných finančních prostředků na jednotlivé úkoly, počty vojáků a techniky k uskutečnění ženijních prací.

V závislosti na uplatňování naší vojenské doktríny bude třeba z hlediska nových přístupů k plnění ženijních opatření operační přípravy státního území, podle mého názoru, soustředit úsilí na:

- postupné zodolňování jednotlivých míst velení a obranných čar, především v taktické hloubce hlavních úkrytů, palebných objektů, pozorovatelů, zásob prefabrikovaných prvků ÚŽ-6,
- komisionální ohodnocení bývalého opevnění z let 1935-1938, jejich konkrétní začlenění do systému obrany, úprava, dovybavení včetně návrhu systému jejich údržby,
- pokračování v budování SZ k ničení na pozemních komunikacích v přhraničních prostorech a na operačních směrech,
- údržbu současných a budování nových brodů na vybraných řekách,
- zřizování depozit prvků pro stavbu náhradních NDM,
- vyčlenění podzemních objektů pro ochranu vojsk v prostorech soustředění,
- vyčleňování zdrojů pitné vody pro potřebu vojsk ČSA za branné pohotovosti státu.

Hlavní úkoly ženijního zabezpečení obrany předpokládám plnit následujícími způsoby.

Systém budování obrany organizovat po operačních směrech s těžištěm na pásmo obrany v taktické hloubce, které budovat o třech až čtyřech postaveních, ale bez souvislé zákopové sítě v celém obranném pásmu divize. Obranné čáry v operační hloubce budovat podle možností systémem plukovních obranných úseků.

Maximální pozornost je třeba věnovat obraně správních, ekonomických center a operačně důležitých objektů, které připravovat ke kruhové obraně.

Pro urychlené budování obrany je třeba maximálně využít připravených objektů polní obrany, SLO a STO, jejichž využití urychlí budování obrany snížením rozsahu prací prvního pořadí o 20 až 25 %.

Neudržované objekty bývalého opevnění z let 1935-1938 proti SRN, Maďarsku a Polsku lze v současné době využít pouze k vedení palby z ručních zbraní nebo k ukrytí živé síly a materiálu.

Na druhé straně použití vysoce přesných zbraní protivníkem se projeví v nárůstu objemu prací, spotřebě materiálu a pracnosti ženijních úprav o 25 až 30 %.

Práce prvního pořadí bude možné splnit za den, práce druhého pořadí za 2 až 3 dny a úplné vybudování obranného pásma divize za 6 až 10 dnů za maximálního využití všech osob, techniky a tržavin.

Budování obrany v taktické hloubce bude uskutečňováno organickými silami divizí. V operační hloubce budou budování obranných čar částečně zabezpečovat ženijní opevňovací prapory. Ke komplexnímu zabezpečení budování obrany v operační hloubce, především k budování obrany kolem ekonomických, správních center, objektů operačního významu je třeba z nedostatku ženijních sil využít civilního obyvatelstva, techniky z národního hospodářství (formou odřadů).

Co se týče míst velení, bude třeba je na operačních stupních zabezpečit již v míru

vybudovanými stacionárními zodolněnými pracovišti. pro místa velení na taktickém stupni využít již vybudovaných nebo v rámci operační přípravy státního území vybudovat zodolněná pracoviště z prefabrikovaných prvků ÚŽ-6.

Pro pohyblivá místa velení využít úkrytová pracoviště ÚP-80 a univerzální skládací úkryty.

S ohledem na celkové plánované počty našich divizí, stanovené odzbrojovacími jednáními ve Vídni, maximálně vzroste význam zatarasování pro zabezpečení obrany ČSFR. Je třeba dosáhnout toho, aby zřízené ženíjní záтары způsobily možnému agresorovi nejen ztráty na bojové technice a živé síle, ale především zastavily nebo zpomalily jeho postup a přinutily ho k manévru, který by byl výhodný pro naše vojska a umožňoval by zničení protivníka.

Zvýšenou pozornost je dnes zapotřebí věnovat zavádění prostředků pro minování na dálku do výzbroje naší armády jako protitankového systému, který není limitován uzavřenou smlouvou o konvenčních zbraních.

Hlavní úsilí při zatarasování a ničení je nutné soustředit na vyhodnocené možné operační směry, které celé překrýt systémem ženíjních záтары tvořených taktickými a operačními záтары.

Použití, skladba a zásady zřizování taktických záтары, podle mého názoru, zůstanou bez podstatných změn, tak jak jsou uvedeny v předpisu Vševojsk-2-2 Ženíjní zabezpečení vševojskového boje.

Problematicku operačních záтары jsem podrobně rozpracoval v pomůcce Plánování, zřizování, údržba a postupná aktivace operačních záтары, jež byla vydána FMO/SŽV v roce 1989. Její hlavní zásady pro potřeby hlavně vševojskových velitelů jsem uvedl v článku ve VM č. 9-10/1990.

Při jejím zpracování jsem vycházel z dřívějších norem a zásad na vedení obrany, hlavně z tehdejší organizační struktury ČSA. Proto souhlasím s názorem plk. Ing. J. Němce, ČSc., uveřejněným v jeho článku, že některé otázky je třeba upravit nebo přepracovat. Vyplyvá to ze závěrů naší vojenské doktríny, ze změn v organizační struktuře ČSA a zvláště ženíjního vojska.

Jde především o některé operačně taktické normy, počty uzlů záтары, komunikačních směrů připravených k ničení a záтары zřízených POZ, u zatarasených prostorů možné varianty zřízení a použití, včetně rozměrů. Hlavní zásady rozdělení, základních norem, metodiky plánování a zřizování, střežení a udržování operačních záтары, zůstávají v platnosti. Souhlasit je možné i se změnou názvu "pásmo záтары" na "zatarasený úsek".

Chtěl bych upozornit na aktuálnost použití záтары proti vzdušným výsádkám při vedení obrany. Zřizují se v prostorech vhodných k přistání kluzáků, vrtulníků i letadel, na místech předpokládaných shozů padákových výsádků a okolo již vysazených výsádků. Jejím cílem je ničit výsadky, přepravní a bojovou techniku při vysazování, ztížit výsádkovým jednotkám manévr živou silou, bojovou technikou, zabezpečit ničení výsádků naší protivýsádkovou zálohou.

Velmi vzroste význam a možnost použití vodních záтары k překrytí jednotlivých operačních směrů. Pro možného agresora se stanou vážnou terénní překážkou, vzniklou ničením vybraných vodních překrad Šumavské a Krušnohorské soustavy, Vltavské a Vážské kaskády, Ostravsko-opavské pánve a Východoslovenské nížiny. Např. zničením maximálně naplněné vodní překrady Starina ve Slovenské republice vznikne vodní záтары o šířce 0,12 až 25 km a délce 80 km podle konfigurace terénu, který překradí operační směr do Východoslovenské nížiny. Jeho překonání by bylo možné za 2 až 14 dnů.

Závěrem je možné konstatovat, že každý zřízený vodní zátaras vzniklý zničením vybraných vodních přehrad nám přehradí pásmo útoku divize až armádního sboru možného agresora. Jeho překonání bude možné v průměru 3 až 20 dnů, podle šířky vzniklého zátarasu.

Podle stanovené kategorizace jednotlivých vodních přehrad bude souhlas s jejím zničením vydávat přímo Rada obrany státu nebo Rada obrany republiky po zabezpečení celého systému bezpečnostních opatření, hlavně s ohledem na evakuaci civilního obyvatelstva.

Vzhledem k nedostatku ženijních sil bude třeba i pro zatarasování a přípravu operačních objektů k ničení využívat výpomoci civilního obyvatelstva.

Jde především o organizování odborníků a specialistů z lesních závodů do skupin pro zřizování nevybušných zátarasů (stromové záseky a závaly) ve vybraných horských a lesních masívech příhraničních prostorů i ve vnitrozemí.

Dále o vyčleňování zaměstnanců vybraných vodních přehrad, elektráren, tepláren, průmyslových podniků a dalších objektů operačního významu na výpomoc destrukčním oddadům ženijního vojska při přípravě těchto objektů ničení.

Pro přesun a manévr našich vojsk na teritoriu se bude využívat současná silniční síť I. až III. třídy, především vybraná silniční síť udržovaná za branné pohotovosti státu civilními organizacemi federálního ministerstva dopravy a republikových ministerstev vnitra.

Vlastní přesun vojsk bude zabezpečován odřady k zabezpečení pohybu (OZP) pluků (divizí) a ženijními silničními prapory.

Mnohem složitější situace nastane v případě zničení současných mostů přes střední a široké vodní překážky. Zde by se především využívalo připravených brodů ze silničních panelů na vybraných řekách nebo by se zřizovaly náhradní mostová přepraviště z PMS.

V případě použití letectva a vysoce přesných zbraní možným agresorem bude třeba k zabezpečení životnosti a k údržbě přepravišť přes vodní překážky používat celý komplex taktických a odborných opatření (viz článek Ženijní opatření ochrany proti vysoce přesným zbraním nepřítele, uveřejněný ve VM č. 2/1990).

Maskování je jedním z rozhodujících úkolů, jehož realizace povede k oklamání agresora, k skrytí a zabezpečení ochrany našich vojsk a jejich techniky, ke snížení účinnosti průzkumných systémů a k efektivnosti ničivých úderů letectva a vysoce přesných zbraní možného agresora.

Zvláštní pozornost bude nutné věnovat maskování operačních a významných objektů státních a kulturních, velitelských stanovišť, objektů týlu, budování klamných prostorů a postavení, rozptýlení vojsk, provádění imitační a dezinformační činnosti. Všechna tato opatření se budou plnit podle **jednotného Plánu operačního maskování.**

Plnění těchto úkolů musí být součástí komplexních opatření prováděných prostředky druhů vojsk a speciálních vojsk. Ženijní vojsko je předurčeno k plnění ženijních opatření operačního maskování.

Jak svědčí poznatky z války v Perském zálivu, jsou Irákem prováděna rozsáhlá a velice účinná ženijní opatření operačního maskování s důrazem na budování klamných prostorů, postavení, provádění rozsáhlé imitační a dezinformační činnosti. Mezi jednotlivá opatření např. patří budování klamných bojových postavení raket SCUD, rozmístění maket letadel na letištích, v úkrytech, imitace poškození rozjezdových ploch na letištích, demonstrační přesuny vojsk.

V článku jsem se snažil naznačit možné způsoby plnění hlavních úkolů ženijního zabezpečení obrany ČSFR.

Pro zabezpečení podmínek pro jejich splnění při současném respektování zásad naší vojenské doktríny je, podle mého názoru, třeba věnovat trvalou pozornost především těmto problémům:

- zvyšování odborné a profesionální připravenosti velitelů a štábů k plnění úkolů podle předurčení s maximálním využitím výpočetní techniky,
- organizační struktury ženijního vojska, aby byla schopna zabezpečit plnění úkolů z hlediska potřeb vojsk i teritoria,
- profesionalizaci nejnižších velitelských funkcí a specialistů s využitím civilních profesí,
- připravenosti záloh ženijních odborností, neboť tak bude zabezpečeno organizované rozvinutí ženijního vojska na válečné počty a úspěšné plnění úkolů ženijního zabezpečení od začátku možné agrese,
- stavu a rozmístění zásob ženijního materiálu, munice na celém teritoriu ČSFR z hlediska potřeb ženijního zabezpečení,
- vytvoření všech legislativních předpokladů pro plnění všech ženijních opatření OPSÚ, použití výpomoci civilního obyvatelstva pro budování obrany, zřizování nevýbušných zátarasů a přípravě operačních objektů k ničení za branné pohotovosti státu.

VOJENSTVÍ A PROGNOTIKA

Tato problematika nebyla v minulých letech zrovna moc vítána, ne mezi čtenáři, ale především mezi těmi, kteří rozhodovali o tom, co lze občanům našeho státu sdělit a co ne. Proto značná část našich občanů naslouchala po listopadu roku 1989 prognostikům velice pozorně, ať už se vyjadřovali ke kterémukoli oboru činnosti naší společnosti. V prvních revolučních dnech byl názor mnoha z nich takový, že by prognostik měl dokonce vykonávat jeden z nejvyšších úřadů ve státě. Přesto, že se to neuskutečnilo i tak najednou z prognostika se stal místopředseda federální vlády. Dalšímu prognostikovi lze naslouchat jak ve federálním shromáždění, tak i popřípadě v divadle Semafor. Proč píše takovýto úvod k materiálu, který já jsem nevytvořil, ale jež je prací pracovníků ÚVISu ČSA Praha Ing. Milana Těšínského a PhDr. Oty Hitschmanna. Pro aktuálnost tohoto materiálu a informační zajímavost se redakce ho rozhodla po redakční úpravě a zkrácení zveřejnit. Doufáme, že čtenáři na všech stupních naší armády si tím rozšíří poznatky z vývoje a možností uplatnění prognostiky i v ozbrojených silách.

Ve světě v posledních více než dvaceti letech se značně uplatňují především prognostické práce, které jsou zaměřené na výzkum makroproblémů, ale neopomíjejí se i dílčí jevy (společenské, ekonomické, technické) a další oblasti. Současně se rozvinula prognostika jako vědní obor, která neustále zdokonaluje především svou teoreticko-metodickou stránku na základě získaných poznatků v praktické prognostické činnosti. Současně vznikají i nové metody využitelné v prognózování a o hodně více se publikují zobecněné poznatky právě z prognostické praxe. V tomto směru i v dřívějších letech přinášela čs. prognostická literatura mnoho poznatků pro rozhodování jak v centru, tak i v jednotlivých odvětvích, oborech a teritoriálních celcích. Přitom, ale většinou závěry prognóz nebyly převedeny do praxe, takže čím dál více v našem státě (to platí plně i pro armádu) se prohloubilo subjektivní řešení situací, čím narůstal počet a hloubka rozporů ve všech oblastech našeho života. Proto si myslíme, že osvojením vědeckého získávání podkladů pro rozhodování s dlouhodobým výhledem je i jedním z východisek za naší krizové situace.

Jak v ostatních odvětvích společnosti, tak i v ozbrojených silách se brzy rozšířilo vědeckotechnické prognózování, které v mnoha případech přispělo k rozvoji prognostiky jako celku. Vůdčí úlohu v tomto směru sehrály ozbrojené síly USA, kde se již v roce 1944 objevil nový přístup k vojenskotechnickým prognózám. V západních armádách a zbrojním průmyslu se od této doby používání prognostických metod v rozhodování značně rozšířilo a stalo se běžným. V armádách Varšavské smlouvy se prognostika ve vojenství dostala převážně jen do polohy teoretických prací. prognostické metody se ve vědecké práci i v řízení ozbrojených sil téměř nepoužívaly, což vedlo i k jejich dlouhodobému kvalitativnímu zaostávání. Nedostatek zkušeností i připravených kádřů nadále omezuje tolik potřebný rozvoj prognózování pro potřeby dlouhodobého rozhodování a plánování. Tohoto vývoje nezůstala ušetřena ani naše armáda, v níž úroveň prognózování jako součásti samostatné skutečně vědecké práce

v posledních dvaceti letech značně zaostala nejen za úrovní armád NATO, ale i některých armád Varšavské smlouvy.

Některé problémy prognostických projektů

I přes získané určité zkušenosti na některých pracovištích ČSFR se jednotlivé prognózy při následujícím srovnávání se skutečností po určitém časovém odstupu značně rozcházejí. Jedním ze zdrojů těchto rozdílů, je tzv. **prognostický šum, který je způsoben chybami při prognózování, kdy se ztrácí nebo zkresluje informace o objektivní realitě.** Zpravidla je prognostický šum působen:

- nepoměrem mezi vzdáleností časového horizontu prognózy a její požadovanou přesností,
- nesouladem mezi složitostí předmětu prognózy a použitými prognostickými metodami,
- nedostatečným stupněm poznání zákonitostí vývoje předmětu prognózy včetně jeho historie,
- pravděpodobnostním (stochastickým) charakterem vlivů působících na předmět prognózy.

Efektivní výslednost prognózy je vedle příčin a důsledků prognostického šumu **negativně ovlivňována** určitým počtem omezujících činitelů, mezi nimi především:

- nižší teoretickou připraveností a úrovní schopností zpracovatelů prognózy,
- potřebu minimalizovat finanční náklady i nároky na ostatní zdroje,
- nepostačující kvalitou výchozích informací,
- nedostatky v zadání prognostického projektu apod.

Potřebu zabezpečit věcnou a metodickou propojitelnost vyjadřuje **komplexnost prognózy.** Z hlediska věcného posuzujeme komplexnost podle toho, v jaké míře byly do ní zahrnuty:

- hlavní ekonomické, sociální a vědeckotechnické souvislosti předmětu prognózy a jeho prostředí,
- podstatné dílčí informace, které se běžně využívají při výzkumu nebo aplikaci dané problematiky,
- dominující hodnotové tendence a jejich možné radikální změny,
- poznatky hlavních vědních disciplín.

Z hlediska metodického, tj. z účelné šířky, hloubky a systémovosti vyjádření předmětu prognózy, je možné komplexnost prognózy posuzovat podle způsobu kombinace prognostických metod, kterému odpovídají tyto tři druhy prognózování:

▲ **paralelní prognózování**, kdy jsou řazeny izolovaně sestavené z vědeckotechnických, ekonomických a sociálních prognóz bez pokusu o věcné a časové sladění (používané metody: metoda extrapolace, delfská metoda),

▲ **integrační prognózování**, jejichž podstatou je sladování, časová a věcná konfrontace komponent prognóz sjednocující protichůdná hlediska cílů a možností, prognózy a plánu (používané metody: metoda scénáře, stromu významností, input-output, křížových interakcí),

▲ **systémové prognózování** obsahuje věcné a časové souvislosti komponent prognózy s přihlednutím k jejich možným variantám vedoucím k žádoucím cílům; přitom nemusí být formálně systémově vyjádřená prognóza zárukou její skutečné komplexnosti, protože nelze všechny působící faktory, zvláště kvalitativní, spolehlivě kvantifikovat a propočítávat jejich

vzájemné vztahy (používané metody: morfologická metoda, systémy ASPOT, PATTERN, PROFILE aj.).

Jedním z nedostatků prognóz je jejich neúplnost. Např. ne vždy **programová prognóza**, která je výpovědí o možných variantách podmínek a alternativách důsledků realizace souboru cílů stanovených v programu, zachycuje dostatečně předmět. Předmětem normativní programové prognózy jsou totiž problémy, které je třeba objasnit při formulování poslání programu, jeho cílů, způsobů využití jeho realizace, včetně hodnocení možných pozitivních i negativních důsledků. Rovněž nemusí být vždy dostatečně postižen předmět explorativní programové prognózy, jimž jsou podmínky realizace programu, způsoby jeho zabezpečení, možná opatření apod. Také nebývají vždy zpracovány všechny hlavní hypotézy o možných vzájemných souvislostech mezi hlavním a dílčími cíli programu, mezi časovými, organizačními, zdrojovými a dalšími podmínkami realizace programu.

Významnou podmínkou pro snížení prognostického šumu je dosažení optimální **přesnosti prognózy**, která vyjadřuje přesnost prognostické výpovědi o realizaci předmětu prognózy v daném čase, s jistou pravděpodobností, s určitými parametry a významem. Je to relativní údaj, který má smysl určovat jen při porovnání rozdílů mezi skutečností a prognózami zpracovými odlišnými metodami, různými prognostickými kolektivy nebo týkající se různých předmětů prognózy.

Z hlediska možnosti konstruovat různé škály pro měření charakteristik jednotlivých prognostických výpovědí je přesnost prognózy obecně funkcí časové, pravděpodobnostní, parametrické a významové přesnosti.

Časová přesnost se určuje porovnáváním rozdílů (chyb) mezi předpovězeným a skutečným časem výskytu jevu. Měří se škálou času, na které jsou naneseny konstantní velikosti časových intervalů, např. dnů, roků apod.

Pravděpodobnostní přesnost je dána rozdílem mezi skutečnou a předpovězenou pravděpodobností kromě případů, kdy chyba při jejím stanovení je 1 nebo 0. Škála pro měření pravděpodobnosti obsahuje posloupnost pravděpodobnostních hodnot ležících v intervalu 0 až 1.

Parametrická přesnost se určuje podle velikosti chyby předpovězené hodnoty parametru i vzdálenosti časového horizontu prognózy. Měří se pomocí parametrické škály, obsahující tři hlavní body:

- hodnotu prognózovaného parametru bezprostředně před sestavením prognózy,
- hodnotu prognózovaného parametru k určitému časovému horizontu,
- skutečnou hodnotu parametru k tomuto časovému horizontu.

Významová přesnost (také sémantická) je určována rozdílem mezi významem předmětu prognózy v době sestavení prognózy a po její realizaci. Sémantická škála obsahuje posloupnost očíslovaných pojmů, které popisují předmět prognózy.

Analýza každého druhu přesnosti se uskutečňuje z hlediska prognostického šumu na ní působícího.

Přesnost prognózy je do značné míry závislá na vypovídací hodnotě **prognostické informace**, která představuje sdělení snižující nejistotu našich znalostí o předmětu prognózy.

Aby mohla prognostická informace tuto úlohu splnit, musí její věcný obsah i forma vyjádření umožňovat začlenění do nahromaděných údajů, koncepcí a dalších poznatků vztahujících se k sestavované prognóze nebo k rozhodovacímu procesu, ve kterém se bude

prognóza používat. Předpokladem sdělování prognostických informací v rámci daného systému prognózování je dohodnutá vymezení jejich formálních i věcných znaků.

Výpovědi o budoucnosti, které prognostikovi neposkytnou žádné nové informace z hlediska jeho úkolu a které nelze zpracovat pomocí zvolené metodiky prognostiky, nejsou prognostickými informacemi, protože nemohou přispět ke zvýšení spolehlivosti nebo pravděpodobnosti sestavované prognózy.

Význam definování prognostických informací jako sdělení snižujících neurčitost prognózovaného systému spočívá v podněcování k systematickosti při výběru relevantních prognóz a jejich početně velmi rozsáhlých souborů, které jsou pro daný prognostický úkol obvykle k dispozici.

Prognostickou informací se prognóza stává teprve tehdy, je-li dodána uživateli ve vhodný čas, v jemu srozumitelné formě a struktuře. Na rozdíl od prognózy jako obecně platné výpovědi o možném budoucím vývoji má prognostická informace bezprostřední hodnotu pro uživatele, protože již nevyžaduje interpretaci.

Z hlediska náročnosti na organizaci, obsah a metody **informačního zabezpečení** je nutné včas definovat potřebu informací s určením času, druhu, obsahu apod. K těmto **hlavním etapám zpracování prognózy patří**:

● **analýza předmětu prognózy**

- identifikace všech potřebných údajů uživatelského zadání prognózy, odůvodnění smyslu, funkce a cílů sestavení prognózy s určením souvislosti s předmětem celospolečenské prognózy,

- určení optimálního časového horizontu prognózy,
- analýza časových řad a ostatních zdrojů informací o hlavních technických, ekonomických, sociálních a dalších činitelích budoucího prostředí předmětu prognózy,
- návrh na způsob aplikace přístupů a prognostických metod,
- návrh na upřesnění zadání prognózy a formulaci konečného prognostického úkolu se souhrnným vymezením organizačních, kádrových, materiálních a dalších podmínek řešení etap prognostické činnosti;

● **organizace prognostické činnosti;**

- vytvoření kolektivu prognostiků, skupiny spolupracujících externích expertů a dalších specialistů potřebných k řešení úkolů vyplývajících z analýzy předmětu prognózy,
- formulace a zadání úkolů jednotlivcům a kolektivům,
- vypracování harmonogramu prací, jejich návaznosti a způsobu syntetizování výsledků;

● **prognostický výzkum a shromáždění vstupních prognostických informací**

- retrospektiva vývoje, identifikace historických prognostických a dalších materiálů souvisejících s předmětem prognózy, diagnóza současného stavu informací, zejména vědeckých poznatků o předmětu prognózy,

- transformace historických a současných ukazatelů vývoje na charakteristiky předmětu prognózy, vytvoření nových agregovaných nebo specializovaných charakteristik předmětu prognózy a jeho prostředí,

- výzkum a shromáždění informací ve formě vstupů do prognostických metod, navrhovaných k aplikaci,

- posouzení možností prognostického využití informací o předmětu prognózy, které nelze formalizovat a využít v navrhovaných metodách,
- závěrečné shromáždění, klasifikace a vyhodnocení využitelnosti prognostických informací ve vlastním prognózování;

● prognózování

- modelování struktury předmětu prognózy a jeho prostředí na základě shromážděných prognostických informací a vhodných prognostických metod,
- zpětné určení nároků na doplnění a upřesnění prognostických informací,
- určení alternativních cílů rozvoje předmětu prognózy a variantních podmínek jejich dosažení,
- ocenění spolehlivosti a dalších znaků prognózy cílů a variant realizace předmětu prognózy a z toho vyplývajících nároků na doplnění a upřesnění prognostických informací,
- syntéza dílčích komponent předmětu prognózy, formulace komplexní prognózy, její verifikace a úpravy;

● převod prognózy do praxe

- interpretace prognózy s cílem její sloučitelnosti s rozhodovací situací prognózy, integrace dílčích prognóz,
- popularizace výsledků prognostické činnosti,
- rozhodnutí uživatele prognózy vytvořit podmínky podporující realizaci jím zvolené optimální varianty prognózy.

Podle názoru čs. prognostiků trpěl **československý systém dlouhodobého plánování společnými negativními rysy celkového klimatu myšlení společnosti**, které by v dalším měly být minimalizovány včetně zohlednění v čs. prognostických projektech

- nedostatečné podněcování, využití iniciativy a tvůrčích schopností převážné většiny populace,
- nedostatečně propracovaná koncepce rozvoje čs. společnosti a její ekonomiky,
- vnitřní nesoudržnost a často rozpornost souboru plánů na různých stupních a pro různé etapy rozvoje,
- jednostranná orientace na snadno měřitelné cíle a časté podceňování až ignorování obtížně kvantifikovatelných jevů kvalitativního charakteru,
- opožděné a nedostatečné reagování na změny situace,
- převaha úzkých především resortních zájmů nad zájmy celospolečenskými,
- autarktní orientace vývoje čs. společnosti, spoléhající nadměrně na vlastní síly bez ohledu na reálnou velikost, nekomplexnost a nedostatečnost zdrojů,
- nedostatek zpětných vazeb umožňujících kontrolu skutečného rozvoje všech oblastí čs. společnosti.

K využití prognózování ve vojenství

Zjištěné zkušenosti potvrzují, že vojenskovědecká předvídání a prognózování je značně obtížnější než podobná činnost v nevojenské sféře. Vojenská sféra nejenže zahrnuje dnes již skoro všechny nevojenské oblasti. Těsně s nimi souvisí a často na ně navazuje, ale zároveň se i mnohými zvláštnostmi, které vojenskovědeckou prognostiku a následné plánování nesmírně komplikují a mohou tuto činnost docela zpochybnit, jak ukázaly např. pro jeho

zpracovatele nepříznivé důsledky dlouhodobého plánování hitlerovské agrese v Evropě, agrese USA ve Vietnamu a četných lokálních válek (např. irácko-iránského konfliktu).

Zvláštnosti vojenského předvídání ve vojenství existují objektivně. Jsou zvláštnostmi předmětu předvídání, jímž není jen mírová praxe ozbrojených sil, ale především válka. Tyto zvláštnosti spolu vzájemně souvisí, z čehož vyplývá metodologický závěr, že předvídající subjekt je musí při tvorbě prognóz respektovat v jejich dialektické jednotě i v jejich vzájemné souvislosti.

Složitost vojenského předvídání umocňuje i jeho mimořádný rozsah, jenž vyplývá z mnohostrannosti předmětu předvídání, z těsné spojitosti s jinými druhy předvídání (politická situace, rozvoje vědy a techniky, diplomacie, ideologie apod.), ze skutečnosti, že vojenská věda pracuje v třírozměrném prostoru aj., přičemž všechny stránky tohoto předvídání jsou podřízeny jen jedinému cíli - zničení nepřítele a dosažení vítězství.

Ve vědeckém předvídání ve vojenství je na rozdíl od předvídání v ostatních oblastech společenského života vyšší míra neurčitosti. Velké množství více než pro ostatní sféry života společnosti a mají podstatný vliv na přípravu, průběh a ukončení ozbrojeného zápasu. Informace o situaci ve vojenství, o nepříteli, o druzích výzbroje apod. jsou zpravidla neúplné. V přípravě i v průběhu války nebudou k dispozici všechny nezbytné údaje, nebude možnost získat úplné a přesné zprávy o protivníkovi vzhledem ke specifickým podmínkám a obtížím při získávání informací, např. na území protivníka, a k omezeným možnostem ověření jejich pravdivosti.

Každá z bojujících nebo na válku se připravujících stran se snaží vědomě různými druhy dezinformací oklamat protivníka. Nepřítel se snaží vytvářet klamná zdání o určitých utajovaných skutečnostech, popřípadě vytváří tzv. artefakty, aby zkomplikoval nebo znemožnil předvídání svých skutečných záměrů.

Strukturální zvláštností vojenského předvídání je jeho rozdělení do dvou odlišných období. první období zahrnuje období před začátkem ozbrojeného boje. Druhé období obsahuje období od počátku po dokončení bojové činnosti.

V sovětském pojetí řeší vojenskovo vědecká prognostika na rozdíl od vojenskovo vědeckého předvídání, jehož je součástí, užší úkoly vojenskoteoretického a vojenskotechnického rázu. Mezi hlavní oblasti této prognostiky patří v uvedeném pojetí oblast: - vojenskostrategická, - operační, - vojenskoeconomická a vojenskotechnická, přičemž tyto oblasti vzájemně spolu souvisí a vzájemně se podmiňují.

Na charakter možné války mají vliv změny v rozestavení sociálně politických sil ve světě, vývoj ekonomiky a vědeckotechnický pokrok a jimi podmíněné procesy probíhající v podmínkách ozbrojených sil samých. V souladu s tím rozlišují sovětské vojenské odborníky jako hlavní směry vojenskovo vědeckého prognózování:

- vojenskopolitické,
- vojenskotechnické,
- vojenskoeconomické,
- speciální vojenské, týkající se rozvoje ozbrojených sil a způsobů jejich efektivního použití.

Vojenskopolitické prognózy odhalují tendence vývoje vojenskopolitické situace ve světě a možných změn v poměru sil a jejich rozmístění na válčišti. Nezbytná hodnověrnost prognózování vojenskopolitické situace ve světě (v oblasti) se zabezpečuje podrobným

studiem zahraničně politické a vnitropolitické činnosti vlád (stran) států (koalic států) dané oblasti:

- stanovením složení třídních sil,
- zkoumáním úlohy a vlivu politických stran (pokud existují) na rozvoj společenského života,
- vyhodnocením paktů (jejich cílů, úlohy, zaměření, složení, možností, úloh té které země nebo skupiny zemí v těchto paktech),
- včasným odhalováním ohnisek napětí a možných konfliktních situací (sporů, nároků, napětí, incidentů apod.), jejich vývoje a možností přerůstání ve válku.

Vojenskoekonomické prognózy mají za úkol určovat charakter možného rozvoje vojenskoekonomických potenciálů států nebo koalic. Mají určovat mimo jiné:

- tendence a dynamiku rozvoje vojenské ekonomiky,
- vývoj jejích ukazatelů po dobu platnosti prognózy, a to zejména počtů a kvalitativních ukazatelů lidských zdrojů, národního důchodu, prostředků přidělovaných na vojenské účely, zásob strategických surovin a materiálů a souhrnně podle těchto i jiných dalších ukazatelů reálných možností materiálního a technického zabezpečení ozbrojených sil.

Vojenskotechnické prognózy nám pak ukazují perspektivy vývoje vojenské ekonomiky, zjišťují možné podíly z ekonomických zdrojů vynakládaných na potřeby obrany atd.

Mezi speciální vojenské prognózy patří **prognózy vývoje ozbrojených sil**. Mají za úkol předpovídat změny v bojovém složení ozbrojených sil, jejich příští organizační struktury, stupeň efektivnosti plnění úkolů apod. Mimo toho se prognózuje vývoj vojenství jako takového, demografických procesů, vojenských příprav, vojenských doktrín a dalších relevantních a vojensky aktuálních faktorů.

Prognózy vývoje vojenského umění mají také odpovídat na tyto otázky:

- jaký bude vojenskostrategický charakter budoucí války,
- jakým způsobem může útočník rozpoutat válku,
- jak získat a udržet strategickou iniciativu,
- jakou úlohu budou mít jednotlivé druhy ozbrojených sil a druhy vojsk ve válce,
- jak organizovat a udržovat součinnost mezi nimi,
- jaké nové zvláštnosti se vyskytnou ve strategických operacích a ve společných operacích koaličních uskupení ozbrojených sil,
- jak se změní způsoby vedení vševojskového, námořního a vzdušného boje,
- jak uskutečňovat průlom obranou protivníka,
- jak budovat vlastní operační obranu,
- jak rozvíjet taktický a jak operační úspěch.

Praktické poznatky z vojenského prognózování

Publikování postupů a získaných zkušeností z prognózování ve vojenské oblasti v západních armádách je poměrně častější. V armádách bývalé Varšavské smlouvy tato problematika byla publikována velmi sporadicky. Protože v použití prognostiky i jednotlivých metod v mnoha případech byli vojenští odborníci, popřípadě civilní osoby pracující ve prospěch výstavby ozbrojených sil často průkopníky v prognózování, přesto značná část jejich poznatků byla zahrnuta pouze do obecně platných metodologických doporučení.

Jiný postoj k prognózám se ale projevoval v západních armádách, např. je možné uvést prognózy v ozbrojených silách USA v šesti oblastech relevantních k vojenství:

- velké vědecké objevy,
- růst obyvatelstva,
- automatizace lidské činnosti,
- perspektivy využívání kosmického prostoru,
- pravděpodobnost zabránění válce,
- budoucí zbraňové systémy.

Pro řešení těchto úkolů byla ustavena pracovní skupina z 82 osob, z části pracovníků RAND, ale i 6 evropských expertů. Podle námětů bylo zřízeno 6 podskupin.

Např. v první podskupině (objevy) v první etapě prognózování experti uvedli písemně vynálezy a vědecké průlomky, které se jim zdají být zcela nezbytnými a zároveň uskutečnitelnými do 50 let. Braly se v úvahu tyto faktory:

- žádoucnost jevu (nezbytný, žádoucí, nežádoucí),
- uskutečnitelnost jevu, vyplývající jak z hlediska technické realizovatelnosti, tak z možné složitosti vypracování (uskutečnění není složité, je pravděpodobné, málo pravděpodobné, snad možné),
- doba realizace prognózovaného jevu s hodnocením termínu pravděpodobného ($r = 0,5$) dokončení jevu a míry přesnosti tohoto hodnocení.

Po skončení této činnosti byl sestaven rejstřík se 49 body.

V druhé etapě vypracovali experti písemně hodnocení uskutečnitelnosti každého z 49 bodů k jednomu z termínů, na něž bylo rozloženo budoucích 50 let (nebo v době "delší než 50 let" nebo "nikdy"). Tato hodnocení pak byla zkombinována a byla předložena v podobě kvartil a mediánů, jejichž smysl lze ukázat na následujícím příkladu: Jestliže k bodu "přesné meteorologické předpovědi" polovina odpovídá roku 1975 a dvě čtvrtiny letům 1972 a 1988, znamená to, že čtvrtina expertů předpověděla termín realizace s 50% pravděpodobností rokem 1972, polovina rokem 1975 a čtvrtina expertů označila za termín pravděpodobné realizace dobu až po roce 1988. Určité shody expertů bylo dosaženo v deseti bodech.

V třetí etapě byly doručeny expertům dopisy, v nichž se sdělovalo, že v 10 bodech bylo dosaženo přibližné shody a nesouhlasící experti byli požádáni, aby oznámili důvody nesouhlasu. Zároveň měli prozkoumat 17 bodů z 39, u nichž nebylo dosaženo souhlasu a zdůvodnit příčiny značných odlišností v hodnocení termínů realizace. Zpravidla se pak rozsah nesouhlasu zúžil.

Ve čtvrté etapě byl zopakován postup jako v etapě třetí. Rozsah nesouhlasu se dále zúžil a v závěrečném hodnocení byl uveden 31 bod, v nichž bylo dosaženo určité shody.

Protože převaha prognóz ve vojenství patří k vojenskotechnickým prognózám, následující příklad zobecňuje poznatky z polské armády.

V Polsku byla první vojenská prognóza provedená interaktivní (pravděpodobnou delfskou) metodou, která byla vypracována Vojenským institutem obrněné a automobilové techniky na počátku 80. let. Měla zadání určit v souladu s předpokládaným vývojem na válčisti optimální variantu rozvoje vojenské techniky.

Prognóze byly stanoveny tyto cíle:

- objektivní určení (definování) vývojových tendencí vědy a techniky ve světě,
- určení možností a způsobů využití nejdůležitějších zákonitostí společenského a hospodářského vývoje Polska a mezinárodní spolupráce pro vývoj vojenské techniky,

- určení nejpravděpodobnějších variant rozvoje vojenské techniky ve světě a vyznačení směrů rozvoje vlastní vojenské techniky se zřetelem k optimálním možnostem z hlediska podmínek existujících v Polsku,

- vypracování minimálně několika variant opatření umožňujících realizaci prognózování směrů rozvoje vojenské techniky.

K řešení prognostického úkolu byly ustaveny podskupiny vojenských vědeckých pracovníků včetně odborníků, kteří nebyli přímo spojeni se zkoumanou problematikou, každá ve sféře vlastní odbornosti společně pokrývající celý rozsah prognózovaného problému.

Během zpracování prognózy se vyskytly různé nedostatky, které vyplynuly ze skutečnosti, že šlo o práci svým způsobem novátorskou. Prognóza byla proto označena za vstupní, vyžadující další metodické zdokonalení a zaktualizování. K těmto **nedostatkům** patřily mj.:

- metodické nedostatky při organizování návaznosti práce jednotlivých podskupin,
- nedostatek úměrně vyčerpávajících informací nebo vůbec nedostatek relevantních informací, umožňujících zaujmout hodnověrné stanovisko nebo je beze zbytku dokumentovat.

Vypracování prognózy přineslo na druhé straně **objevení faktorů**, které jsou jen zprostředkovaně spojeny se zadáním prognózy, a to:

- nový pohled na procesy přípravy pětiletého plánu,
- shromáždění velkého množství informačního materiálu a jeho uspořádání podle důležitosti,
- ustálení vyhodnocovacích kritérií obecně a zvláště pak kritérií k hodnocení směrů rozvoje vojenské techniky,
- racionální zaměřování vědeckých a vývojových prací,
- zvýraznění důležitosti rozvoje laboratorní základny,
- vyjasnění požadavků na polský průmysl, zejména pokud jde o rozsah výroby, kvalitu výrobků, moderní výrobní technologie, zdokonalení organizace výroby a používání nových materiálů,
- vyjasnění možností k zapojení různých vědeckých pracovišť do prognostické práce obecně.

Proces prognózování a zpracovávání prognóz je dosud do značné míry chápán a používán z pozice těch, kteří příslušné prognózy zpracovávají. Výsledky prognózování však představují "pouze" vstupní informaci pro funkcionáře nebo orgány rozhodující nebo plánující uskutečnění určitých opatření za účelem dosažení konkrétních cílů v budoucnu. Nejde tedy v tomto případě jen o prognózování pro ně samotné. Konečným smyslem prognózování není, aby byly např. zjištěny určité budoucí tendence. Naopak jestliže výsledky získané při prognózování nemohou být z jakýchkoli důvodů využity v rozhodovacím nebo plánovacím procesu, pak bylo prognózování uskutečněno naplano a bez užitku.

Je třeba připomenout, že přípravy a přijímání rozhodnutí se zúčastňují konkrétní, reální lidé s různými stupni např. matematické a technické přípravy. Zejména nemusí být podrobně seznámeni s metodami používanými při prognózování, s metodami a postupy, na jejichž základě byla zpracována prognóza. Výsledky prognostické činnosti v řídicím a rozhodovacím procesu mohou být těmito pracovníky a funkcionáři uplatněny pouze v případě, že budou přesvědčeni o užitečnosti prognózování a správnosti zpracované prognózy. Proto je vždy třeba výsledky prognostické činnosti prezentovat tak, aby kvalita prognózy a závažnosti při

rozhodování nevyvolávaly pochybnost. V opačném případě i dobře udělaná prognóza může zůstat nevyužita.

O užitečnosti výsledků prognózování je možné usuzovat na základě významu těchto výsledků pro rozhodování, ale i podle toho, jak snadno mohou výsledky být pochopeny. O přesnosti prognózy je možné soudit na základě toho, do jaké míry se obraz budoucí prognózované situace stane jasnější při analýze výsledků prognózování.

Nezbytnou podmínkou užitečnosti prognózy je její bezprostřední vztah k přijímanému řešení. Užitečnost výsledků prognózy je její bezprostřední vztah k přijímanému řešení. Užitečnost výsledků prognostické činnosti může záviset od stupně připravenosti údajů a "jazyka", ve kterém jsou prezentovány. K tomu, aby výsledky prognózování byly pochopitelné a jejich užitečnost byla mimo jakoukoli pochybnost, je třeba přesně vyjádřit ty neurčitosti, které mohou provázet prognózované jevy v budoucnu, charakterizovat jejich možnou úroveň a popsat omezení, za kterých se prognózování uskutečnilo. Nejednoznačnost prognózy se může jevit jako přirozený důsledek velkého počtu neurčitostí, provázejících prognózovaný proces. V každém případě nejednoznačná prognóza neusnadňuje, ale naopak ztěžuje rozhodování.

-MW-

PRVKY ZABEZPEČENÍ MOBILIZAČNÍHO ROZVINUTÍ ÚTVARŮ

Mobilizační rozvinutí ozbrojených sil bylo vždy těžkým a složitým opatřením. V jednotlivých historických obdobích byl stupeň obtížnosti rozdílný, závisel hlavně na operačních, organizačních a situačních (podmínkových) prvcích.

K operačním prvkům patřily: čisté časové režimy (termíny ukončení mobilizace a dosažení plné bojové pohotovosti), různé varianty uskutečnění mobilizace, nutnost stejnoměrného plnění mobilizačních a operačních úkolů.

K operačním prvkům bylo zahrnováno: měnící se organizační struktury, zavádění nové výzbroje a vybavení, stupeň zabezpečení útvarů v míru v poměru k válečným tabulkám (rozdílnost útvarů), množství branců a systém výcviku základní vojenské služby, stupeň profesionalizace ozbrojených sil, organizace výcviku důstojníků v záloze (jeho účinnost).

Situační prvky jsou: společensko-politické a ekonomické podmínky, úroveň vědy a techniky, demografické podmínky, narušení, které způsobila činnost protivníka.

Z těchto uvedených prvků lze vyvodit obecné požadavky v oblasti zabezpečení účinné mobilizační činnosti. Jde mimo jiné o soustavnost přípravných prací (plánování, organizace, výcvik, aktualizace dokumentace, zdokonalování přijatých řešení), maximální a racionální využití možností národního hospodářství, komplexnost zabezpečení mobilizace, udržování vysoké úrovně stálé mobilizační pohotovosti a vhodného výběru řídicích kádru, jež se zabývají přípravou a uskutečňováním mobilizace.

Správná příprava mobilizačního procesu rozvoje vojenských útvarů, včetně udržování vysoké pohotovosti k jeho zahájení a uskutečňování, vyžaduje všestrannou přípravu. Uvedená problematika je cílem tohoto článku.

Úvodem se zamysleme nad tím, co počítáme k mobilizačnímu rozvinutí vojenských útvarů. V současné době používaná definice je málo přesná. Nezahrnuje všechny orgány a otázky, které mají bezprostřední vliv na přípravu a uskutečnění mobilizace. V podstatě zabezpečení mobilizačního rozvinutí útvarů spadá v praxi do rozsahu působnosti územních orgánů vojenské správy.

Domnívám se, že mobilizační rozvinutí vojenských útvarů je souhrnem vzájemně odsouhlasených opatření, která jsou plněna veliteli, štáby, náčelníky služeb, útvary i územními orgány vojenské správy k vytvoření nejpříznivějších podmínek k přechodu ke struktuře a stavu za války. Tato opatření jsou uskutečňována v přípravném období (v míru) i za mobilizace.

Zabezpečení mobilizačního rozvinutí vojenských útvarů by mělo obsahovat následující opatření:

- řízení (velení a nařizování),
- plánování,
- organizaci,
- zabezpečení bojové činnosti,
- výcvik,
- udržování vojenského pořádku a kázně,
- zabezpečení záloh osob,
- zabezpečení dopravních a mechanizačních prostředků,
- činnost služeb týlu,
- činnost technických služeb.

Zabezpečení mobilizačního rozvinutí vojenských útvarů v **oblasti řízení** je nutné spatřovat v aspektu řízení přípravy mobilizace (v míru) a řízení jejího průběhu. Řízení přípravy mobilizace spočívá v nepřetržitém působení nadřízených na mobilizační práce (vytyčování úkolů, hodnocení jejich plnění, osobní účast osob, které vykonávají řídicí funkce při plnění mobilizačních úkolů, vykonávání mobilizačního školení, kontrola stavu mobilizačních příprav). Velmi důležitou věcí je zavedení systematické činnosti, která vychází z práv oblasti služebního dozoru. Účast velitelů útvarů při mobilizačních pracích (velitel, zástupce velitele) nemůže mít symbolický nebo nárazový charakter. Jejich činnost musí být autentická a tvůrčí, poněvadž na tom závisí vytvoření správných podmínek pro mobilizaci a udržení vysoké úrovně mobilizační pohotovosti vojenských útvarů.

Řízení rozvinutí vojenského útvaru začíná okamžikem nařízení uskutečnit mobilizaci

(obdržení úkolu) a trvá do jejího ukončení. Musí vycházet z plánů dosahování vyšších stupňů bojové pohotovosti, harmonogramů činnosti i dalších pomocných dokumentů. Je nutné při něm uplatnit veškeré dostupné prostředky a řešení, která zlepšují tok informací.

Mobilizační rozvinutí musí řídit přímo velitelé vojenských útvarů s využitím zvlášť vytvořené skupiny vojáků z povolání. Zvláštního významu nabývá správná organizace práce a rozhodné vyloučení narušení všeho druhu.

Plánování mobilizačního rozvinutí vojenských útvarů musí zabezpečovat organizované, účinné a včasné splnění všech opatření, která tento proces vytváří. Výsledky plánování musí být zakotveny v plánovacích dokumentech (základních a pomocných). Plánovací dokumenty musí být co nejstručnější, mít jednotnou formu a obsah. To zabezpečuje systematickou činnost, usnadňuje zdokonalující práce, výcvik a kontrolní činnost. Pomocné dokumenty musí obsahovat plány činnosti (směrnice, harmonogramy) jednotlivých funkcionářů, skupin a prvků mobilizační základny, některé materiální a organizační dokumenty - v souladu s požadavky konkrétního útvaru nebo osoby.

V plánovacích dokumentech je nezbytné věnovat zvláštní pozornost praktickému použití jednotlivých dokumentů. To je otázka nutná, ať již vzhledem k rozsahu prací, které doprovázejí jejich vznik, tak i udržování jejich aktuálnosti.

Základem plánovacích a organizačních prací je koncepce mobilizačního rozvinutí vojenského útvaru. Je nezbytné, aby ji vyhotovil velitel (za pomoci nejbližších spolupracovníků), využíval při tom svých znalostí a zkušeností. Musí vzít v úvahu:

- platná ustanovení (směrnice, nařízení, pokyny),
- charakter a specifiku útvaru,
- stanovený úkol (množství, velikost požadavků, specializaci),
- vnější a vnitřní podmínky (např. podmínky ubytování, podmínky v posádce, stav silnic, skladů atd.).

Koncepce musí stanovit způsob, organizační časové a materiální možnosti průběhu mobilizačního rozvinutí útvaru (útvarů). Pokud to vyžadují cíle výcviku, celý zámysl nebo jeho vyčleněné prvky mohou být zpracovány graficky nebo mohou být popsány.

Nejdůležitější je zabezpečit aktualizaci mobilizačních dokumentů, což vyžaduje:

- systematické prověřování jednotlivých dokumentů (např. měsíčně),
- organizování správného oběhu informací (organizační a tabulkové změny, změny mobilizačních přidělů, zabezpečení atd.),
- správné rozdělení úkolů.

Organizační zabezpečení mobilizačního rozvinutí vojenského útvaru je opatření, které vyžaduje maximální množství práce, ale současně má největší význam. Zahrnuje veškeré oblasti procesu mobilizačního rozvinutí vojenského útvaru. K hlavním patří:

- propočty časové, množství i prostoru,
- stanovení mobilizačních požadavků,
- určení sil, prostředků, osob i funkcí,
- příprava povolávacího systému záloh,
- vyčlenění výzbroje, vybavení a zásob,
- organizování výdeje techniky a zásob ze skladů,
- zabezpečení co největšího využití osobních a věcných náležitostí,
- stanovení prostorů ubytování vojsk,

- organizování systému využití přebytků,
- organizování stravování, zdravotnické a technické služby,
- zabezpečení rychlého doplnění jednotek po ztrátách,
- zabezpečení nepřetržité součinnosti se zainteresovanými zařízeními, orgány a útvary,
- organizování omezování pobytu (v MHD, na cestách přeskupování, v poplachových prostorech),
- zabezpečení ochrany opuštěných objektů (vyčlenění sil a prostředků, vyčlenění odpovědných osob),
- organizování toku zpráv (úkoly, hlášení),
- organizování (nebo přizpůsobení požadavkům) systému dozorcí služby.

Tyto práce si vyžadují aktivní účast všech organizačních prvků velitelství vojenských útvarů i velitelů jednotek včetně orgánů, které zabezpečují mobilizační rozvinutí vojenských útvarů. Rozhodnutí a nařízení se musí objevit ve všech plánovacích a pomocných dokumentech, výcvikových a instruktážních zaměstnancích.

Se zálohami osob, s nimiž se počítá na doplnění útvarů na válečné počty, tvoří vojáci, kteří v míru vykonávají základní vojenskou službu nebo v záloze. Největší význam tu má kvalita vojáků, kteří mobilizačně doplňují útvary. Kvalitu tvoří odborná připravenost (vzdělání, vojenská odbornost, dovednosti), předpoklady, ukázněnost, odvaha, pocit odpovědnosti, angažovanost, zdravotní stav.

Zvlášť pečlivě je třeba vybírat vojáky k nově utvářeným útvarům s vysokým stupněm profesionalizace. To zabezpečuje účinné a včasné uvedení do pohotovosti a rozvinutí. Vojáci také hrají důležitou roli v procesu bojového sladění útvarů a v první etapě jejich operačního využití. To je zvlášť důležité ve vztahu k velitelským kádrům jednotek na úrovni roty a praporu i štábů jednotek. Tito vojáci jsou povinni se zúčastnit štábních nácviků a cvičení, které jsou u určených jednotek (nebo jiných útvarů), na těch funkcích, s nimiž se počítá za války. Jde o to, aby se zdokonalili a měli odpovídající taktickou kondici řídicích funkcionářů v záloze.

Neobvykle důležité je udržování citového spojení vojáků s velitelským sborem a útvary, k nimž jsou povolávání. To není snadné, je to možné pod podmínkou, že velitelství mobilizovaných útvarů budou mít dobrou vůli a budou působit promyšleným způsobem. Musí také vzít v úvahu finanční a materiální náklady, národní tradice a všeobecně užívané zvyklosti (národní svátky, resortní a církevní narozeniny, svátky, výročí).

Z různých důvodů nabývá stále většího významu naplňování mobilizačních požadavků dopravními a mechanizačními prostředky. Velitelé mobilizovaných útvarů jsou povinni přesně stanovit požadavky podřízených (organických) útvarů i přidělených, územní orgány vojenské správy pak zdroje získávání prostředků.

Dopravní prostředky musí odpovídat základním požadavkům ozbrojených sil a musí být vhodně vybavené. Pro použití v armádě je musí vybavit jejich uživatelé (výrobní podniky), a to: zatřídit firemní označení a nápisy, označit je vojenskými SPZ, připevnit lavičky pro přepravu osob, zabudovat výstražná označení, připevnit držáky na zbraně, ženijní prostředky a kanystry, maskování světél. Vozidla musí mít stanovené množství PHM a možnost nepřerušovaně být provozována (stanovené množství kilometrů a motohodin).

V prostorech rozmístění mobilizovaných útvarů (ubytovací, hlavní a záložní poplachový, spěšně zaujatý prostor) je nezbytné organizovat bojové zabezpečení.

Rozsah uskutečňovaných opatření, doba jejich zahájení, množství použitých sil závisí na termínech a způsobech mobilizačního rozvinutí daného útvaru a všeobecné operační situaci.

Rozhodnutí k organizaci bojového zabezpečení přijímají velitelé útvarů na základě rozboru a hodnocení konkrétní situace.

Průzkum a bojové zabezpečení v prostorech zmobilizování musí vyloučit náhlé přepadení protivníkem (včetně vzdušného), radiační a chemický průzkum. Útvary rozmístěné v terénu organizují přímé bojové zabezpečení v případě ohrožení napadnutí pozemním protivníkem - zabezpečení prostoru rozmístění. Toto zabezpečení zahrnuje veškeré hlavní cesty a ostatní přístupy k prostoru rozmístění.

Ve vlastních prostorech je organizována také pořádková ochranná služba, která udržuje kázeň a stanovený pořádek, kontroluje dodržování maskovacích zásad.

Obrana proti zbraním hromadného ničení je organizována s cílem, co nejvíce oslabit účinky použití jaderných, chemických a bakteriobiologických zbraní protivníka. Zahrnuje rozptýlení vojsk, ženijní práce, přípravu cest k manévrování a využití obranných vlastností terénu.

Maskování v prostorech zmobilizování je nezbytné organizovat k utajení skutečného stavu složení uskupení a rozmístění vojsk. Závisí na uchování v tajnosti mobilizačních prací, skrytém rozmístění vojsk, opatrování techniky a výzbroje maskovacími nátery, dodržování maskovací kázně.

Ženijní vybudování mobilizačních prostorů, které jsou rozmístěny mimo ubytovací prostory je zahajováno ihned po vytvoření jednotek, pokud je to možné, i dříve. Pro vojáky se budují úkryty; pokud to dovolí čas, připravují se úkryty i pro výzbroj, bojovou techniku a materiální prostředky.

Všeobecná protiletadlová obrana si klade za cíl zabezpečit, aby mobilizovaný útvar i v této oblasti byl soběstačný proti úderům vedeným ze vzduchu. Jejím organizátory jsou velitelé všech stupňů. Je vytvořena z průzkumu vzdušného protivníka, uvědomování vojsk, vedení organizovaných sladěných paléb všech palebných prostředků, maskování, přípravy úkrytů a krytů PVO i odstraňování účinků po vzdušných úderech.

Protichemické zabezpečení je organizováno s cílem vytvořit útvarům podmínky, které umožňují splnit úkoly po zjištění radioaktivního, chemického a bakteriologického zamoření. Zahrnuje průzkum využití individuálních a kolektivních prostředků ochrany, kontrolu ozáření a zamoření vojsk, speciální úkony, odmořování a dezaktivaci prostředků, zdravotnické zátky.

Dostatek pozornosti je nezbytné v mobilizační oblasti věnovat i **týlovému zabezpečení**. Jedním z jeho prvků je zabezpečení materiálem, které musí uspokojit časové nároky všech potřeb jednotek v oblasti výzbroje, techniky, munice, PHM, proviantu a výstroje, zdravotnické techniky a vody. Výjimečně je nutné zabezpečit správnou činnost proviantní a zdravotnické služby, poněvadž včasné výdej teplé stravy, udržování dobré úrovně hygieny má velký vliv na náladu a psychickou odolnost vojáků.

Technické zabezpečení u mobilizovaných útvarů je závislé na organizování opatření směřujících k udržování zbraní, techniky ve vysoké bojové pohotovosti a uvádění do provozuschopnosti. Vysoká technická nasycenost vojsk svědčí o tom, že tento úkol důležitý je.

V rámci mobilizačního zabezpečení rozvinutí útvarů je nezbytné věnovat čas a síly organizaci mobilizačního výcviku. Jeho vysoká organizační a obsahová úroveň je jedním ze

základních podmínek bezvadně se uskutečňujícího procesu dosahování požadované mobilizační pohotovosti vojsk.

Mobilizační výcvik má za cíl připravit vojáky z povolání a v omezené míře i vojáky základní služby, občanské pracovníky k účinné činnosti mobilizačního rozvinování útvarů. Výcvik musí být veden jak u útvarů, tak i u ostatních vojenských institucí (škol). U útvarů musí být zaměřen na zdokonalování způsobů plnění mobilizačních úkolů (individuální znalost úkolů a činností funkcionářů), včetně úkolů (činností), které jsou plněny skupinami a jednotkami.

Důležité je správné využívání dnů, které jsou vyčleněny na bojovou a mobilizační pohotovost, různé praktické návky (např. rozvíjení prvků mobilizační základny, chod prvků velení, evakuaci zásob, atd.).

Velmi dobrých výsledků lze dosahovat u her s mobilizačními rozhodnutími, zvláště prováděnými při organizačních změnách vnitřního členění útvarů, změnách mobilizačních úkolů a přezbrojení.

Ve vojenských školách (školících střediscích) je mobilizační výcvik zaměřen na teoretickou přípravu posluchačů (částečně praktickou) k plnění povinností u předpokládaných funkcí. Tento výcvik umožňuje pěstovat samostatnost v práci a přijímání opatření pro vylepšování platných systémů. Neméně důležité je i pěstování tvůrčího způsobu myšlení a rozvíjení organizačních schopností.

Změny, k nimž ve společnosti a armádě dochází, vyžadují nové přístupy k současným řešením a principům činnosti. Je nutné se snažit racionálněji využívat sil a prostředků, současně však zabezpečit udržení vysoké mobilizační pohotovosti vojsk. Takováto činnost by měla směřovat k:

- úzké součinnosti koncepce a způsobu mobilizačního rozvinutí útvarů s předpoklady a plány obrany státu;
- systematicky odlehčovat útvary od zátěže úkolů spojených s udržováním mobilizační pohotovosti (snížit počet dokumentace, větší využití počítačů, omezení počtu vojáků z povolání, které se přímo podílí na mobilizační činnosti atd.);
- poskytnutí velitelům útvarů vyšší samostatnosti (možnost přizpůsobit směrnice ke zvláštnostem útvaru, posádky);
- ustoupení od podobného stanovování způsobů činnosti nižším stupňům vedení;
- omezení počtu kontrol, současně však přitvrdit jejich kritéria;
- užšímu propojení úkolů taktického výcviku s mobilizační problematikou;
- rozšíření rozsahu mobilizačního výcviku u vysokých vojenských škol, akademií a výcvikových středisek.

V tomto redakčně upraveném a zkráceném článku plukovníka Polské armády doc. dr. Juliana Babuly, DrSc. zveřejněném v Myšli Wojskové číslo 10-12/1990 je dostatek námětů k zabezpečení mobilizačního rozvinutí útvarů, které si vyžaduje řešení všech otázek v celém rozsahu a jednotlivých vazbách naprosto přesně, zodpovědně se znalostí věcí, tak, aby mobilizační úkoly, které útvary plní, mohly naplnit skutkovou podstatu mobilizace.

-JM-

K NOVÉMU ZPŮSOBU VEDENÍ BOJOVÉ ČINNOSTI - PSYCHOTRONICE

Opomíjeným nebo spíše mimořádně utajovaným způsobem vedení bojové činnosti (boje) je nové odvětví hlubšího poznání přírodních zákonitostí "čtvrtého" rozměru, které dostává v současnosti vyšší publicitu - **psychotronika**. Ve vojenském odborném tisku o ní pojednávají některé články. Jedním z polských autorů je i podplukovník Mgr. W. Stukus, který se zabýval rozdělením jednotlivých součástí této vědy v Myšli Wojskové č. 3/1989, o čemž chce redakce své čtenáře informovat.

O psychotronice je těžké psát, poněvadž se zabývá problémy považovanými až dosud za pseudovědecké, přičemž autor článku, v němž jde o nenormální jevy, může být považován za hlasatele myšlenek, jež jsou v rozporu se zdravým rozumem. Např. devět předních japonských vědců vytvořilo Výzkumnou komisi prostředků spojení budoucnosti, jež bude zkoumat, jakým způsobem lidský organismus přetváří přijímané impulsy na elektrické signály, které jsou nositeli informací v mozku. V americkém měsíčníku Journal of Defense and Diplomacy č. 9/1985 byl zveřejněn článek Charlese Wallacha Nauka o psychotronické válce. Z toho lze usoudit, že ke známým formám boje (ozbrojenému, diplomatickému, hospodářskému, ideologickému, psychologickému) přibyl další, a sice psychotronický.

V článku jsou uvedeny následující závěry:

Při používání moderních lékařských, elektronických přístrojů a přesných vědeckých metod lze dokázat, mimo veškerou pochybnost, že psychotronické jevy existují a jsou přirozenými funkcemi nervového systému, dokonce většina lidí se je může naučit využívat.

Americký kongres a vojenské zpravodajství se snaží výzkum v oblasti psychotroniky rozvinout. Za posledních 15 let poskytla vláda USA na výzkum velmi vysoké částky, přičemž bylo dosaženo zajímavých výsledků.

V USA bude vytvářen Sbor psychotronických služeb s vlastním orgánem pro nábor, velení a výcvikové zabezpečení. Tak podrobné chápání této služby je nezbytné vzhledem k neobvyklé nekonvenční roli, jakou bude hrát ve strategické obraně, taktických manévrech, činnosti v boji, zpravodajství a protirozvědce.

Kandidáti k přijetí do Sboru psychotronických služeb mohou být vybírání z příslušníků celé armády nebo civilního obyvatelstva.

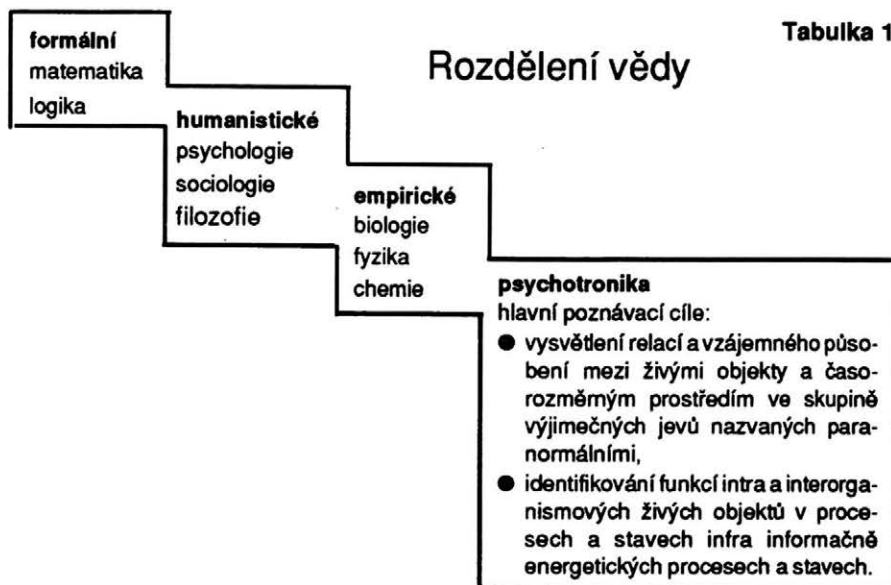
Výzkumy otázek, které k problematice široce pojatého pojmu psychotroniky patří, jsou již dávno vedeny mimo jiné ve Vědeckém výzkumném ústavu Palo Alto a Irwin v Kalifornii, Kentské univerzitě ve státu Ohio a Princestonské univerzitě ve státě New Jersey.

Než přejdu k podrobnějším úvahám o psychotronice a nebezpečí, která z ní vyplývají, je nutné si odpovědět na dvě základní otázky: **Co to je psychotronika a co rozumíme pod pojmem "psychotronická válka".**

Psychotronika má své počátky v parapsychologii, jež vznikla koncem 19. století. Vynikající vědec, laureát Nobelovy ceny profesor Charles Richet (1850 až 1935) ji definoval takto:

Tabulka 1

Rozdělení vědy

"Parapsychologie je věda, která zkoumá mechanické nebo psychické jevy, které byly vyvolány silami, jež budí dojem, že jsou inteligentního charakteru, nebo neznámými silami, které jsou ukryty v lidské mysli."

Vědecká rada mezinárodní společnosti pro psychologický výzkum (International Association for Psychotronic Research) se domnívá, že: **Psychotronika je samostatnou vědou, která se zabývá v interdisciplinárním působení výzkumem interakcí, tj. vzájemného působení, k němuž dochází mezi jinými organismy a jejich prostředím (vnitřním a vnějším) a výzkumem energetických procesů, k nimž dochází při vzájemném spojení.**

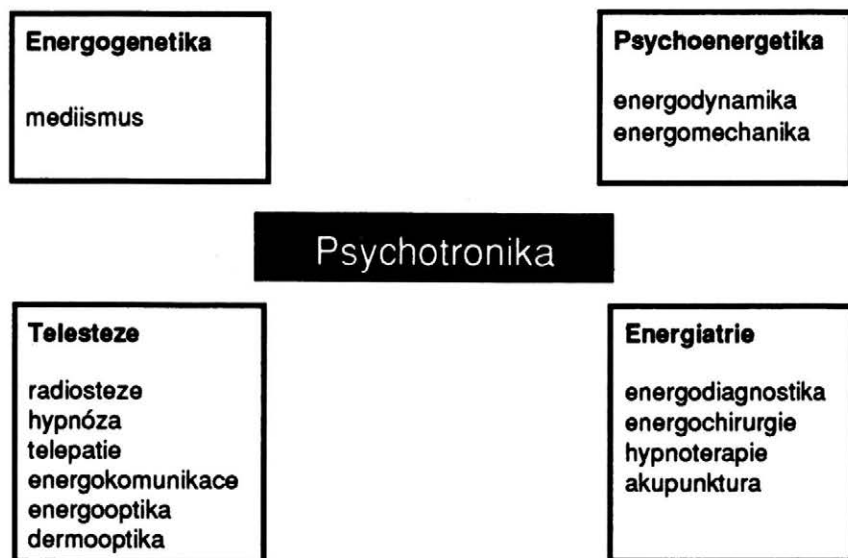
V Polsku vypracovala nejzajímavější definici Psychotronická sekce polského kybernetického svazu ve Vratislavi: **"Psychotronika je věda interdisciplinárního charakteru, jež zkoumá vlastnosti a funkce živé hmoty, zvláště její psychické projevy v oblasti jejich vzájemného informačního působení pomocí energetických polí s živou a mrtvou přírodou, jakož i energetické základy biologického a psychického života. Výzkum těchto jevů je veden za použití metod a mechanismů využívaných matematickými a biologickými vědami."**

Definici psychotroniky lze doplnit názory Martina Graye, který dělí psychotroniku na čtyři části:

- **energogenetiku**, jež se zabývá hypotézami o jevech, jako je např. převtělení, mediismus, spiritismus, animismus, transkomunikace, technicky zesílené transkomunikace atd.;

- **telestezi**, která studuje procesy a jevy spojené s vyhledáváním, vysláním a příjmem informací nebo bioinformací, identifikací, interpretací zdrojů těchto informací i jejich důkladnou kontrolou a použitím;

Tabulka 2

● **psychoenergetiku**, jež popisuje vzájemné (mechanické a dynamické) působení živých a neživých předmětů na sebe;

● **energiatrii**, která analyzuje metody léčení a prevence, při nichž jsou využívány psychoenergetické vlastnosti léčených osob i těch osob, které léčí.

Současný stav vědy svědčí o tom, že energogenetiku nelze prakticky v psychotronické válce použít (možná s výjimkou mediismu, což lze až u technik, které souvisejí s hypnózou). Ostatní tři části této vědy mohou být využity v bojové činnosti (boji) na strategické i taktické úrovni. Pokud se zabýváme úvahami o využití psychotroniky pro potřebu armády, domnívám se, že psychotronická válka je systémem psychických činností, jejichž konečným cílem je zničení sil protivníka, obrana i posílení vlastních sil. U **tabulky 3** je jiné rozdělení psychotroniky, neboť jiný rozsah použití dosažených výsledků psychotroniky bude uskutečňován ve strategii a jiný v taktice.

Ve strategii bude psychotronika použita již nyní, v době míru, k činnosti na taktickém stupni jsou připravovány kádry, které v případě pravděpodobného ozbrojeného konfliktu budou použity k boji. Je vhodné také připomenout, že nyní mohou pracovat pro zpravodajství, kontrarozvědku a hospodářství. U výřtu jednotlivých psychotronických technik je nezbytné upozornit na fakt, že parapsychologie nebo psychotechnika jsou pojmy velmi zešířena pojetými, ba dokonce některé z těchto technik jsou známy již dávno. Např. za války ve Vietnamu používal americký námořní sbor radiostezijní metody při zjišťování skrytých minových polí a tunelových úkrytů Vietnanců. Některé techniky se teprve

rozpracovávají. Samozřejmě, že veškeré práce tohoto typu jsou zahaleny tajemstvím a často se lze o nich dozvědět pouze náhodou.

Z informací, které jsou zveřejněny v tisku, se lze dozvědět velmi málo. Americký týdeník U. S. New and World Report z 21. března 1988 v článku Stevena Emersona Tajní bojovníci skryté válečné operace informuje, že v roce 1981 zpravodajští agenti Pentagonu, kteří využívali média, zjistili, kde je v Itálii ukryt unesený americký generál. Dále za použití téže metody zjistili, ve které oblasti Bejrútu je vrchní velitelství organizace Hezbollah podporované Íránem.

Na základě těchto informací je těžké odhadnout, o jakou psychotronickou techniku jde. To vše způsobuje, že o různých psychotronických technikách lze zveřejnit pouze kusé informace.

- **Přenos (aport)** znamená nekontaktní přenášení živých nebo neživých předmětů na malou vzdálenost.

- **Telepřenos (teleportace)** je dálkové přenášení živých nebo neživých předmětů na velkou vzdálenost.

- **Dematerializace** (odhmotnění) je rozkládání materiální substance předmětu (objektu).

- **Rematerializace** je schopnost opětovného skládání částic hmoty. Úkazy přenosu, dematerializace a rematerializace se uskutečnily v Myszkově u Čenstochové, Sochačevě a Čeladzi. Byly pořízeny objektivní podrobné záznamy.

- **Bilokace** je schopnost určité osoby k současnému pobývání na dvou místech. O použití této techniky informoval americký podplukovník John B. Alexander v článku Nové

Tabulka 3

Psychotronická válka

Strategický stupeň

bielokace
dematerializace
hypnóza
pyrokinetika
psychochirurgie
psychodiagnostika
psychofotografie
psychografologie
rematerializace
telepatie
teleportace
teleradiosteze

Taktický stupeň

přenos (aport)
bielokace
dematerializace
hypnóza
pyrokinetika
psychochirurgie
psychofotografie
psychografologie
radiosteze
rematerializace
telepatie
teleradiosteze

mentální bojiště uveřejněném v *Military Review* (prosinec 1980). Zkoumané osoby, jejichž úkolem byl průzkum strategických objektů v Sovětském svazu a Čínské lidové republice, byly schopny se po opuštění fyzického těla dostat do střežených objektů, prostorů a získat potřebné informace. Tyto výsledky potvrdili místní agenti.

● **Psychochirurgie** - tento termín má dva významy. Může jít o odstraňování vnitřních orgánů těla bez použití nástrojů nebo chirurgických metod (na Filipínách tímto způsobem operují mimo jiné Agapaca a Terte, také v Polsku jsou osoby, které se touto činností zabývají) nebo vedení operace, která mění osobnost člověka.

● **Psychodiagnostika** - nekontaktní zjišťování stavů nemoci člověka. Psychochirurgie může být použita na úrovni strategické i taktické, psychodiagnostika pravděpodobně na strategickém stupni.

● **Pyrokinetika** - zakládání požárů pomocí psychokinetických sil. Pokusy v této oblasti uskutečňoval brazilský psychokinetik Antonio Ferreira.

● **Psychofotografika** - vyslání obrazu na film pomocí projekce myšlenky. Také v tomto případě byly několikrát vykonány pokusy, které předvedl Yukio Ishii z Japonska.

● **Telepatie** - vysílání a přijímání informace mezi lidmi z neomezené vzdálenosti nezávisle na prostředí, bez použití smyslů - jev, který má nepochybně materiální charakter, v současné době vědecky nevyjasněný. Za nejlepšího příjemce telepatie na světě je uznáván Teofil Dadašev ze Sovětského svazu. Je nutné dodat, že se na Západě objevil termín E. S. Pionage (Extra Sensory Perception - ESP) znamenající využití mimosmyslového vidění pro špiónážní cíle.

Jevy z oblasti psychokineze jsou těžké vysvětlit, spočívají totiž na působení současné fyzice neznámé energie na živou a neživou hmotu. Nejčastěji si z ní vědci dělají legraci.

K uznávaným technikám, které mohou být použity v ozbrojených silách, je nutné započítat **psychografologii a hypnózu**.

V psychotronice je hypnóza oblastí, v níž se vedou výzkumy chápané jako zvláštní varianta paranormálního citění, a mediismus, považovaný za všeobecnou praxi, která slouží k vyvolání tzv. parapsychických jevů. Použitím hypnózy v kriminalistice se zabýval Aleksander Krzyscin, jenž píše, že tyto problémy byly patrné již v minulém století. Nyní se v pátrací praxi používají dva způsoby vedení výzkumů. První z nich je využití soukromých specialistů, především lékařů (psychiatrů) nebo psychologů, kteří využívali hypnózu k terapeutickým účelům. Druhý způsob spočívá v přímém vedení výzkumů funkcionáři policie zvlášť k tomu účelu přeškolených.

Zvláštní otázkou je zájem o hypnózu amerických vládních institucí a agentur, včetně vojenských ozbrojených sil. Vládní instituce zahájily a financovaly výzkum možností použití této metody při kontrole vlastního personálu, v činnosti průzkumu a protirozvědky.

Sovětské pokusy v této oblasti parapsychologie byly uskutečněny v Charkovském psychologickém institutu. Pokusné osoby v bdělém stavu po 2 až 3 sekundách prohlížení obrázků byly schopny si vybavit jen některé prvky. Ale pokud byly zhypnotizovány, připomněly si přesně veškeré podrobnosti.

Jiný příklad je z práce americké policie. V oblasti San Franciska byly uneseny dvě dívky ve věku 7 a 15 let. Pachatel, který se představil jako člen teroristické organizace, je unesl do Mexika. Při propuštění obětí jim pohrozil, že pokud nebudou mlčet, zavraždí jejich rodiče.

Děvčata nebyla schopna při výslechu říci základní údaje nutné k identifikaci pachatele. Matka souhlasila s hypnotickou prohlídkou starší dcery, při níž byla přítomna. Byly získány cenné informace. Byla vytvořena chronologie událostí, zjištěna osa přesunu (několik tisíc kilometrů), podrobný popis vozidla (státní poznávací značku se nepodařilo vybavit). Nejcennější byly údaje o autoservisu u San Diega, v němž únosce dětí nechal opravovat auto. Třebaže děvče poprvé slyšelo složité technické termíny, správně uvedlo názvy součástí, které byly k opravě zapotřebí a které opravář vyslovil. Podrobně popsalo, jak vypadala kreditní karta, se kterou podezřelý platil za opravu. Policie rychle vyhledala dílnu a její pracovník pomohl identifikovat kreditní kartu. Byly zjištěny osobní údaje únosce. Zjistilo se, že by pachatel nebyl nikdy zatčen, kdyby nebyla použita hypnóza.

● **Psychografologie** se zabývá popisem psychických vlastností člověka na základě charakteristických rysů, jeho rukou psaného písma. Tímto způsobem lze popsat asi 300 druhů lidské osobnosti, které magistra inženýrka Alexandra Obrebska dělí na čtyři skupiny: rysy intelektu a předpoklady k povolání, rysy citu a vůle, rysy zdravotní, rysy společenské.

Psychografologie je nyní využívána k rozboru osobností politiků, vojáků, průmyslníků, v možné válce by byla použita jak na strategické, tak na taktické úrovni.

Článek měl upozornit na základní techniky používané v psychotronice. O nebezpečích, které mohou vyplývat z jejich použití, není nutné psát - závěry lze ponechat na fantazii čtenáře.

Psychotronika nemá široké zázemí, často se z ní dělají posměšky. Ale bez ohledu na to, zda se to někomu líbí, nebo ne, existuje. Je tak nebezpečná, jako přístroj Thomase Galena Hieronyma. Tento americký radiotechnik dostal 27. září 1949 patent na technické zařízení, které zvyšuje radiostátní schopnosti člověka. Toto zařízení může být totiž použito jako vysílač, který zabíjí. Světoznámými se staly pokusy, které uskutečnil Homeotronic Research Foundation v Newportu (Pensylvánii), při nichž na velkých prostorech, kde vadla celá úroda obilí, zničil přístroj T. G. Hieronyma všechny škůdce. Podobným způsobem zahynul i hmyz, který byl morem sadů citrusových plodů.

Uvedené příklady svědčí o tom, že použití psychotronických metod ve vojenské oblasti může mít nevypočitatelné účinky.

-JM-

